

**ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ
ΓΙΑ ΖΩΑ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ**

Οδηγός για διασώστες και κτηνίατρος

Αναστασία Κομνηνού & Μαρία Γανωτή

Ευχαριστούμε θερμά

για την πολύτιμη συμβολή του στην έκδοση αυτού του Οδηγού

τον Γρηγόρη Μαρκάκη, κτηνίατρο στην ANIMA,

την Ιωάννα Ζηκοπούλου κτηνίατρο, για τα σκίτσα,

τον Παναγιώτη Δαλαγιώργο, την Έλενα Εφραιμίδου
και τον Γρηγόρη Μαρκάκη για τις φωτογραφίες.

Με την υποστήριξη

Η IKEA του ομίλου FOURLIS, για 3 χρόνια (έως τον Σεπτέμβριο 2024), θα κατευθύνει το 10% από κάθε πώληση συσκευασιών επαναφορτιζόμενων μπαταριών και φορτιστών, για την υλοποίηση μιας σειράς δράσεων διάσωσης και περίθαλψης άγριων ζώων, ενδυνάμωσης εθελοντικών ομάδων και κομβικών δράσεων πολιτικής.

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
2. ΤΙ ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΗΝ ΑΓΡΙΑ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ.....	8
3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ.....	8
4. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ, ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ.....	11
4.1 Αναγνώριση του είδους	11
4.2 Εκτίμηση της κατάστασης στο πεδίο από διασώστες και κτηνιάτρους	11
4.3 Παρέμβαση - Περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται	12
4.3.1 Πότε συλλαμβάνεται ένα πτηνό για περίθαλψη	12
4.3.2 Πότε συλλαμβάνεται μία χελώνα για περίθαλψη.....	12
4.3.3 Πότε συλλαμβάνεται ένα χερσαίο θηλαστικό για περίθαλψη.....	12
5. ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΑΣΩΣΤΗ Η ΤΟΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟ	14
5.1 Σύλληψη και Ακινητοποίηση στο πεδίο	14
5.1.1 Οδηγίες για τη σύλληψη και ακινητοποίηση πτηνών	15
5.1.2 Συγκράτηση και προφυλάξεις	16
5.1.2.1 Συγκράτηση πτηνών.....	16
5.1.2.2 Συγκράτηση θηλαστικών	22
5.1.2.3 Συγκράτηση ερπετών.....	24
5.2 Μεταφορά άγριων ζώων	28
5.3 Διατήρηση -Νοσηλεία άγριων ζώων	28
5.4 Εκτίμηση της κατάστασης του ζώου	29
5.4.1 Επισκόπηση	29
5.4.2 Κλινική εξέταση	30
5.4.3 Εκτίμηση του βάρους του ζώου.....	32
5.4.4 Ειδικές Προφυλάξεις για Ζώα Φορείς της Λύσσας.....	33
5.4.5 Έλεγχος της θερμοκρασία σώματος.....	33
5.4.6 Εργαστηριακές εξετάσεις.....	33
5.4.7 Ακτινολογικός έλεγχος.....	34
5.5 Θεραπευτική -Βασικές προϋποθέσεις	35
5.5.1 Προσδιορισμός του είδους	35
5.5.2 Εκτίμηση της αφυδάτωσης -Ενυδάτωση.....	35
5.5.2.1 Μέθοδοι Χορήγησης Υγρών-Οροθεραπεία.....	36
5.5.2.2 Χορήγηση υγρών ή φόρμουλας από το στόμα	38
5.5.3 Επείγουσες καταστάσεις και Αντιμετώπιση	40
5.5.3.1 Καταπληξία (Shock).....	40
5.5.3.2 Αφυδάτωση.....	40
5.5.3.3 Απώλεια συνείδησης	40
5.5.3.4 Τοξίκωση.....	41
5.5.3.5 Εξαντλημένα και ορφανά ζώα	42
5.5.3.6 Καχεξία και υποσιτισμός.....	43
5.5.3.7 Θερμοπληξία ή υποθερμία.....	43
5.5.3.8 Υποδόριο εμφύσημα	44
5.5.3.9 Κακώσεις	44
5.5.3.9.1 Κακώσεις της κεφαλής	44
5.5.3.9.2 Τραύματα	45
5.5.3.9.3 Κατάγματα.....	46
5.5.3.9.4 Κακώσεις των φτερών.....	52
5.5.3.9.5 Καταστροφή του πτερώματος και ανάκτηση της ικανότητας πτήσης	52
5.5.3.10 Ηλεκτροπληξία	53
5.5.3.11 Πετρελαιωμένα άγρια ζώα	54
5.5.3.12 Παρασιτώσεις	55

6. ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ	56
6.1 Πρώτες Βοήθειες	57
6.1.1 Εκτίμηση της κατάστασης του ζώου και Έλεγχος Ζωτικών σημείων	57
6.1.2 Αντιμετώπιση καταπληξίας (shock)	58
6.1.3 Αντιμετώπιση της αφυδάτωσης	58
6.1.4 Αντιμετώπιση εγκαυμάτων	58
6.1.5 Διατροφή	59
6.1.6 Φαρμακευτική αγωγή	59
6.2 Οδηγίες για διαχείριση πυρόπληκτων Χερσαίων Χελωνών	61
6.2.1 Περίθαλψη πυρόπληκτων χερσαίων χελωνών στο πεδίο (για διασώστες /κτηνιάτρους)	60
6.2.2 Οδηγίες για διαχείριση Χερσαίων Χελωνών (για κτηνιάτρους)	60
6.3 Οδηγίες για διαχείριση πυρόπληκτων πτηνών	61
6.4 Οδηγίες για διαχείριση πυρόπληκτων θηλαστικών και άλλων ερπετών	62
6.5 Νοσηλεία	62
7. ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ- ΝΕΚΡΟΨΙΑ	63
8. ΒΑΣΙΚΕΣ ΖΩΟΑΝΘΡΩΠΟΝΟΣΟΙ	64
9. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ/ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	66
10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΛΙΣΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΝ	67
11. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	68
12. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 : ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΡΧΩΝ	69
Χάρτης μονάδων διαχείρισης Προστετευόμενων Περιοχών:	70
13. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΣΩΣΤΗ Η ΤΟΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟ	72
14. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5 : ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΔΕΙΕΣ ΓΙΑ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΥΣ	74
15. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6 ΌΤΑΝ ΤΟ ΖΩΟ ΦΤΑΣΕΙ ΣΤΟΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟ	74
16. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΝΕΟΓΝΑ ΚΑΙ ΝΕΟΣΣΟΙ	75
17. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8: ΠΙΝΑΚΕΣ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	76
Βρήκα ένα ορφανό νεοσσό	76
Βρήκα ένα ορφανό θηλαστικό	78
Διάγραμμα ροής αποφάσεων για διασώστες / κτηνιάτρους	80
Διάγραμμα ροής κινήσεων για πολίτες	81
Διάγραμμα ροής δράσεων σε πυρκαγιά	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94
Φωτογραφίες από στιγμιότυπα διάσωσης και περίθαλψης:	97

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν εγχειρίδιο περιέχει τις κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν στη βέλτιστη πρακτική για τη διάσωση, περίθαλψη και επανένταξη άγριων ζώων και έχει σχεδιαστεί ως εργαλείο υποστήριξης για τη λήψη αποφάσεων από τους διασώστες και τους κτηνιάτρους, μέχρι να συνδράμει ο ειδικός στην περίθαλψη των άγριων ζώων. Οι κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν για την παροχή πρώτων βοηθειών σε πτηνά, μικρά θηλαστικά και ερπετά της χώρας μας. Οι διασώστες θα πρέπει να έχουν λάβει σχετική εκπαίδευση και να αναφέρονται πάντα σε Κέντρο Περίθαλψης Άγριας Πανίδας (ΚΕ.ΠΕ.Α.Π.).

Το ίδιο ισχύει και για τους κτηνιάτρους, οι οποίοι μπορούν να ανήκουν σε ένα δίκτυο διάσωσης συνεργαζόμενο με ΚΕΠΕΑΠ.

Το παρόν εγχειρίδιο δεν απευθύνεται σε πολίτες. Οι πολίτες που τυγχόν εντοπίζουν ένα τραυματισμένο άγριο ζώο, πρέπει να επικοινωνούν αμέσως με ένα Κέντρο Περίθαλψης (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.) ή με τον κοντινότερο Σταθμό Πρώτων Βοηθειών Άγριας Πανίδας (Σ.Π.Β.Ε.Α.Π.). Προσπάθεια χειρισμού, πχ επίδεσης τραύματος ή χορήγησης τροφής από μη εκπαιδευμένο άτομο, μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση του ζώου ή και να αποβεί μοιραία για τη ζωή του, ενώ παράλληλα να εκθέσει τον ανεκπαίδευτο ιδιώτη σε κίνδυνο.

Από τις Δασικές Αρχές και τις Μονάδες Διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, ο ιδιώτης μπορεί να πληροφορηθεί για τα στοιχεία επικοινωνίας του κοντινότερου Κέντρου Περίθαλψης Άγριας Πανίδας, Σταθμού Α' Βοηθειών ή συνεργαζόμενου με Κέντρο Περίθαλψης κτηνιάτρου.

2. ΤΙ ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΗΝ ΑΓΡΙΑ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Τα οικοσυστήματα υπόκεινται στις αρνητικές επιπτώσεις της αύξησης του ανθρώπινου πληθυσμού και του οικολογικού του αποτυπώματος. Σε όλο τον πλανήτη είναι εμφανή τα σημάδια που απειλούν τη βιοποικιλότητα. Ακραίες κλιματικές διακυμάνσεις, ερημοποίηση, ρύπανση, αναδυόμενες ασθένειες, καταστροφή οικοσυστημάτων και βιοτόπων είναι κάποιες από τις σημαντικότερες απειλές κατά της βιοποικιλότητας. Τα άγρια ζώα αντιμετωπίζουν καθημερινά μεγάλες προκλήσεις που αφορούν στην επιβίωσή τους, από φυσικούς αλλά και μη φυσικούς εχθρούς, με συχνή κατάληξη την ανάγκη ανθρώπινης παρέμβασης και παροχής περίθαλψης. Η πλειονότητα των τραυματισμένων, ασθενών ή ορφανών άγριων ζώων που χρήζουν περίθαλψης, υποφέρουν κυρίως από ανθρωπογενή και λιγότερο από φυσικά αίτια.

Βασικές αιτίες προσκόμισης των άγριων ζώων σε δομές περίθαλψης είναι τα τροχαία ατυχήματα, οι δηλητηριάσεις, οι πυροβολισμοί (ως κακόβουλη πράξη ή λαθροθηρία), η ηλεκτροπληξία (πτηνά), οι δασικές πυρκαγιές, η απώλεια της μητέρας (ορφανά), η εξάντληση κατά τη διάρκεια της εαρινής μετανάστευσης ή λόγω ιδιαίτερων καιρικών συνθηκών, οι επιθέσεις από αγέλες αδέσποτων σκύλων στην ύπαιθρο, οι επιθέσεις από γάτες για την αστική άγρια πανίδα (μικρόπουλα, σαύρες κ.ά.), η διαταραχή του ανοσοποιητικού συστήματος και οι μολυσματικές ασθένειες. Τέλος, η προσκόμιση από τις αρμόδιες αρχές άγριων ζώων που προέρχονται από παράνομη αιχμαλωσία ή παράνομο εμπόριο προστίθεται στον μακρύ κατάλογο των αιτιών προσκόμισης προς περίθαλψη.

3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ;

Ως περίθαλψη και επανένταξη αγρίων ζώων ορίζονται «οι πρώτες βοήθειες, η κτηνιατρική περίθαλψη και η προσωρινή φροντίδα σε συνθήκες αιχμαλωσίας με επιστημονικές μεθόδους, ζώων που ανήκουν στην άγρια πανίδα, μη ικανών να επιβιώσουν μόνα τους χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, δηλαδή τραυματισμένων, ορφανών (ενώ ακόμα εξαρτώνται από τους γονείς τους), άρρωστων, εξαντλημένων, χαμένων και ευρισκόμενων εκτός φυσικού βιοτόπου ή παράνομα αιχμαλωτισμένων άγριων ζώων, με πρώτιστο στόχο την επιτυχή επανένταξή τους στον κατάλληλο για αυτά βιότοπο όταν είναι υγιή, ικανά να επιβιώσουν και να αναπαραχθούν και δεν αποτελούν κίνδυνο για τον άγριο ιθαγενή πληθυσμό» (ΥΑ 336//2000 (ΥΑ 336107 ΦΕΚ Β 223 200: Αναγνώριση και εποπτεία Κέντρων Περίθαλψης Ειδών Άγριας Πανίδας (286301).

Στόχος είναι:

- Η θεραπεία και προσωρινή φροντίδα των τραυματισμένων, ασθενών, ορφανών και έκτοπων από το φυσικό περιβάλλον τους άγριων ζώων, καθώς και η επαναφορά υγιών ζώων, που είναι ικανά να επιβιώσουν σε κατάλληλο φυσικό περιβάλλον.
- Η παρεμπόδιση τυχόν αρνητικών επιπτώσεων στην άγρια πανίδα και στο ευρύτερο οικοσύστημα από την επανένταξη των άγριων ζώων.

Ο πρώτος στόχος επικεντρώνεται στην επιβίωση και την ευζωία ενός μεμονωμένου ατόμου, τόσο κατά τη διάρκεια της παραμονής του σε μια δομή περίθαλψης (Κέντρο περίθαλψης ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.) όσο και μετά την απελευθέρωσή του ξανά στη φύση. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι σημαντικό τόσο οι διαδικασίες διάσωσης όσο και οι συνθήκες διατήρησής του κατά την περίθαλψη, να πληρούν τους βασικούς κανόνες (συνθήκες) ευζωίας που ισχύουν για όλα τα ζώα. Αυτοί είναι οι παρακάτω:

5 Συνθήκες (Freedoms)	5 Τομείς
Απαλλαγή από την πείνα και τη δίψα	Διατροφή
Απαλλαγή από την άσκοπη καταπόνηση	Περιβάλλον
Απαλλαγή από την άσκοπη ταλαιπωρία και πόνο.	Υγεία
Δυνατότητα έκφρασης της φυσιολογικής για το είδος συμπεριφοράς	Συμπεριφορά
Απαλλαγή από φόβο και αγωνία	Διανοητική λειτουργία

Γιατί είναι σημαντική η Διάσωση, Περίθαλψη και Επανεξέταση των άγριων ζώων

Κάποιες αντιλήψεις που έχουν εκφραστεί κατά καιρούς, ότι η περίθαλψη και η φροντίδα ενός μεμονωμένου ζώου δεν προσφέρει σημαντικά στη Διατήρηση (Conservation), από τη στιγμή που ασχολείται με το άτομο και όχι με το είδος και το συνολικό πληθυσμό του, έχουν αλλάξει. Υποστηρίζεται πλέον ότι η διαδικασία αυτή είναι σημαντική και παράγει πολλά οφέλη. Σε κάθε περίπτωση, η παροχή βοήθειας σε ένα ζώο που βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση συνάδει με την ανθρώπινη ευαισθησία που οφείλουμε να έχουμε ως κοινωνία. Επιπλέον:

- Συμβάλλει στην κατανόηση του είδους και των απειλών που αυτό αντιμετωπίζει, μέσω της διαδικασίας της διάσωσης και περίθαλψης .
- Συμβάλλει στην ευζωία, μέσω της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε ένα ζώο που βρίσκεται σε ανάγκη
- Συμβάλλει στη διατήρηση ειδών, και στην θέσπιση και εφαρμογή Στρατηγικών Διαχείρισης.
- Συμβάλλει στην εξασφάλιση της δια βίου επιστημονικής μελέτης με στόχο την παροχή πληροφοριών για τη βελτίωση των μέτρων για την προστασία, τη διατήρηση και τη διαχείριση των ειδών.
- Συμβάλλει στη συλλογή επιστημονικών στοιχείων και δειγμάτων από νεκρά ή ζωντανά ζώα, για τη υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας, αλλά και για προσδιορισμό των αιτιών θανάτου και απειλών που αντιμετωπίζει η άγρια ζωή γενικότερα (φυσική ιστορία, οικολογία και υγεία των άγριων ζώων).
- Συμβάλλει στην εκπαίδευση επιστημόνων και στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας της άγριας πανίδας.
- Συμβάλλει στη Δημόσια Υγεία. Η υγεία του ανθρώπου, των ζώων και του περιβάλλοντος συνδέονται άμεσα. Η προσέγγιση μέσω «Ενιαίας Υγείας» στοχεύει τόσο στην υγεία και ευζωία της άγριας πανίδας όσο και του ανθρώπου.

4. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ, ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ

4.1. Αναγνώριση του είδους

Η ακριβής αναγνώριση του είδους είναι ιδιαίτερα σημαντική και καθοριστική για τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης αρχικά και για την ορθότερη διαχείριση και περίθαλψη ενός άγριου ζώου στη συνέχεια. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση επικαιροποιημένων «οδηγών αναγνώρισης άγριων ζώων» ή με την αποστολή οπτικοακουστικού υλικού σε Δασαρχεία, Μονάδα Διαχείρισης ΟΦΥΠΕΚΑ, σε Κέντρα Περίθαλψης (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.), Πανεπιστημιακά Ιδρύματα ή σε άλλο σχετικό φορέα. Η άμεση αναγνώριση του είδους του ζώου, μεταξύ άλλων, θα καθορίσει τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν, τις συνθήκες μεταφοράς καθώς και την εν γένει διαχείριση του ζώου μέχρι την εισαγωγή του σε ένα ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. Επιπλέον, τόσο οι συνθήκες διατήρησης και διατροφής, όσο και η επιλογή της ιατροφαρμακευτικής αγωγής που θα εφαρμοστούν στο Κέντρο Περίθαλψης, επιλέγονται με βάση το κάθε είδος και τις ιδιαιτερότητες του. Η ακριβής ταυτοποίηση, ιδιαίτερα κάποιου είδους υψηλού ενδιαφέροντος ή απειλούμενου με εξαφάνιση, είναι υψίστης σημασίας και στην περίπτωση αυτή, επιβάλλεται η άμεση ενημέρωση των αρμόδιων αρχών (Δασαρχείο, Μονάδα Διαχείρισης ΟΦΥΠΕΚΑ, Σύμβαση CITES).

4.2. Εκτίμηση της κατάστασης στο πεδίο από διασώστες και κτηνιάτρους

Η εκτίμηση της κατάστασης ενός ζώου είναι καθοριστική για τη λήψη αποφάσεων παρέμβασης ή όχι. Στοιχεία που πρέπει να εκτιμηθούν είναι:

- Ηλικία και φύλλο
- Ιστορικό (πού, πότε και σε τί συνθήκες βρέθηκε; έχει χορηγηθεί τροφή ή νερό;)
- Βιολογικά στοιχεία
- Θρεπτική κατάσταση και θερμοκρασία
- Κλινική κατάσταση (πτέρωμα, δέρμα, φολίδες)
- Βαθμός αφυδάτωσης
- Συμπεριφορά και στάση του σώματος
- Σημεία ασθένειας και παρουσία παρασίτων
- Παρουσία τραυματισμών και σοβαρότητά τους
- Συμπεριφορά (ήρεμο, άγριο)

4.3. Παρέμβαση- Περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται

4.3.1. Πότε συλλαμβάνεται ένα πτηνό για περίθαλψη

- Όταν δεν μπορεί να πετάξει ή να σταθεί όρθιο
- Όταν έχει σπασμένο ράμφος
- Όταν δεν απομακρύνεται με την ανθρώπινη παρουσία ή την κίνηση των οχημάτων
- Όταν έχει πέσει στο νερό ενώ δεν είναι υδρόβιο είδος
- Όταν έχει πετονιά με ή χωρίς αγκίστρι στο ράμφος
- Όταν έχει πιαστεί σε παράνομα εργαλεία σύλληψης (ξόβεργκες, δίχτυα)
- Όταν βρίσκεται σε παγωμένα νερά
- Όταν υπάρχει υποψία κατάγματος
- Όταν είναι νεοσσός και αντιμετωπίζει πιθανότητα επίθεσης από φυσικούς εχθρούς ή βρίσκεται σε δρόμο με κυκλοφορία
- Όταν έχει εγκαύματα ή προέρχεται από πυρκαγιά

4.3.2. Πότε συλλαμβάνεται μια χελώνα για περίθαλψη

- Όταν παρουσιάζει κατάγματα του κελύφους ή αιμορραγία από το στόμα, το απευθυσμένο και από τα μαλακά μέρη
- Όταν έχει εγκαύματα ή προέρχεται από πυρκαγιά

4.3.3. Πότε συλλαμβάνεται ένα χερσαίο θηλαστικό για περίθαλψη

- Όταν δεν απομακρύνεται με την ανθρώπινη παρουσία και είναι ενήλικο ζώο
- Όταν είναι νεαρό ορφανό και αντιμετωπίζει κινδύνους
- Όταν παρουσιάζει κωλότητα ή αδυναμία στήριξης σ' ένα ή περισσότερα άκρα
- Όταν παρουσιάζει τραύματα ή αιμορραγία
- Όταν έχει πέσει στο νερό
- Όταν έχει συλληφθεί με παράνομα εργαλεία σύλληψης (παγίδες, δίχτυα)
- Όταν έχει εγκαύματα ή προέρχεται από πυρκαγιά

Εφόσον αποφασιστεί η παρέμβαση οι ενδεικνυόμενες επιλογές για άμεσες ενέργειες είναι οι εξής:

- α) η άμεση απελευθέρωση του ζώου
- β) η ευθανασία για λόγους ευζωίας
- γ) η περίθαλψη-μεταφορά του σε μονάδα περίθαλψης και επανένταξης

Κριτήρια για τις παραπάνω επιλογές είναι το μέγεθος και η κατάσταση του ζώου ή των ζώων (αν πρόκειται για πολλά), η δυνατότητα υποστήριξης και μετακίνησης, οι περιβαλλοντικές και τοπογραφικές συνθήκες στο σημείο ανεύρεσης και η διαθεσιμότητα σχετικών εγκαταστάσεων περίθαλψης.

α) Η προσπάθεια άμεσης απελευθέρωσης του ζώου γίνεται όταν:

- Το ζώο είναι υγιές (καλή γενική και θρεπτική κατάσταση, απουσία εμφανών κλινικών συμπτωμάτων ασθένειας ή σημαντικού τραυματισμού).
- Οι συνθήκες περιβάλλοντος και η εποχή είναι ευνοϊκές για το είδος (κίνδυνος πυρκαγιάς, διαθεσιμότητα τροφής κλπ.).
- Πληρούνται οι κοινωνικές απαιτήσεις (δεν δημιουργούνται συγκρούσεις με την τοπική κοινωνία).
- Η περιοχή απελευθέρωσης είναι εντός του φυσικού οικοτόπου του.
- Υπάρχει δυνατότητα οπτικής ή ηλεκτρονικής παρακολούθησης.
- Εξασφαλίζονται η αναγνώριση τροφής, οι ικανότητες κυνηγιού ή αναζήτησης τροφής και η αποφυγή θηρευτών και ανθρώπου.
- Υπάρχει δυνατότητα καταγραφής στοιχείων πριν την απελευθέρωση του ζώου, αναφορικά με το είδος, το μέγεθος, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, το χρώμα, τυχόν χαρακτηριστικά αλλοιώσεων και ανωμαλιών, καθώς και λήψη φωτογραφιών για την παρακολούθησή του.

β) Η προσπάθεια περίθαλψης αποτελεί επιλογή όταν:

- Υπάρχει προοπτική επιβίωσης του ζώου και δεν υπάρχει κίνδυνος διασποράς λοιμωδών νοσημάτων σε άλλα ζώα του ίδιου είδους ή και σε άλλα είδη.
- Υπάρχει δυνατότητα περίθαλψης και μεταφοράς σε διαθέσιμη κοντινή εγκατάσταση, κατάλληλα εξοπλισμένη για το είδος και τον αριθμό των ζώων.
- Η μεταφορά μπορεί να γίνει με ασφαλή και άμεσο τρόπο.
- Η διαχείριση του ζώου είναι εύκολη και υπάρχει ασφάλεια για τους διασώστες ή άλλο προσωπικό της εγκατάστασης.
- Υπάρχει οικονομική υποστήριξη και προσωπικό για μακροχρόνια φροντίδα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και επανένταξη.

γ) Η ευθανασία, αν και είναι δύσκολη απόφαση, αποτελεί επιλογή όταν:

- Η κατάσταση της υγείας του ζώου είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη, μη αναστρέψιμη και τίθενται λόγοι ευζωίας.
- Είναι διαθέσιμα τα απαραίτητα φάρμακα, υλικά και εξοπλισμός για ευθανασία.
- Η διάσωση είναι αδύνατη και δεν υπάρχει διαθέσιμη μονάδα περίθαλψης.
- Η διαδικασία μπορεί να διεξαχθεί μόνο με τρόπο που δεν προκαλεί πόνο και αγωνία στο ζώο.
- Η απόφαση πρέπει να ληφθεί και να εκτελεσθεί μόνο από έμπειρο, εξειδικευμένο και πιστοποιημένο άτομο (ειδικό κτηνίατρο), ακολουθώντας συγκεκριμένες διαδικασίες.

5. ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΑΣΩΣΤΗ Η ΤΟΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟ

5.1. Σύλληψη και Ακίνητοποίηση στο πεδίο

Η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου σύλληψης ενός άγριου ζώου πρέπει να είναι σύντομη, να ελαχιστοποιεί το στρες του ζώου και να μην προκαλεί επιδείνωση της κατάστασης του. Παράλληλα είναι αναγκαία η λήψη μέτρων προστασίας τόσο για το ζώο όσο και για την ασφάλεια των ανθρώπων που παίρνουν μέρος στη διαδικασία αυτή.

Εργαλεία σύλληψης. Απόχες, λαβίδα για φίδια, λάσο.

Η σύλληψη, και στη συνέχεια η ακίνητοποίηση, έχουν σαν στόχο τον περιορισμό των κινήσεων ενός ζώου με σκοπό την εκτίμηση της κατάστασης του, την κλινική εξέταση, τη λήψη παθολογικών υλικών, τη διαπίστωση του φύλλου, τη χορήγηση τροφής κ.ά. Μπορεί να είναι:

- **Φυσική:** σύλληψη και περιορισμός των κινήσεων ενός ζώου με φυσικά μέσα.
- **Χημική:** σύλληψη και περιορισμός της ικανότητας ενός ζώου να κινηθεί με τη χρήση φαρμακευτικώνσκευασμάτων (αναισθητικές ουσίες ή ηρεμιστικά) **μόνο** από κτηνίατρο.
- **Συνδυασμός των παραπάνω.**

Παράγοντες και ερωτήματα που καθορίζουν την επιλογή της μεθόδου σύλληψης ενός άγριου ζώου στο πεδίο είναι:

- Είναι ασφαλής για το άτομο που θα χειριστεί το ζώο;
- Παρέχει τη μέγιστη ασφάλεια για το ζώο;

- Είναι δυνατή η επίτευξη του στόχου με τη συγκεκριμένη τεχνική που είναι διαθέσιμη;
- Υπάρχει γνώση της φυσιολογικής συμπεριφοράς και των αντιδράσεων κάθε ζώου και είδους καθώς και της σωστής χρήσης των εργαλείων;
- Αν χρησιμοποιηθούν φαρμακευτικές ουσίες, υπάρχει σχετική γνώση και εκπαίδευση;
- Είναι δυνατή η παρακολούθηση και φροντίδα του ζώου μέχρι να επανέλθει πλήρως από τις επιπτώσεις της σύλληψης-ακινητοποίησης (φυσικής ή χημικής);

5.1.1. Οδηγίες για τη σύλληψη και ακινητοποίηση πτηνών και άγριων θηλαστικών

Η μέθοδος σύλληψης ενός άγριου πτηνού στο πεδίο εξαρτάται από το είδος, το μέγεθος και το σημείο ανεύρεσης του. Συστήνεται:

- Προσπάθεια καθοδήγησης του πτηνού σε φυσικό ή τεχνητό ασφαλές εμπόδιο.
- Χρήση απόχης.
- Κάλυψη του πτηνού με ένα πανί (η στέρση της όρασης μειώνει σε πολύ μεγάλο βαθμό το στρες, προκαλεί αποπροσανατολισμό και ακινητοποίησή του).
- Προσοχή κατά τους χειρισμούς. Τα πτηνά δεν έχουν διάφραγμα και η αναπνοή τους εξαρτάται απόλυτα από την ικανότητα θωρακικής έκπτυξης.

Μικρά πτηνά

- Σύλληψη κατά προτίμηση με απόχνη, με ήπιες κινήσεις, και ακινητοποίηση συγκρατώντας το κρανίο του πτηνού ανάμεσα στον αντίχειρα και το μέσο δάκτυλο, ενώ τα υπόλοιπα δάχτυλα και η παλάμη του χειριστή υποστηρίζουν το υπόλοιπο σώμα του πτηνού.
- Ακινητοποίηση με χρήση πετσέτας, μεγέθους ανάλογου του πτηνού.

Αρπακτικά πτηνά

- Συνιστάται η χρήση κατάλληλων προστατευτικών γαντιών.
- Η σύλληψη του πτηνού γίνεται από τη ραχιαία επιφάνεια του σώματος του, διατηρώντας τις φτερούγες του κλειστές. Ταυτόχρονα ακινητοποιούνται τα κάτω άκρα συγκρατώντας τα από τα ταρσομετατάρσια.
- Ακινητοποίηση με χρήση πετσέτας.

Υδροβία, παρυδάτια ή πτωματοφάγα πτηνά

- Απαραίτητη είναι η ακινητοποίηση του ράμφους, τόσο κατά τη σύλληψη όσο και κατά την εξέταση.
- Απαραίτητη η προστασία του προσώπου του χειριστή, με χρήση ασπίδων προσώπου ή προστατευτικών γυαλιών.
- Συγκρατείται απαλά η κεφαλή με το ένα χέρι του χειριστή, ενώ το σώμα και τα κάτω άκρα με το άλλο.

- Τα μεγαλόσωμα είδη πτηνών (πχ αργυροπελεκάνοι, κύκνοι, όρνια) συγκρατούνται με μια πετσέτα ή ένα σεντόνι τυλιγμένο γύρω από το σώμα τους, που θα κρατήσει τα φτερά τους διπλωμένα κατά τους χειρισμούς. Πιθανόν να απαιτούνται και περισσότερα του ενός άτομα για τη σύλληψη και τη συγκράτησή τους.

Όσο για τη σύλληψη και ακινητοποίηση ενός άγριου θηλαστικού, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια του χειριστή και του ζώου, τόσο στο πεδίο όσο και κατά τη διάρκεια της περίθαλψής του, απαιτείται εμπειρία και χρήση ειδικών μέσων και υλικών για φυσική ή χημική σύλληψη και συγκράτηση.

5.1.2. Συγκράτηση και προφυλάξεις

Η λήψη μέτρων προστασίας κατά τη σύλληψη και τη συγκράτηση, τόσο για τον εξεταστή όσο και για το ζώο, είναι απαραίτητη. Ελαστικά γάντια μιας χρήσεως πρέπει να χρησιμοποιούνται σε κάθε εξέταση, για την προστασία από λοιμώδη μεταδοτικά νοσήματα, ενώ χοντρά δερμάτινα γάντια προτιμώνται για τη συγκράτηση των ενήλικων θηλαστικών και των μεγάλων πτηνών. Κατά τη συγκράτηση, σημαντικό είναι να προστατεύεται η κεφαλή του διασώστη (οφθαλμοί και λαιμός) από τα πτηνά με μακρύ και οξύ ράμφος. Επιπλέον, ιδιαίτερη πρόκληση αποτελεί και η συγκράτηση αρπακτικών πτηνών με μεγάλα νύχια.

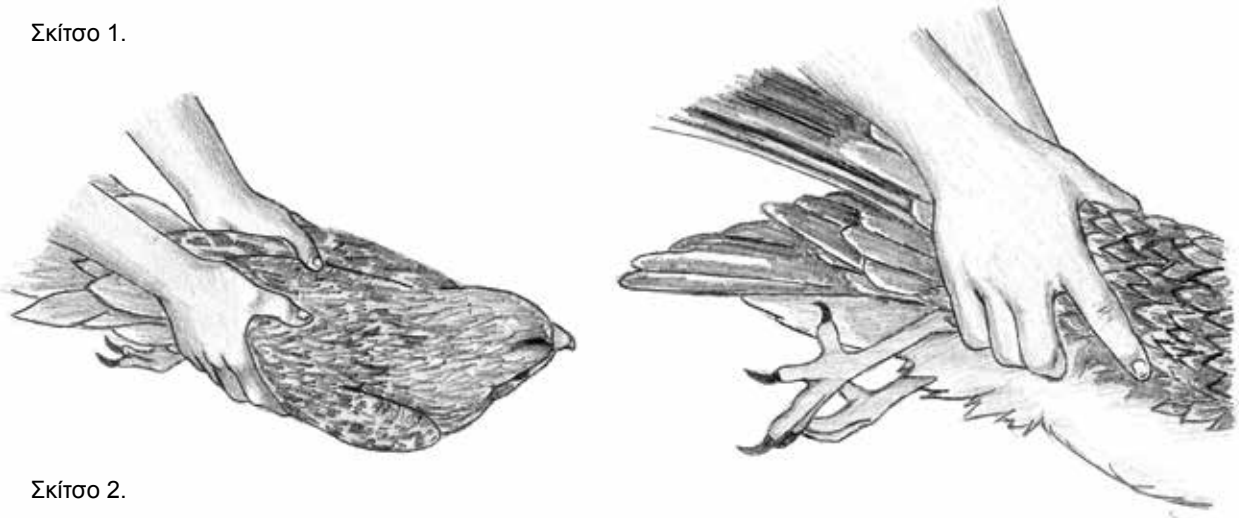
5.1.2.1. Συγκράτηση πτηνών

Τα ενήλικα πτηνά μπορούν να γίνουν πολύ επικίνδυνα, όμως με κατάλληλη φυσική συγκράτηση μπορεί να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος. Τρόποι συγκράτησης γενικά είναι:

- Η συγκράτηση της κεφαλής από τη γωνία της κάτω γνάθου (σκίτσο 1).
- Η κάλυψη ολόκληρης της κεφαλής και του λαιμού με υφασμάτινη μαξιλαροθήκη ή πανί.
- Η τοποθέτηση ή κάλυψη της άκρης του ράμφους με κάποια προστατευτικά αντικείμενα π.χ. φελλοί, ρολό, μια γάζα ή κολλητική ταινία ή αυτοσυγκρατούμενος επίδεσμος (Vetflex) γύρω από το ράμφος.
- Η συγκράτηση της κεφαλής πρέπει να είναι ήπια για αποφυγή αναγωγής και πρόκληση εισροφητικής βρογχοπνευμονίας.
- Τοποθέτηση κάτω από το πέλμα του άκρου μιας μπάλας τένις ή ακόμα κι ένα ολόκληρο ρολό γάζας και κάλυψη με «Vetflex» σε αυτή τη θέση, απλά μέχρι να ολοκληρωθεί η εξέταση.
- Η κατάλληλη συγκράτηση των φτερών μπορεί να αποτρέψει τον τραυματισμό τόσο του εξεταστή όσο και του πτηνού (σκίτσο 2, 6). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την περιτύλιξη του σώματος του με μια πετσέτα ή ένα μεγάλο κομμάτι ύφασμα (σκίτσο 4, 5) για την ακινητοποίηση (όρος «μπουρίτο»). Μέτρα προστασίας πρέπει να λαμβάνονται για την αποτροπή πρόκλησης ασφυξίας στα πτηνά, τα οποία σε αντίθεση με τα θηλαστικά δεν διαθέτουν διάφραγμα.
- Οι κολλητικές ταινίες σπανίως βρίσκουν εφαρμογή σε πτηνά. Είναι δύσκολο να αφαιρεθούν και μπορεί να συμπαρασύρουν φτερά κατά την αφαίρεσή τους. Μην συγκολλητικοί αυτοσυγκρατούμενοι επίδεσμοι όπως «Vetflex» ή ένας απλός επίδεσμος γάζας συνήθως αποτελούν καλύτερη επιλογή.

Σκίτσο 1.

Σκίτσο 2.

Συγκράτηση πελεκάνου

Σκίτσο 4.

Σκίτσο 5.

Σκίτσο 6.

Τοποθέτηση φιδεατού σε κουτί με λωρίδες εφημερίδας για υπόστρωμα.

Χρήση πετσέτας για σύλληψη αρπακτικού από κουτί.

Συγκράτηση ασημόγλαρου. Ιδανικά καλύπτουμε με το χέρι τα μάτια.

Κρατάμε πάντα τις φτερούγες και τα πόδια του αρπακτικού αρκετά πίσω για να αποφύγουμε τσίμπημα.

Αφήνουμε ελεύθερα τα ρουθούνια όταν κρατάμε το ράμφος.

Συγκράτηση γερακίνας.

Συγκράτηση γερακίνας με πετσέτα ανάμεσα στα πόδια, ώστε να έχουμε ελεύθερα τα χέρια για άλλους χειρισμούς.

Συγκράτηση φιδαιτού με πετσέτα.

Συγκράτηση φιδαιτού με ακινητοποίηση των ποδιών και χρήση του σώματός μας για αντιστήριξη.

5.1.2.2. Συγκράτηση θηλαστικών

Τα συνήθη θηλαστικά που χρήζουν περίθαλψης είναι οι αλεπούδες, οι λύκοι, τα τσακάλια, οι σκαντζόχοιροι, οι ασβοί, τα κουνάβια, οι νυφίτσες, οι λαγοί, οι νυχτερίδες, τα ζαρκάδια, τα ελάφια, κ.ά. Η λήψη μέτρων προστασίας κατά τους χειρισμούς περιλαμβάνει:

- Χρήση δερμάτινων ανθεκτικών γαντιών κατά τη διάρκεια του χειρισμού κάθε άγριου θηλαστικού (σκίτσο 1).
- Χορήγηση ηρέμησης ή αναισθησίας (αναισθητικά πρωτοκόλλα ειδικά για το είδος και την κατάσταση της υγείας του) ιδιαίτερα σε μεγάλα και επικίνδυνα ζώα (δίχπλα, αλεπούδες, τσακάλια, ασβοί κ.α.), από απόσταση (φυσοκάλαμο, αναισθητικό όπλο) ή από κοντά.
- Χρήση βρόγχου (σκίτσο 2) ή μεγάλης πετσέτας, που μπορεί να αποβεί χρήσιμη για σύντομες ενέργειες.

Σκίτσο 1.

Σκίτσο 2.

Χρήση δερμάτινων γαντιών
για χειρισμό σκαντζόχοιρου.

5.1.2.3. Συγκράτηση ερπετών

Όλα τα ερπετά είναι φορείς ζωοανθρωπονόσων (*Salmonella* spp, πεντάστομα). Απαραίτητη η τήρηση των βασικών κανόνων υγιεινής και η λήψη μέτρων προστασίας από τον διασώστη ή τον εξεταστή, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ιοβόλα ερπετά (προληπτική εξασφάλιση άμεσης πρόσβασης σε αντιοφικό ορό).

Χελώνες

Υπάρχουν είδη που είναι επιθετικά και μπορεί να δαγκώσουν. Συστήνεται:

- Συγκράτηση με τα δύο χέρια από τη μέση μοίρα του κελύφους τους, λίγο πίσω από την κεφαλή ή μπροστά από τα πίσω πόδια.
- Σύλληψη της κεφαλής με χρήση τολυπολαβίδας και έλξη της προς τα έξω, σε περίπτωση εισόδου των άκρων και της κεφαλής μέσα στο κέλυφος.
- Συγκράτηση της κεφαλής με τον αντίχειρα και τον δείκτη πίσω από το ινιακό οστό.

Συγκράτηση χελώνας.

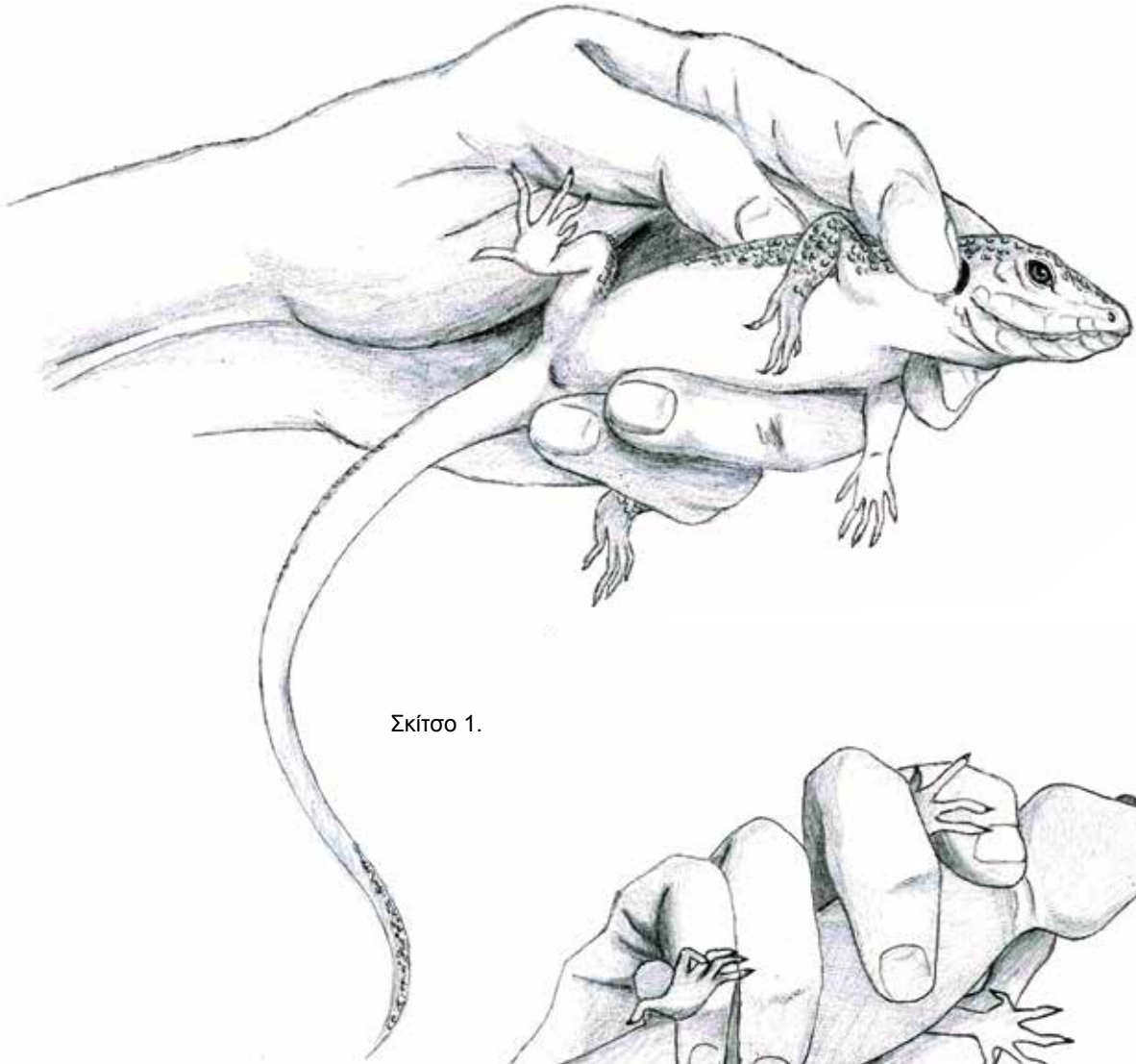

Πρόταση για επισκόπηση-εξέταση
χελώνας, με τοποθέτηση πάνω σε
ανάποδη γλάστρα.

Σαύρες

Οι σαύρες μπορούν να τραυματίσουν με τα νύχια ή τα δόντια τους και να «μαστιγώσουν» με την ουρά τους.

- Συλλαμβάνονται από τον αυχένα, από πάνω ή κάτω και από τα πρόσθια άκρα με το ένα χέρι, ενώ το άλλο χέρι υποστηρίζει το σώμα κοντά στη λεκάνη, ακινητοποιώντας ταυτόχρονα τα πίσω άκρα (σκίτσο 1, 2).
- Αοφεύγεται η συγκράτηση της ουράς λόγω της πιθανότητας αυτοτόμησής της.

Σκίτσο 1.

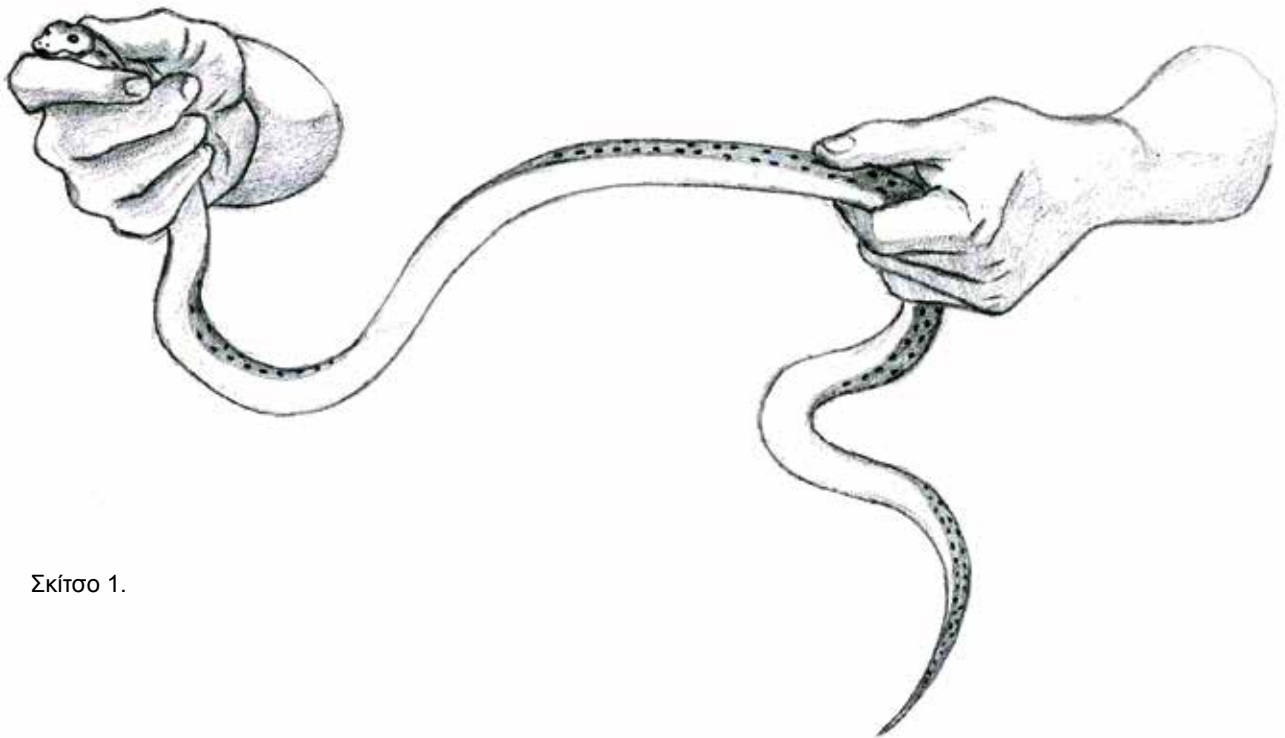

Σκίτσο 2.

Φίδια

Η συγκράτηση των φιδιών είναι ανάλογη με το είδος (ιοβόλα ή μη ιοβόλα).

- Τα μη ιοβόλα φίδια συγκρατούνται με τον αντίχειρα και το μέσο δάχτυλο τοποθετημένα εκατέρωθεν και πίσω από την κεφαλή και τον δείκτη στην κορυφή της, ενώ το άλλο χέρι υποστηρίζει το υπόλοιπο σώμα του φιδιού (σκίτσο 1).
- Τα ιοβόλα φίδια ακινητοποιούνται με ειδική ράβδο που φέρει στη μία άκρη άγκιστρο, που καθλώνει και ακινητοποιεί το κεφάλι του ζώου. Ειδικά διαμορφωμένοι σωλήνες είναι επίσης ιδιαίτερα χρήσιμοι για την τοποθέτηση των φιδιών, έτσι ώστε το κεφάλι του ζώου να βρίσκεται μέσα και το υπόλοιπο σώμα να προεξέχει.

Σκίτσο 1.

5.2. Μεταφορά άγριων ζώων

Κατά τη μεταφορά ενός άγριου ζώου, είναι σημαντικό να ενημερώνεται το Κέντρο Περιθαλψης εκ των προτέρων για όλες τις τεχνικές και ιατρικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν, έτσι ώστε στη συνέχεια να γίνει ορθότερη διαχείριση και περίθαλψη του ζώου μετά την εισαγωγή του στο Κέντρο. Από την άλλη, οι ειδικοί ενός Κέντρου Περιθαλψης μπορούν να ενημερώσουν τον διασώστη/κτηνίατρο για το σωστό χειρισμό, τις τεχνικές σίτισης και την εν γένει διαχείριση για το συγκεκριμένο είδος, καθώς και για τους τρόπους μεταφοράς που είναι διαθέσιμοι σε κάθε περίπτωση.

Για τη μεταφορά πτηνών, συστήνεται η χρήση χαρτόκουτου που να υπερβαίνει κατά ένα τρίτο το μέγεθος του πτηνού, στρωμένο με λουρίδες εφημερίδας και με μικρές τρύπες. Για πολύ μεγάλα πτηνά και θηλαστικά απαιτούνται ειδικοί κλωβοί μεταφοράς.

5.3. Διατήρηση - Νοσηλεία άγριων ζώων

Όλα τα άγρια ζώα που δέχονται φροντίδα και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή απλά φιλοξενοούνται σε κτηνιατρικές εγκαταστάσεις υποβάλλονται σε σοβαρό στρες. Για την ελαχιστοποίηση του στρες είναι απαραίτητα τα παρακάτω:

- Διατήρηση του ζώου σε σκοτεινό, ζεστό, ήσυχο και απομονωμένο χώρο μακριά από άλλα κατοικίδια που επισκέπτονται ένα ιατρείο.
- Τα θηλαστικά τοποθετούνται σε κλωβούς νοσηλείας ή μεταφοράς κατοικίδιων, οι οποίοι καλύπτονται με ένα πανί, έτσι ώστε να απομονώνεται το ζώο από το περιβάλλον και τους γύρω ανθρώπους.
- Τα ερπετά τοποθετούνται σε αποθηκευτικούς κάδους με οπές στο καπάκι ή σε ενυδρεία με συρμάτινο κάλυμμα.
- Η χρήση ενός σκληρού και ανθεκτικού χαρτόκουτου στο οποίο ανοίγονται μικρές τρύπες, και είναι στρωμένο με πετσέτα ή λουρίδες εφημερίδας, αποτελεί συμβατή επιλογή για τη διατήρηση των πτηνών, για τα οποία αντενδείκνυνται οι κλωβοί. Το μέγεθος του χαρτόκουτου συστήνεται να είναι κατά ένα τρίτο μεγαλύτερο από το πτηνό, έτσι ώστε να μην υπάρχει δυνατότητα πολλών κινήσεων αλλά παράλληλα να μπορεί να μένει όρθιος ο λαιμός και το κεφάλι του.
- Παροχή θερμαντικής πηγής, όπως θερμαντικές λάμπες, επωαστήρας, μαλακό κομμάτι ύφασμα κ.ά., κατά τους χειμερινούς μήνες ή αν το ζώο είναι υποθερμικό.

5.4. Εκτίμηση της κατάστασης του ζώου

Η αρχική αξιολόγηση, η εξέταση και η παροχή άμεσης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε ένα άγριο ζώο που διασώζεται στο πεδίο ή φιλοξενείται σε μια οργανωμένη κτηνιατρική δομή, μέχρι την μεταφορά του ζώου στο Κέντρο Περίθαλψης που θα το παραλάβει, είναι ιδιαίτερα σημαντική και καθοριστική για την επιβίωση του. Για τη σωστή αξιολόγηση της κατάστασης εφαρμόζεται η διαδικασία λήψης αποφάσεων, κατηγοριοποίησης και διαλογής με τον όρο "Triage", που εφαρμόζεται πλέον σε όλες τις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης ή διαχείρισης καταστροφών. Η διαδικασία αυτή μπορεί να αφορά ένα μεμονωμένο άτομο ή περισσότερα και κατηγοριοποιεί τη σοβαρότητα της κατάστασης ενός άγριου ζώου ως:

1. Μη απειλητική για τη ζωή του και παροχή μόνο πρώτων βοηθειών από διασώστη.
2. Μη απειλητική για τη ζωή του, αλλά αναγκαία παροχή πρώτων βοηθειών, σταθεροποίηση, διαχείριση πόνου, και πιθανή διενέργεια εξετάσεων (ακτινογραφίες κ.ά.) από διασώστη και κτηνίατρο.
3. Απειλητική για τη ζωή του και αναγκαία η επείγουσα διαχείριση και η παρουσία κτηνίατρου.

Η επείγουσα αντιμετώπιση και η ιατροφαρμακευτική αγωγή για τα άγρια ζώα είναι ουσιαστικά η ίδια όπως και για κάθε άλλο κατοικίδιο ζώο. Η αξιολόγηση και η κλινική εξέταση όμως, μπορεί να είναι λίγο πιο περίπλοκη γιατί απαιτεί γνώση της συμπεριφοράς και της φυσιολογίας του ζώου που περιθάλπεται. Έτσι, π.χ. είδη που αποτελούν θηράματα, όπως μη αρπακτικά πτηνά και μικρά θηλαστικά, αποκρύπτουν συχνά σαφή κλινικά συμπτώματα κάποιας πάθησης, πράγμα που αποτελεί ενστικτώδη συμπεριφορά προκειμένου να αποφύγουν την προσέλκυση θηρευτών. Το αντίθετο συμβαίνει για ζώα θηρευτές, όπου εκδηλώνουν συχνά επιθετική συμπεριφορά και τα κλινικά συμπτώματα είναι πιο εμφανή. Σε κάθε περίπτωση, η κλινική εικόνα ενός άγριου ζώου δεν είναι αντιπροσωπευτική της σοβαρότητας της κατάστασης του. Αντίθετα, το στρες που βιώνει είναι σοβαρό και απειλητικό πολλές φορές για τη ζωή του.

5.4.1. Επισκόπηση

Ιδανικά, η επισκόπηση θα πρέπει να γίνεται χωρίς το ζώο να μπορεί να αντιληφθεί την παρουσία του εξεταστή. Παρατηρείται η συμπεριφορά του ζώου αρχικά στο χώρο εξέτασης και στη συνέχεια σε ημισκοτεινό και ήσυχο περιβάλλον.

- Υπάρχουν καθόλου εμφανή τραύματα ή άλλες κακώσεις;
- Το ζώο κινείται άνετα ή παρουσιάζει χωλότητα;
- Όλα τα άκρα φαίνονται εξωτερικά φυσιολογικά;
- Υπάρχουν σημεία αφυδάτωσης, υποσιτισμού, αδυναμίας ή σύγχυσης;

5.4.2. Κλινική εξέταση

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνεται σχετική προετοιμασία πριν την ολοκληρωμένη και ενδελχική κλινική εξέταση, η οποία θα πρέπει να πραγματοποιείται με όσο το δυνατόν λιγότερους χειρισμούς, θόρυβο και μετακινήσεις του ζώου. Καλό θα είναι να μη διακόπτεται η εξέταση για την προμήθεια μέσων εξέτασης και ιατροφαρμακευτικού υλικού (π.χ στηθοσκόπια κ), τα οποία σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι άμεσα προσβάσιμα. Έτσι, απαραίτητα είναι καθαρές πετσέτες, μαλακά υφάσματα, οροί και ηλεκτρολύτες, φάρμακα, απλά χειρουργικά εργαλεία (π.χ ψαλίδι κ.ά.), υποστρώματα, αντιπαρασιτικά σκευάσματα. Οι βασικές αρχές της κλινικής εξέτασης είναι ίδιες για όλα τα είδη των ζώων. Ιδιαίτερα για τα άγρια ζώα:

- Η κλινική εξέταση μπορεί να πραγματοποιηθεί αποσπασματικά, τοποθετώντας ένα στρεσαρισμένο ζώο πίσω στο κλουβί του και επιτρέποντάς του να ηρεμήσει ώστε να ολοκληρωθεί στη συνέχεια η εξέταση.
- Η εξέταση και ο περιορισμός του ζώου θα πρέπει να γίνονται στον πιο ήσυχο χώρο της εγκατάστασης.
- Τοποθετείται ένα μαλακό κομμάτι ύφασμα ή μια κουβέρτα πάνω στο εξεταστικό τραπέζι .
- Περιορίζονται οι κινήσεις, ο θόρυβος και ιδίως οι ομιλίες στο ελάχιστο.
- Αποφεύγεται η χρήση υλικών καθαρισμού με έντονες μυρωδιές ή αρώματα.
- Αποφεύγεται η χρήση λοσιόν χειρών, ιδιαίτερα δε κατά την εξέταση πτηνών, ώστε να προστατευτεί η αδιαβροχοποίηση του φτερώματός τους.
- Προσοχή στις αναπνευστικές κινήσεις. Η αναπνοή με ανοιχτό στόμα μπορεί να είναι ένδειξη στρες στα πτηνά.
- Σε περίπτωση έντονης αντίδρασης του ζώου, η εξέταση πρέπει να διακόπτεται ή να περιορίζεται μόνο στην επισκόπηση και στη συνέχεια να γίνεται χημική συγκράτηση.
- Η χρήση υφασμάτων ή πετσετών, κουβερτών κ.λπ. (χωρίς θηλιές ή χαλαρές κλωστές που μπορούν να σκαλώσουν σε νύχια ή φτερά) είναι ιδανική για το χειρισμό και την κλινική εξέταση. Τυλίγοντάς τα γύρω από το ζώο ή καλύπτοντάς το γύρω από τα μάτια του, η εξέταση είναι ασφαλέστερη τόσο για το ζώο όσο και για τον εξεταστή.
- Ιδιαίτερα στα αρπακτικά πτηνά, η χρήση ειδικής καλύπτρας κεφαλής (κουκούλας) που χρησιμοποιούν οι ιερακοτρόφοι-ιερακοθήρες έχει αποδειχθεί χρήσιμη (βλ. εικόνες 1 και 2).
- Προσοχή κατά τη διάρκεια μιας εξέτασης ή μιας θεραπείας. Ποτέ δεν αφήνουμε ένα άγριο ζώο από την προσοχή μας.

Η ενδελχική κλινική εξέταση περιλαμβάνει :

- Εκτίμηση της συνείδησης του ζώου (εργήγορη, κατάπτωση, ληθαργικότητα).
- Εκτίμηση του βάρους, της θρεπτικής του κατάστασης και του φύλου.
- Εκτίμηση της κατάστασης του τριχώματος (θηλαστικά), του πτερώματος (πτηνά) και του δέρματος του ζώου (τραύματα, φλύκταινες, παράσιτα).
- Εξέταση των μυκτήρων για την παρουσία εκκρίματος.
- Έλεγχος της στοματικής κοιλότητας και του βλεννογόνου του ζώου (έκκριμα, οίδημα,

Χειρισμός αρπακτικού με χρήση ιερακοθηρικής κουκούλας

χρωματισμός, νεκρωτικό υλικό, πετέχιες) καθώς και των γνάθων του για τυχόν δυσμορφίες ή παρά φύση κίνηση.

- Έλεγχος των έξω ακουστικών πόρων (θηλαστικά) ή των τυμπανικών ογκωμάτων (κελώνες).
- Εξέταση των οφθαλμών (εκκρίσεις, ξένα σώματα θολερότητες ή αιματώματα).
- Ψηλάφηση της κοιλιακής/κολεμικής κοιλότητας.
- Ακρόαση των πνευμόνων και της καρδιάς.
- Ψηλάφηση του σκελετού του ζώου και των άκρων (δυσμορφίες, κατάγματα ή παρά φύση κίνηση). Στις κελώνες ελέγχονται προσεκτικά τόσο το χέλυο, όσο και το πλάστρον για την παρουσία καταγμάτων ή παραμορφώσεων.
- Εξέταση του πρωκτού (θηλαστικά) ή της κλοάκης (πιπνά και ερπετά) για τυχόν τραυματισμούς, προπτώσεις κ.ά.

5.4.3. Εκτίμηση του βάρους του ζώου

Η εκτίμηση του βάρους του ζώου κατά την προσκόμισή του και σε τακτικά χρονικά διαστήματα είναι σημαντική, τόσο για την αξιολόγηση της κατάστασης της υγείας του, όσο και για τον προσδιορισμό της ποσότητας τροφής ή τις δόσεις των χορηγούμενων φαρμακευτικών σκευασμάτων. Ιδανικά θα πρέπει να διατίθεται ζυγός ακριβείας. Κατόπιν επικοινωνίας με το Κέντρο Περιθαλψής, εκτιμάται αν η μέτρηση του βάρους του είναι η επιθυμητή ή αν το ζώο χρήζει διατροφικής υποστήριξης. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει διαθέσιμος ζυγός ακριβείας, μπορούν να δοθούν οδηγίες εκτίμησης της θρεπτικής του κατάστασης από το Κέντρο Περιθαλψής.

Ζυγαριά ακριβείας για μικρά ζώα.

Τρόπος ζυγίσματος πουλιού σε ζυγαριά ακριβείας.

5.4.4. Ειδικές Προφυλάξεις για Ζώα Φορείς της Λύσσας

Απαραίτητη προϋπόθεση για τον κτηνίατρο και διασώστη που χειρίζεται είδη της άγριας πανίδας που είναι πιθανοί φορείς του ιού της λύσσας, είναι ο προληπτικός εμβολιασμός τους κατά του ιού.

5.4.5. Έλεγχος της θερμοκρασία σώματος

Τα περισσότερα άγρια ζώα που είναι καταπονημένα και ιδιαίτερα τα νεαρά ορφανά, δεν μπορούν να κάνουν σωστή θερμορύθμιση, γι' αυτό και η εξασφάλιση θερμαντικής πηγής για τη διατήρηση της θερμοκρασίας τους είναι ζωτικής σημασίας. Η θερμοκρασία του χώρου διατήρησης πρέπει να είναι ανάλογη με τις ανάγκες του κάθε είδους. Κατά κανόνα πρέπει να κυμαίνεται από 29°C έως 35°C και εξασφαλίζεται με:

- Τοποθέτηση θερμαινόμενου υποστρώματος ρυθμισμένο στη χαμηλότερη ένδειξη.
- Τοποθέτηση λαμπτήρα 60-watt για φωτοφιλικά είδη ή έναν κεραμικό βολβό θερμότητας για φωτοφοβικά είδη, αναρτημένα στο ένα άκρο του κλωβού και περίπου 45εκ. πάνω από την περιοχή που πρόκειται να θερμανθεί.
- Χρήση θερμοκοιτίδας, λαμπτήρων επώασης, φιαλών με θερμό νερό ή θερμομαντικών πηγών ερπετών.
- Προσοχή! Απαραίτητη η χρήση θερμομέτρου για να αποφευχθεί η θέρμανση του ζώου.
- Προσοχή! Το ζώο ποτέ δεν πρέπει να έρχεται σε άμεση επαφή με την πηγή θερμότητας.
- Τακτικός έλεγχος του κλωβού για τη διασφάλιση της σωστής θερμοκρασίας (ούτε πολύ υψηλές ή ούτε χαμηλές).

Θερμοφόρα, γάντι και μπουκάλι με χλιαρό νερό για ζέστη

5.4.6. Εργαστηριακές εξετάσεις

Μετά την κλινική εξέταση ενός άγριου ζώου, στις περισσότερες περιπτώσεις είναι απαραίτητη η εργαστηριακή διερεύνηση, προκειμένου να επιτευχθεί η αιτιολογική διάγνωση της παθολογικής κατάστασης που αυτό αντιμετωπίζει. Αυτή περιλαμβάνει λήψη αίματος για αιματολογικές, βιοχημικές και ορολογικές εξετάσεις, ακτινολογική εξέταση, παρασιτολογική

εξέταση, κυτταρολογική εξέταση, βιοψία, εξέταση ούρου κ.ά. Σε κάθε περίπτωση οι εξετάσεις πρέπει να πραγματοποιούνται και να αξιολογούνται από εξειδικευμένο προσωπικό και εξειδικευμένα εργαστήρια.

5.4.7. Ακτινολογικός έλεγχος

Η απεικονιστική εξέταση είναι απαραίτητη μέθοδος εργαστηριακής διερεύνησης για την εκτίμηση της κατάστασης των άγριων ζώων. Περιλαμβάνει τη λήψη ακτινογραφιών, την υπερηχοτομογραφία, την αξονική και μαγνητική τομογραφία. Για τη σωστή απεικονιστική εξέταση, πολλές φορές απαιτείται η χρήση ηρέμησης ή γενικής αναισθησίας, προκειμένου να μειωθεί η καταπόνηση των ζώων κατά τη διάρκεια της εξέτασης, αλλά και να πραγματοποιηθούν σωστές λήψεις, ώστε να προκύψουν διαγνωστικά ακτινογραφήματα. Ειδικά, η λήψη ακτινογραφιών παρουσιάζει ιδιαιτερότητες ανάλογα με το είδος και απαιτείται ιδιαίτερη γνώση για τη διεξαγωγή και αξιολόγηση τους. Ιδιαιτερότητες των ζώων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι:

- Τα οστά όλων των πτηνών όλων των ηλικιών είναι κοίλα και γεμάτα αέρα.
- Τα οστά των νεογνών των θηλαστικών και πτηνών δεν είναι πλήρως ασβεστοποιημένα, γεγονός που παρουσιάζει διαγνωστικές προκλήσεις.
- Το μεγαλύτερο τμήμα της κοιλιακής κοιλότητας των πτηνών περιέχει αεροσάκους.
- Η σωστή λήψη ακτινογραφιών ειδικά στα πτηνά δεν είναι πάντα εύκολη.
- Τα περισσότερα ακτινολογικά μηχανήματα που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή κτηνιατρική πράξη για τα ζώα συντροφιάς δεν είναι κατάλληλα για λήψη ακτινογραφιών σε κάποια είδη άγριων ζώων. Οι κατάλληλες για το είδος ρυθμίσεις είναι απαραίτητες για τη λήψη σωστών ακτινογραφημάτων. Τα μοντέρνα ακτινολογικά μηχανήματα παρέχουν τη δυνατότητα αυτή, κάνοντας τις ρυθμίσεις αυτές αυτόματα.
- Σε κάθε περίπτωση ακτινοδιαγνωστικού ελέγχου πρέπει να εξασφαλίζονται οι βασικοί κανόνες ακτινοπροστασίας (σωστή και ασφαλής χρήση εξοπλισμού, χρήση προστατευτικών μέσων κ.ά.).
- Οι λήψεις ακτινογραφιών των θηλαστικών είναι οι ίδιες με αυτές των κατοικίδιων.
- Για τα ερπετά, η τοποθέτηση για τη σωστή λήψη ακτινογραφίας είναι η ραχιοκοιλιακή, η πλάγια, η κρανιοουραία, ενώ μπορεί να γίνει και σκιαγραφική αντίθεση.
- Για τα πτηνά κατάλληλη είναι η συμμετρική κοιλιοραχιαία και η πλάγια λήψη, με τη χρήση ηρέμησης ή αναισθησίας.

5.5. Θεραπευτική - Βασικές Προϋποθέσεις

5.5.1. Προσδιορισμός του είδους

Βασική προϋπόθεση για την ορθή διαχείριση των περιστατικών άγριων ζώων και την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, είναι η αναγνώριση του είδους. Ένας καλός οδηγός και ένας κατάλογος των άγριων ζώων της περιοχής μπορεί να φανούν πολύ χρήσιμα. Επιπλέον η φωτοαναγνώριση, σε συνεργασία με τα Κέντρα Περίθαλψης ή το Δασαρχείο της περιοχής, μπορεί να βοηθήσει σε περίπτωση που υπάρχει δυσκολία στην αναγνώριση του είδους.

5.5.2. Εκτίμηση της αφυδάτωσης -Ενυδάτωση

Κατά κανόνα όλα τα άγρια ζώα που χρήζουν περίθαλψης παρουσιάζουν διαφόρου βαθμού αφυδάτωση. Αυτή μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών σε κατάλληλη θερμοκρασία (37°C), όπως Ringer's, Lactated Ringer's Solution, φυσιολογικός ορός 0,9% NaCl, Dextrose 5%, Almora κ.ά. Η ημερήσια ποσότητα των υγρών που απαιτείται για να αντικαταστήσει την απώλεια υγρών σχετίζεται με το βάρος, τις ημερήσιες ανάγκες και το βαθμό αφυδάτωσης του ζώου. Η εκτίμηση του βαθμού αφυδάτωσης ενός ζώου βασίζεται σε συγκεκριμένα κλινικά σημεία και χαρακτηρίζεται ήπια < 5%, ως μέτρια 5-10% και σοβαρή >10-15%. Αναφορικά με τις ημερήσιες ανάγκες, κατά κανόνα, τα μικρότερα σε βάρος είδη και ιδιαίτερα τα πτηνά έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις υγρών, σε σχέση με είδη μεγαλύτερου σ. βάρους (πτηνά 60-130 ml/kg σ.β. και άλλα είδη 50ml/kg σ.β.). Έτσι, η συνολική ημερήσια ποσότητα των υγρών που χορηγούνται σε ένα αφυδατωμένο άγριο ζώο και ο ρυθμός χορήγησης υπολογίζεται με τη χρήση ειδικών κτηνιατρικών αλγορίθμων, με βάση το βαθμό αφυδάτωσης του ζώου και τις ημερήσιες ανάγκες του.

Ανάγκες ημερήσιας ποσότητας υγρών σε σχέση με το βάρος του ζώου

Βάρος του ζώου	Ημερησία ποσότητα υγρών
1kg	100ml/kg
10kg	50ml/kg
100kg	30ml/kg

5.5.2.1. Μέθοδοι Χορήγησης Υγρών

Η χορήγηση υγρών μπορεί να γίνει ενδοφλέβια, ενδοοστικά, υποδόρια, ενδοκολεμικά-ενδοπεριτοναϊκά, από το στόμα ή με λουτρά.

Η ενδοφλέβια χορήγηση υγρών, απαραίτητη σε σοβαρές περιπτώσεις, δεν είναι πάντα εύκολη στα άγρια ζώα, ιδιαίτερα σε ορισμένα είδη (ερπετά ή κάποια θηλαστικά), λόγω της ανατομίας τους και της δυσκολίας στον εντοπισμό της φλέβας. Ακόμη και αν επιτευχθεί ο καθετηριασμός της φλέβας, η σταθεροποίηση του φλεβοκαθετήρα δεν είναι πάντα εύκολη και τα άγρια ζώα δεν τον ανέχονται. Ο καθετηριασμός των φλεβών στα πτηνά (αν και πιο ορατές στα είδη αυτά), και η διατήρηση της ενδοφλέβιας χορήγησης είναι ακόμα πιο δύσκολη, λόγω της κινητικότητας και ευθραυστότητας των αγγείων και απαιτεί εμπειρία. Έτσι, στα πτηνά προτιμάται η ενδοφλέβια bolus χορήγηση υγρών (<10 ml/kg σ.β.), η οποία είναι πιο γρήγορη και μπορεί να πραγματοποιηθεί μετά από ήπια συγκράτηση του ζώου. Στα θηλαστικά αποτελεί την κύρια οδό χορήγησης υγρών στάγδην (50ml/kg σ.β. ημερήσιες ανάγκες), αλλά για σύντομο χρονικό διάστημα και όχι για όλα τα είδη (π.χ σκαντζόχοιρος). Ο φλεβοκαθετήρας που τοποθετείται σε κάθε περίπτωση, είναι ανάλογος με το μέγεθος του ζώου και σταθεροποιείται πάνω σε αυτό με επίδεση.

Η ενδοοστική χορήγηση είναι αποτελεσματική σε αρκετά είδη, αλλά δεν εφαρμόζεται συχνά στα θηλαστικά και στα ερπετά. Παρόλα αυτά είναι μια πολύ καλή τεχνική χορήγησης υγρών σε μεγάλα πτηνά (ποτέ στο μηριαίο και το βραχιόνιο οστό). Μετά από τοπική ή γενική αναισθησία τοποθετείται μεταλλική βελόνα ανάλογου μεγέθους ενδοοστικά, η οποία εισέρχεται από το περιφερικό τμήμα της ωλένης. Αυτή είναι αρκετά ανεκτή από το ζώο και μπορεί να παραμείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα, αφού σταθεροποιηθεί και ακινητοποιηθεί το φτερό με επίδεση. Η ποσότητα υγρών που μπορεί να χορηγηθεί είναι 10 ml/kg σ.β.

Η υποδόρια έγχυση, υγρών είναι η ευκολότερη μέθοδος ενυδάτωσης των θηλαστικών, των πτηνών και των περισσότερων ερπετών και αποτελεί συχνή και καλή επιλογή. Στα θηλαστικά χρησιμοποιούνται βελόνες ανάλογες του μεγέθους του ζώου. Στα πτηνά είναι ένας εύκολος και ασφαλής τρόπος, όπου χρησιμοποιούνται συνήθως βελόνες μεγέθους 25G. Στα είδη αυτά η συνολική ποσότητα των υγρών που μπορεί να χορηγηθεί είναι 10% του σ.β. και διαιρείται σε δύο ισόποσες δόσεις που χορηγούνται υποδόρια στη βουβωνική χώρα, εκατέρωθεν της μέσης γραμμής. Στα φίδια και στις σαύρες αποτελεί επίσης ασφαλή επιλογή (10% σ.β.).

Η ενδοκολεμική έγχυση αποτελεί επιλογή στα ερπετά και ιδιαίτερα στις χελώνες (20-30ml/kg σ.β./24ωρο). Στα θηλαστικά η οδός αυτή (ενδοκοιλιακή), παρέχει λίγα πλεονεκτήματα σε σχέση με την υποδόρια έγχυση. Αντίθετα, στα πτηνά αντενδείκνυται λόγω της απουσίας διαφράγματος και ύπαρξης επικοινωνίας των κοιλιακών αεροφόρων σάκων με τους πνεύμονες. Γενικά, εάν ένα ζώο είναι ευάγωγο και μπορεί να δεχθεί υγρά από το στόμα, η οδός αυτή αποτελεί την καλύτερη επιλογή ιδιαίτερα στα πτηνά, δεδομένου ότι δεν στρεσάρει το ζώο. Αυτό επιτυγχάνεται εύκολα με τη χρήση σύριγγας, πιπέτας ή καθετήρα σίτισης (tube feeding) που επιτρέπει την κατανάλωση του ακριβούς όγκου υγρών (2-5% του σ.β. ή 25 ml/kg σ.β.),

ενώ παράλληλα αποφεύγεται η εισρόφηση υγρών. Εναλλακτικά στα πτηνά μπορεί να γίνει ενστάλαξη στους μυκτήρες, για να αποφευχθεί η καταπόνηση του ζώου κατά την προσπάθεια διάνοιξης του ράμφους του. Στα θηλαστικά, τα υγρά χορηγούνται από το πλάι του στόματος μεταξύ των δοντιών των δύο γνάθων, ή ad-libitum σε δοχεία. Στα ερπετά (φίδια και χελώνες) αποτελεί επίσης καλή επιλογή, όπου η ποσότητα που χορηγείται είναι το 10% σ.β.

Τα λουτρά σε χλιαρό νερό κατάλληλης θερμοκρασίας (27°-33° C) αποτελούν αποτελεσματική και εύκολη επιλογή για τα ερπετά.

Κατά κανόνα στα άγρια ζώα οι πιο επεμβατικές οδοί πρέπει να είναι οι τελευταίες επιλογές σε μια ήπια-μέτρια βαθμού αφυδάτωση, αλλά απαραίτητες σε πιο σοβαρή αφυδάτωση. Τα πρωτόκολλα ενυδάτωσης είναι τα ίδια με αυτά που χρησιμοποιούνται για τα κατοικίδια ζώα.

Βασικές οδηγίες:

- Το ζώο και τα υγρά ενυδάτωσης θερμαίνονται πριν από κάθε χορήγηση. Αν το ζώο δεν μπορεί να μεταφερθεί αμέσως σε ένα κέντρο αποκατάστασης, τότε μπορεί να διατηρηθεί με υγρά για τουλάχιστον 24 ώρες.
- Εάν το ζώο δεν είναι αφυδατωμένο, χρησιμοποιούνται υγρά σε κανονικές ποσότητες συντήρησης (ημερήσιες ανάγκες).
- Διάλυμα ενυδάτωσης με γλυκόζη από το στόμα βοηθά στη μείωση του στρες και προετοιμάζει το γαστρεντερικό σύστημα για ομαλή μετάβαση στα υποκατάστατα τροφής ή στην κανονική τροφή.

5.5.2.2. Χορήγηση υγρών ή φόρμουλας από το στόμα

Μια σύριγγα με μακρύ ρύγχος ή και καθετήρες σίτισης διαφόρων μεγεθών ανάλογων με το μέγεθος και είδος του ζώου, είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικοί. Κατά τη διαδικασία σίτισης το ζώο μπορεί αρχικά να αντισταθεί.

- Το ζώο τοποθετείται σε πρηνή ή όρθια θέση, με την κοιλιά να βρίσκεται κάτω και η κάτω γνάθος να είναι ελαφρά ανασπκωμένη.
- Αργά και με ήπιες κινήσεις προωθείται λίγο περιεχόμενο μέσα στο στόμα του. Μετά από μερικές δοκιμές, το ζώο αντιλαμβάνεται συνήθως τη διαδικασία και συνεργάζεται εφόσον είναι σε θέση

Συχνότητα χορήγησης υγρών ή φόρμουλας

- Το ζώο ζυγίζεται χρησιμοποιώντας κλίμακα γραμμαρίων.
- Ο μέγιστος όγκος του υγρού που μπορεί να χορηγηθεί είναι 25ml/kg σ.β., ενώ για λαγόμορφα 8-12ml/k.g. σβ.
- Η συχνότητα χορήγησης είναι ανάλογη με την ηλικία του ζώου, το βαθμό αφυδάτωσης και την ύπαρξη άλλων προβλημάτων. Γενικά 5-8 φορές την ημέρα είναι αρκετές.

Χορήγηση υγρών με σύριγγα και παράκαμψη της τραχείας

Χορήγηση υγρών με πιπέτα από τους μυκτήρες (ρουθούνια).

5.5.3. Επείγουσες καταστάσεις και Αντιμετώπιση

5.5.3.1. Καταπληξία (shock)

Τα περισσότερα άγρια ζώα που χρήζουν περίθαλψης παρουσιάζουν διαφόρου βαθμού καταπληξία (shock). Τα συνήθη συμπτώματα είναι πτώση της θερμοκρασίας του σώματος, ταχυκαρδία, επιφανειακή και αβαθής αναπνοή και ωχροί βλεννογόνοι που σχετίζονται με αφυδάτωση, εσωτερική αιμορραγία, υποογκαιμία και νευρολογικά προβλήματα. Η θεραπεία του shock στα άγρια ζώα είναι παρόμοια με αυτή που εφαρμόζεται στα κατοικίδια ζώα.

Αντιμετώπιση:

- Τοποθέτηση του ζώου σε σκοτεινό, ήσυχο και θερμό περιβάλλον.
- Χορήγηση bolus ενδοφλέβια υγρών και μη στεροειδών αντιφλεγμονωδών σε σοβαρή ή κρίσιμη κατάσταση.
- Χορήγηση άλλων φαρμακευτικών σκευασμάτων, ανάλογα με την κλινική εικόνα και το υποκείμενο πρόβλημα (πχ αντιβιοτικά).

5.5.3.2. Αφυδάτωση

Τα συνήθη συμπτώματα της αφυδάτωσης είναι ενόφθαλμος, απώλεια ελαστικότητας του δέρματος, κολλώδεις στοματικές εκκρίσεις, απάθεια και αδυναμία ανταπόκρισης.

Αντιμετώπιση:

- Άμεση αποκατάσταση των υγρών του σώματος

5.5.3.3. Απώλεια συνείδησης

Η κατάσταση αυτή συνήθως σχετίζεται με κακώσεις της κεφαλής, υποθερμία, σοβαρή αφυδάτωση, αιτία ή συστηματικά νοσήματα. Προσοχή κατά τη συγκράτηση, πολλές φορές τα άγρια ζώα με απώλεια συνείδησης μπορεί να αποκτήσουν αιφνίδια πλήρη συνείδηση και να γίνουν επιθετικά.

Αντιμετώπιση

- Αντιμετώπιση shock ή της υποκείμενης πάθησης.
- Χορήγηση οξυγόνου.
- Ακινητοποίηση ή περιορισμός του ζώου.

5.5.3.4. Τοξίκωση

Η τοξίκωση ενός άγριου ζώου μπορεί να γίνει σκόπιμα ή κατά λάθος. Ο τύπος της τοξικής ουσίας που ευθύνεται δεν είναι πάντα εύκολο να προσδιοριστεί. Η λεπτομερής λήψη ιστορικού, η περιοχή που βρέθηκε ένα ζώο, το είδος του ζώου και η κλινική εικόνα, μπορεί να βοηθήσουν στον προσδιορισμό της τοξικής ουσίας. Συνήθεις τοξικές ουσίες που ευθύνονται για τοξικώσεις στα άγρια ζώα, είναι τα εντομοκτόνα, τα λιπάσματα, οι βιοτοξίνες, τα βαριά μέταλλα, η μουχλιασμένη τροφή κ.ά.

Ειδικότερα η τοξίκωση από οργανοφωσφορικά (chlorpyrifos, fenthion, malathion, parathion, diazinon, dursban) ή καρβαμιδικά στα πτηνά και θηλαστικά (carbofuran, aldicarb, methomyl) χαρακτηρίζεται από αιφνίδιο θάνατο, νευρολογικά συμπτώματα (τονικοκλονικοί σπασμοί, παράλυση, επιληπτικές κρίσεις) μύση, σιελόρροια, έμετο, δύσπνοια, βραδυκαρδία, πρασινωπή διάρροια, κυάνωση δέρματος, κάμψη φαλάγγων και στερνική κατάκλιση.

Η τοξίκωση από δεύτερης γενιάς αντιπηκτικά (βαρφαρίνη) χαρακτηρίζεται από αναιμία, ωχρότητα βλεννογόνων, αιματώματα, δύσπνοια, αιμόπτυση, επίσταξη, μέλαινα και αιματουρία, συμπτώματα που εμφανίζονται συνήθως 1-5 ημέρες μετά τη λήψη της τοξικής ουσίας.

Σε μολυβδίαση (χρόνια μολυβδίαση), τα ζώα παρουσιάζουν συνήθως καλή θρεπτική κατάσταση, αλλά έλλειψη συντονισμού, αταξία, παράλυση άκρων ή πτερύγων, σπασμούς, τύφλωση, αλλαγές συμπεριφοράς, επίπονες και ασυντόνιστες αναπνοές που συνοδεύονται από φωνητικούς ήχους, απώλεια βάρους, κατήφεια, λήθαργο, απομόνωση, ανορεξία, έμετο, διάρροια, και αναιμία.

Αντιμετώπιση:

- Χρήση προστατευτικών γαντιών για αποφυγή έκθεσης του διασώστη στις ίδιες τοξικές ουσίες κατά τη διαχείριση του ζώου.
- Πρόκληση εμέτου σε θηλαστικά μόνο σε πρόσφατες τοξικώσεις, χωρίς νευρολογικά συμπτώματα και όταν δεν έχουν καταναλωθεί διαβρωτικές ουσίες π.χ. παράγωγα πετρελαίου κ.ά.
- Πλύση στομάχου/πρόλοβου με χρήση οισοφαγικού καθετήρα και χλιαρό φυσιολογικό ορό και αναρρόφηση (3-4 φορές). Στα πτηνά γίνεται πλύση προλόβου, ενώ στα θηλαστικά στομάχου υπό γενική αναισθησία, όταν η πρόκληση εμέτου αποτυγχάνει.
- Χορήγηση υγρού ενεργού άνθρακα 1-3mg/gr/δωρο στα πτηνά (με τη χρήση καθετήρα) και 1-3gr/kg/δωρο στα θηλαστικά, για μείωση της απορρόφησης των τοξικών ουσιών (όχι αποτελεσματικό σε βαρέα μέταλλα.)
 - * Με χρήση σωλήνα και ζεστού νερού (10ml/kg) μέχρι να επιστρέφουν καθαρά υγρά.
 - * Πριν την αφαίρεση του σωλήνα: χορήγηση ενεργού άνθρακα.
- Χορήγηση ειδικών αντιδότην είναι η ιδανική θεραπεία, αν είναι γνωστή η τοξική ουσία. Διαφορετικά επικοινωνία με το Κέντρο Δηλητηριάσεων.

- * Οργανοφωσφορικά: 2-PAM (Pralidoxime chloride) και ατροπίνη (αν χρειάζεται)
- * Καρβαμιδικά: Ατροπίνη, μέχρι διακοπής των συμπτωμάτων
- * Μολυβδίαση: CaEDTA και αφαίρεση μεταλλικών ξένων σωμάτων
- Υποστηρικτική θεραπευτική αγωγή σε κάθε περίπτωση, ανάλογα με τη συμπτωματολογία (i.v. υγρά, ηλεκτρολύτες, ατροπίνη, ηρεμιστικά, κορτικοστεροειδή, βιταμίνες (B, C, E), Se).
- Χορήγηση οξυγόνου
- Απομάκρυνση τοξικών ουσιών (πχ πυρεθροειδή εντομοκτόνα) από το δέρμα και τα μάτια του ζώου (καλό πλύσιμο με νερό και τρίψιμο του δέρματος με σαπούνι χεριών).
- Χορήγηση καθαρτικών (πχ παραφινέλαιο) σε θηλαστικά.

5.5.3.5. Εξαντλημένα και ορφανά ζώα

Τα περιστατικά εξαντλημένων ζώων είναι ιδιαίτερα αυξημένα κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής περιόδου ή κατά τη διάρκεια δυσμενών καιρικών συνθηκών (χειμώνας, θέρος με καύσωνες). Επίσης, συχνή είναι κατά την αναπαραγωγική περίοδο η προσκόμιση νεοσσών και νεαρών άγριων ζώων, ανίκανων να επιβιώσουν χωρίς τη βοήθεια των γονιών τους.

Αντιμετώπιση:

- Τοποθέτηση σε θερμοφόρα αν το ζώο είναι υποθερμικό.
- Χορήγηση υγρών, ηλεκτρολυτών και διαλυμάτων δεξτρόζης.
- Διατροφική υποστήριξη με ειδικές ενισχυμένες σε θρεπτικά συστατικά δίαιτες, ανάλογα με το είδος του ζώου, την ηλικία και την κατάσταση του.
- Τα ορφανά θηλαστικά σιτίζονται με το κατάλληλο για το κάθε είδος γάλα. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει πρόσβαση σε ειδικό γάλα, συστήνεται η χρήση μόνο κατσικίσιου γάλατος του εμπορίου και ποτέ αγελαδινού. Σε κάποιες περιπτώσεις το κατσικίσιο γάλα εμπλουτίζεται με ωμό αυγό. Τα ορφανά σποροφάγα πτηνά σιτίζονται με ειδικές κρέμες (serinus, exact), τα εντομοφάγα πτηνά με έντομα και άλλες πηγές πρωτεΐνης (γατοκροκέτα ανάπτυξης αναμεμειγμένη με ασπράδι βραστού αβγού ή ειδικά έντομα και σκουλήκια). Τα σαρκοφάγα πτηνά με ειδικούς χυλούς, ή ωμό στήθος κοτόπουλου (ποτέ κόκκινο κρέας ή κιμά) και νεοσσούς όρνιθας ή τρωκτικά από ειδικά εκτροφεία, ενώ τα υδρόβια και παρυδάτια πτηνά σιτίζονται με φρέσκα ψάρια και ειδικούς χυλούς εμπορίου.
- Σε κάθε περίπτωση πρέπει να γίνεται συνεννόηση με το Κέντρο Περίθαλψης για τη διαχείριση και σίτιση των ορφανών άγριων ζώων. Τα Κέντρα Περίθαλψης πλέον είναι εφοδιασμένα με εξειδικευμένες τροφές που δεν είναι εύκολο να βρεθούν στο εμπόριο άμεσα.

5.5.3.6. Καχεξία και υποσιτισμός

Η καχεξία ή ο υποσιτισμός στα ενήλικα άγρια ζώα σχετίζεται συνήθως με την παρουσία υποκείμενης πάθησης ή την αδυναμία ανεύρεσης τροφής. Αντίθετα, στα άγρια ορφανά ζώα, κύρια αιτία είναι η απώλεια της μητρικής φροντίδας. Η συνήθης κλινική εικόνα είναι αδυναμία, απώλεια βάρους, σκελετώδης εμφάνιση και αφυδάτωση.

Αντιμετώπιση:

- Χορήγηση υγρών, ηλεκτρολυτών και διαλυμάτων δεξτρόζης.
- Χορήγηση σταδιακά και συχνά μικρών ποσοτήτων εύπεπτης τροφής, όπως έτοιμες φόρμουλες εντατικής φροντίδας που προορίζονται για κατοικίδια.
- Προοδευτική μετάβαση στην κανονική δίαιτα του ζώου, ανάλογα με το είδος, την ηλικία και τις διατροφικές του ανάγκες.

5.5.3.7. Θερμοπληξία ή υποθερμία

Ένα ζώο που πάσχει από θερμοπληξία παρουσιάζει ταχύπνοια, αναπνοή με ανοικτό το στόμα και αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος του, με συχνή κατάληξη την εγκεφαλική βλάβη. Αντίθετα, η υποθερμία εκδηλώνεται με υπνηλία, σύγχυση, θερμοκρασία του σώματος πολύ κατώτερη του φυσιολογικού και απώλεια συνείδησης. Και στις δύο περιπτώσεις μπορεί να εκδηλωθούν και άλλα επιπρόσθετα παθολογικά συμπτώματα, αλλά ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι ο θάνατος που μπορεί να προκληθεί σε μικρό χρονικό διάστημα σχεδόν σε όλα τα είδη. Η τοποθέτηση θερμομέτρου στον πρωκτό, αν και δύσκολη σε πολύ μικρά είδη, αποτελεί το μόνο αντικειμενικό τρόπο αξιολόγησης της θερμοκρασίας. Απαραίτητη είναι η γνώση των φυσιολογικών τιμών της θερμοκρασίας του σώματος για τα διάφορα είδη. Κατά κανόνα όσο μεγαλύτερο είναι ένα είδος, τόσο χαμηλότερη είναι η φυσιολογική θερμοκρασία του σώματος του.

Αντιμετώπιση:

- Ακριβής λήψη της θερμοκρασίας του σώματος. Αργή και σταδιακή αποκατάστασή της παράλληλα με την αντιμετώπιση του shock.
- Εφαρμογή αλκοόλης στα άκρα του ζώου που πάσχει από υπερθερμία και χορήγηση οξυγόνου.
- Φιάλες με θερμό νερό, θερμαινόμενες κουβέρτες, θερμαντικοί κλωβοί και άλλα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποκατάσταση της θερμοκρασίας στα υποθερμικά ζώα.

5.5.3.8. Υποδόριο εμφύσημα

Η ύπαρξη αέρα στον υποδόριο ιστό συχνά παρατηρείται σε πτηνά, νυχτερίδες και γενικότερα σε είδη που οι αεροφόροι σάκοι τους ή οι πνεύμονές τους έχουν τραυματιστεί. Το εμφύσημα μπορεί να είναι τοπικό στο σημείο τραυματισμού ή διάχυτο σε όλο το σώμα. Ο κριγμός κατά την ψηλάφηση της περιοχής του εμφυσήματος είναι ανώδυνος, εκτός και αν συνοδεύεται και από άλλες κακώσεις ή έχει δευτερογενείς επιπτώσεις π.χ. στην περιοχή της τραχείας ή του οισοφάγου.

Αντιμετώπιση:

- Εκτίμηση της ακεραιότητας της τραχείας, αν το εμφύσημα εντοπίζεται στην ίδια περιοχή.
- Αναμονή. Στις περισσότερες περιπτώσεις η φυσαλίδα κάποια στιγμή θα υποχωρήσει μόνη της.
- Παρακέντηση των μεγάλων φυσαλίδων που έχουν σοβαρές επιπτώσεις, με άσπρη βελόνα ή άσπρες τεχνικές.
- Υπάρχει κίνδυνος το εμφύσημα να ξαναδημιουργηθεί.
- Προσοχή στα πτηνά. Διάκριση από τον πρόλοβο που μπορεί λανθασμένα να εκληφθεί ως εμφύσημα.
- Χορήγηση αντιβιοτικών.

5.5.3.9. Κακώσεις

5.5.3.9.1. Κακώσεις της κεφαλής

Τα πτηνά συχνά προσκρούουν με μεγάλη ταχύτητα πάνω σε τζάμια κατοικιών ή αυτοκινήτων με αποτέλεσμα να προκαλείται σοβαρή κρανιοεγκεφαλική κάκωση, συχνά καθοριστική τόσο για τη ζωή τους, όσο και για τη μελλοντική απελευθέρωσή τους, που συχνά καθίσταται αδύνατη λόγω μη αναστρέψιμων βλαβών (πχ νευρολογικά συμπτώματα, τύφλωση). Αντίστοιχα, στα θηλαστικά κύριες αιτίες κακώσεων της κεφαλής αποτελούν τα τροχαία ατυχήματα, οι πτώσεις κ.ά. Τα συνήθη συμπτώματα είναι από το νευρικό σύστημα και ανάλογα της έντασης της πρόσκρουσης, όπως ανώμαλη στάση, αδυναμία στήριξης, νυσταγμός, κλίση κεφαλής, κινήσεις βυτίου, πτώσεις ή και κυκλικές κινήσεις. Η άμεση θεραπευτική αγωγή είναι απαραίτητη και αντίστοιχη με αυτή των κατοικίδιων ζώων.

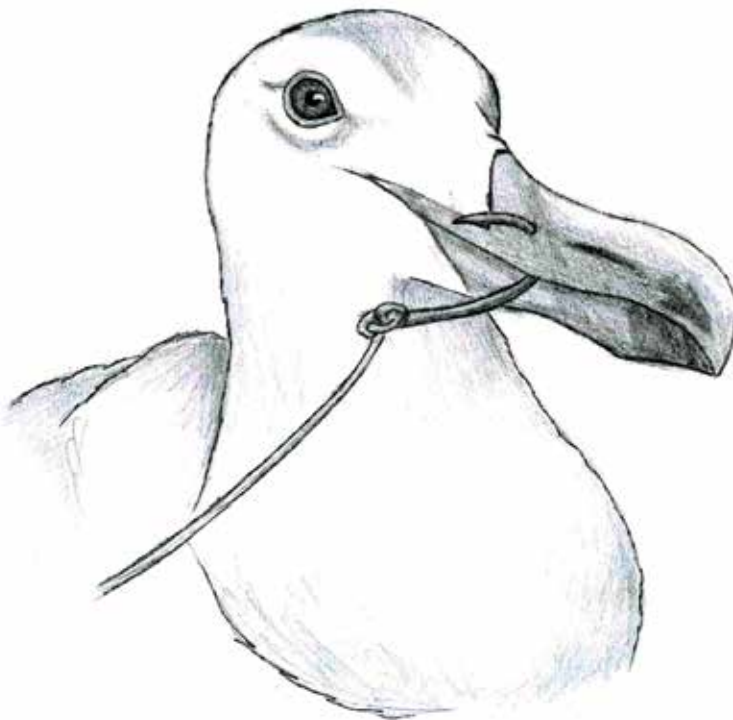
Αντιμετώπιση:

- Χορήγηση οξυγόνου.
- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών.
- Η χορήγηση στεροειδών δεν ενδείκνυται.

- Αποφυγή υπερθέρμανσης, εκτός αν υπάρχει σοβαρή υποθερμία (21°-23° C).
- Τοποθέτηση του ζώου σε σκοτεινό και ήσυχο χώρο (μείωση στρες).
- Τοποθέτηση του ζώου με την κεφαλή ανυψωμένη κατά 15°-30° από το έδαφος.
- Χορήγηση αναλγητικών (διαχείριση πόνου).
- Μεταφορά του ζώου σε Κέντρο που έχει μονάδα εντατικής θεραπείας. Αν αυτό δεν είναι εφικτό, λήψη οδηγιών από τους εξειδικευμένους κτηνιάτρους.

5.5.3.9.2. Τραύματα

Τα τραύματα (και οι κακώσεις γενικότερα) είναι αρκετά συχνά στα άγρια ζώα. Η διαχείρισή τους είναι ανάλογη με το είδος του τραύματος, το χρόνο που προκλήθηκε και την γενικότερη κατάσταση του ζώου. Σε κάθε περίπτωση ο εξειδικευμένος στα άγρια ζώα κτηνίατρος θα αποφασίσει για την αντιμετώπισή τους.

Για να αφαιρέσουμε αγγίστρι κόβουμε το άκρο με το άγγιστρο και τραβάμε από την άλλη.

Επιπελεγμένα τραύματα - Δήγματα άλλου ζώου (από σκύλο, γάτα)

Τα τραύματα των άγριων ζώων, στις περισσότερες περιπτώσεις είναι μολυσμένα γιατί προσκομίζονται με καθυστέρηση. Ιδιαίτερα τα τραύματα από δήγματα άλλου ζώου, ακόμη και τα πιο επιπόλαια, μπορεί να αποβούν μοιραία λόγω της μόλυνσης από σοβαρά βακτήρια που εντοπίζονται στο σάλιο των ζώων. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται ο επιμελής καθαρισμός με αντισηπτικά (χλωρεξιδίνη ή ιωδιούχο ποβιδόνη) και έκπλυση με φυσιολογικό ορό υπό πίεση. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για την αποφυγή πρόκλησης υποθερμίας ή υπερθερμίας ειδικά σε μικρόσωμα ζώα. Η συρραφή τραυμάτων πραγματοποιείται από κτηνίατρο ή από εξειδικευμένο νοσηλεύτη. Σε κάθε περίπτωση δήγματος, ακόμη και αν δεν είναι ορατό, επιβάλλεται η χορήγηση αντιβιοτικών από το στόμα ή παρεντερικά. Η επιλογή του αντιβιοτικού πρέπει να γίνεται με βάση τη σοβαρότητα της κατάστασης και ιδιαίτερα το είδος και την ηλικία του ζώου. Η χρήση αντιβιοτικών μακράς διάρκειας είναι το ίδιο αποτελεσματική αλλά πρέπει να αποφεύγεται σε νεαρά ζώα.

Αντιμετώπιση:

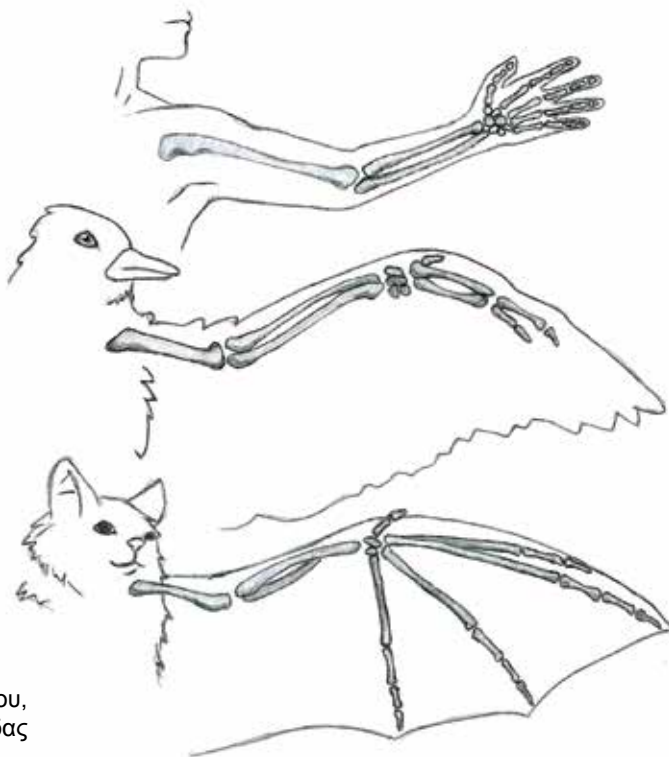
- Σε κάθε ζώο που παρουσιάζει δήγματα άλλου ζώου, ιδιαίτερα από γάτα, επιβάλλεται η χορήγηση αντιβιοτικών.

5.5.3.9.3. Κατάγματα

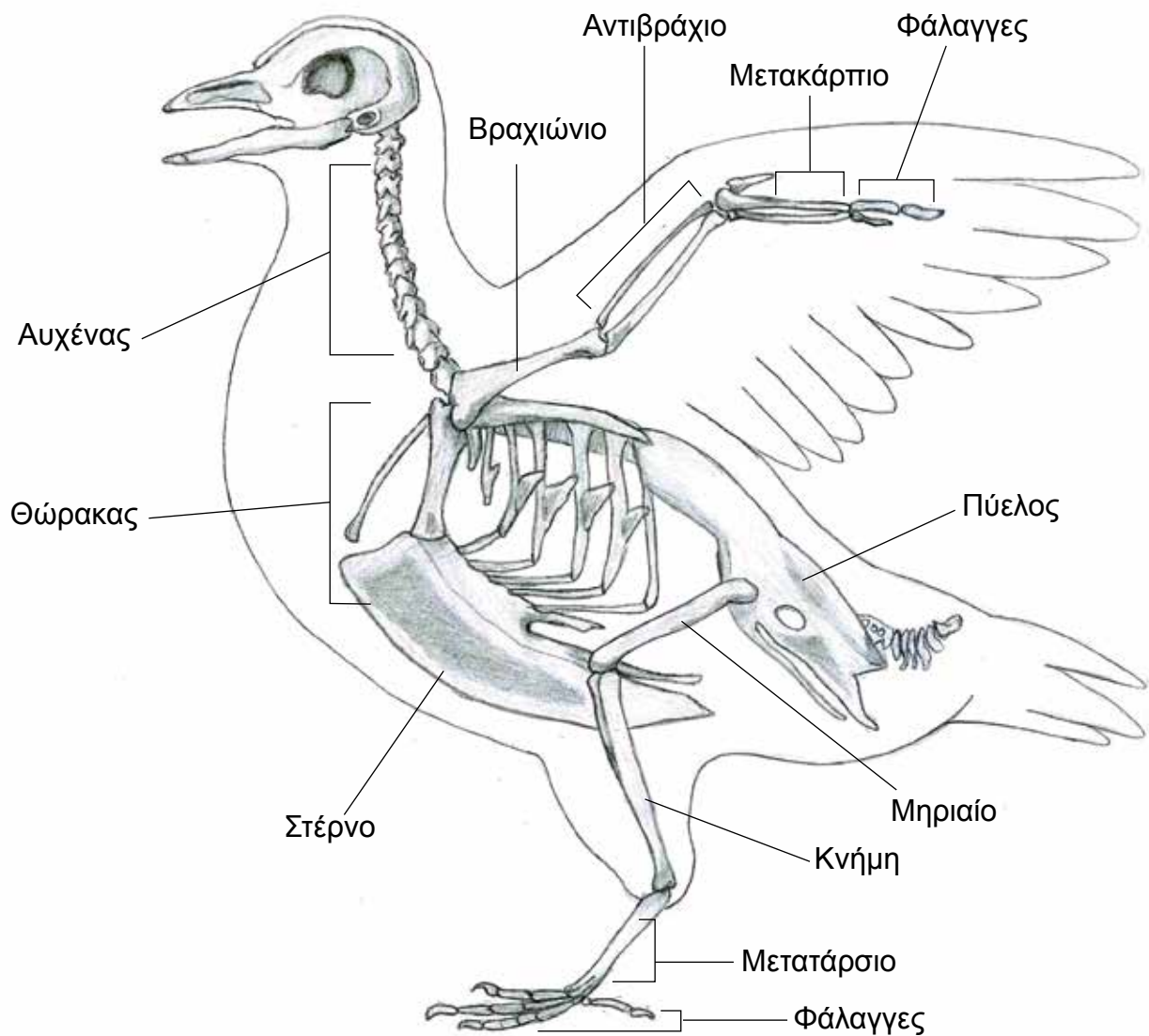
Η αντιμετώπιση ενός κατάγματος είναι η συντηρητική (ακινητοποίηση με επιδέσεις ή νάρθηκες) ή η χειρουργική (οστεοσύνθεση). Η επιλογή της μεθόδου ακινητοποίησης είναι ανάλογη με το είδος (ανοικτό ή κλειστό) και το σημείο του κατάγματος. Σε κάθε περίπτωση η σωστή ακινητοποίηση ενός κατάγματος με νάρθηκες ή επιδέσεις μέχρι την ανάληψη της κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής από ειδικούς, είναι καθοριστική για την εξέλιξη της αποκατάστασης.

Αντιμετώπιση:

- Ακινητοποίηση του κατάγματος.
- Χορήγηση αναλγητικών-αντιφλεγμονωδών φαρμάκων για τη διαχείριση του πόνου και του στρες.
- Χορήγηση αντιβιοτικών για αποφυγή οστεομυελίτιδας.

Σύγκριση οστών άνω άκρου ανθρώπου, πτηνού και νυχτερίδας

Υπάρχουν διάφορες συντηρητικές τεχνικές ακινητοποίησης με νάρθηκες ή επιδέσεις στα πτηνά, μέχρι την ανάληψη αντιμετώπισης του κατάγματος από ειδικό, και παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Ακινητοποίηση κατάγματος κερκίδας ωλένης πτηνού (βλ. εικόνες 1-24 σελ. 46-48)
2. Ακινητοποίηση κατάγματος κνήμης πτηνού (βλ. εικόνες 1-6 σελ. 49)
3. Ακινητοποίηση κατάγματος δακτύλων πτηνού
4. Ακινητοποίηση κατάγματος κερκίδας ωλένης θηλαστικού
5. Ακινητοποίηση κατάγματος κνήμης θηλαστικού

Ακινητοποίηση κατάγματος κερκίδας ωλένης πτηνού.

Πιο απλή ακινητοποίηση φτερούγας με χρήση κολλητικής ταινίας.

Ακίνητοποίηση κατάγματος ταρσομεταταρσίου μικρού πτηνού με χρήση καλαμακιού πλαστικού ή χάρτινου.

5.5.3.9.4. Κακώσεις των φτερών

Αιμορραγίες και αιμόσταση

Τα ώριμα φτερά είναι κοίλα, στερούνται αγγείωσης και είναι κερατινοποιημένα, όπως τα νύχια. Το κάταγμα ενός ώριμου φτερού δεν αιμορραγεί. Ένα νέο φτερό όμως που αναδύεται από ένα θύλακα, παρουσιάζει μεγάλη αγγείωση και κατά συνέπεια η κάκωσή του προκαλεί αιμορραγία. Οι κακώσεις των φτερών είναι πιο συχνές σε νεοσσούς, αλλά όχι σπάνιες και σε ενήλικα πτηνά. Λόγω της μειωμένης ικανότητας πήξης του αίματος, οι κακώσεις αυτές είναι σοβαρές και το πτηνό μπορεί να πάθει shock ή και να πεθάνει από αιμορραγία.

- Αντενδείκνυται η βίαια αποπτίλωση διότι μπορεί να προκαλέσει βλάβη στον αδένα του φτερού και να παρεμποδίσει την μεταγενέστερη ανάπτυξη του, με συνέπεια την μείωση πιθανοτήτων απελευθέρωσης του.
- Ο έλεγχος της αιμορραγίας γίνεται με χρήση στυπτικών υλικών ή πίεση στο σημείο που αιμορραγεί.

5.5.3.9.5. Καταστροφή του πτερώματος και ανάκτηση της ικανότητας πτήσης

Πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για την προστασία των φτερών κατά τη σύλληψη ή την προσκόμιση ενός πτηνού. Η αποκατάσταση κακώσεων των ώριμων φτερών δεν είναι πάντα εφικτή.

- Μπορεί να γίνει αποπτίλωση των τραυματισμένων φτερών με σκοπό τη διέγερση της αναγέννησης νέων φτερών, πριν συμβεί η φυσιολογική πτερόρροια, αλλά αυτό πρέπει να γίνεται από έμπειρο άτομο για να αποφευχθεί ο τραυματισμός των θυλάκων.
- Τα φτερά της ουράς είναι ιδιαίτερα σημαντικά στα αρπακτικά, αφού παίζουν σημαντικό ρόλο στις κυνηγετικές τους ικανότητες, αλλά και βασικό ρόλο στην απελευθέρωσή τους. Τα φτερά της ουράς καταστρέφονται συχνά όταν μεγάλα πτηνά τοποθετούνται σε μικρούς χώρους. Συστήνεται η τοποθέτηση νάρθηκα-φακέλου από ελαφριά υλικά, που να καλύπτει όλη την ουρά. Το ακτινογραφικό φιλμ είναι ένας πολύ καλός νάρθηκας. Ένας φάκελος, διπλωμένος στο σχήμα της ουράς, μπορεί να τοποθετηθεί στο κάτω μέρος όλων των φτερών της ουράς.

Υλικά ακινητοποίησης καταγμάτων, ελαστικοί επίδεσμοι τύπου vetflex, χάρτινη επιδεσμική ταινία, νάρθηκας δακτύλου αλουμινίου, καλαμάκι, χαρτόνι

- Η τοποθέτηση κολλητικής ταινίας απευθείας πάνω στα φτερά ή πάνω στο δέρμα των πτηνών αντενδείκνυται. Η χρήση χαρτοταινίας με μικροπόρους ή ρολό γάζας και η μη κολλητική αυτοσυγκρατούμενη ταινία, αποτελούν καλύτερες επιλογές για την επίδεση στα πτηνά.

5.5.3.10. Ηλεκτροπληξία

Ηλεκτροπληξία είναι η σοβαρή κάκωση ή και ο θάνατος ενός οργανισμού όταν έρθει σε επαφή με ηλεκτρικό ρεύμα. Συμβαίνει συχνότερα σε πτηνά και ιδιαίτερα σε αρπακτικά και πελαργούς, που χρησιμοποιούν ανθρώπινες υποδομές ως σημεία ανάπαυσης, κατά την αναζήτηση θηραμάτων ή ακόμα και κατά την φωλεοποίηση. Το μέγεθος και η συμπεριφορά είναι οι κύριοι παράγοντες που καθορίζουν την ευαισθησία των διαφόρων ειδών στην ηλεκτροπληξία, με τα μεγαλύτερα σε μέγεθος ζώα να αποτελούν τα συχνότερα θύματα. Τα ζώα που έχουν υποστεί ηλεκτροπληξία βρίσκονται σε κατάσταση shock, αναδύουν μυρωδιά καμένου σε πρόσφατες περιπτώσεις και εκδηλώνουν συμπτωματολογία ανάλογη με τα όργανα που έχουν υποστεί βλάβη. Χαρακτηριστική αλλοίωση των περισσότερων άγριων πτηνών θυμάτων ηλεκτροπληξίας είναι η νέκρωση του δέρματος, των φτερών (ή και βαθύτερων ιστών, ανάλογα με τη σοβαρότητα) αμφοτερόπλευρα και περιφερικά της άρθρωσης του αγκώνα, η οποία σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί να γίνει εμφανής 2-3 ημέρες μετά την ηλεκτροπληξία.

Αντιμετώπιση:

- Χορήγηση οξυγόνου.
- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών.
- Διαχείριση του πόνου (αναλγητικά φάρμακα).
- Χορήγηση αντιβιοτικών για την πρόληψη επιμολύνσεων.
- Περιποίηση των εγκαυμάτων (αλοιφές με ιατρικό μέλι, αργυρούχο σουλφαδιαζίνη 1% κ.α).
- Σκευάσματα για την υποστήριξη του καρδιαγγειακού και του αναπνευστικού συστήματος ή για τη διαχείριση τυχόν επιληπτικών κρίσεων.
- Διατροφική υποστήριξη.
- Η πρόγνωση των περιστατικών ηλεκτροπληξίας είναι συνήθως δυσμενής για την επανένταξη των ασθενών.

5.5.3.11. Πετρελαιωμένα άγρια ζώα

Τα πετρελαιωμένα ζώα, εφόσον είναι εφικτό, πρέπει διαχειρίζονται από άτομα με εμπειρία στην αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων ή να μεταφέρονται άμεσα σε Κέντρο Περίθαλψης. Το πετρέλαιο είναι ένα επικίνδυνο απόβλητο, τόσο για το ζώο όσο και για τον διασώστη, έχει σοβαρές επιπτώσεις στο αναπνευστικό και στο γαστρεντερικό σύστημα και η απορρόφησή του μπορεί να προκαλέσει σοβαρή τοξίκωση που συχνά καταλήγει στο θάνατο.

Αντιμετώπιση:

- Αποφυγή έκπλυσης του ζώου, εφόσον δεν υπάρχει εξειδικευμένος διασώστης.
- Χρήση κατάλληλου προστατευτικού εξοπλισμού κατά τη συγκράτηση πετρελαιωμένου ζώου (ειδική ένδυση με ποδιά ή στολή και γάντια από νιτρίλιο ή γάντια με αντοχή στα χημικά).
- Οι εργασίες πρέπει να γίνονται σε καλά αεριζόμενο χώρο για να αποφευχθούν επιπλέον προβλήματα υγείας στο ζώο, στο διασώστη και στο προσωπικό.
- Το νερό που χρησιμοποιείται για την έκπλυση των ζώων θεωρείται επικίνδυνο απόβλητο και δεν πρέπει να καταλήγει στην αποχέτευση.
- Επιβάλλεται η σταθεροποίηση της κατάστασης του ζώου πριν την έναρξη οποιασδήποτε αγωγής.
- Τοποθέτηση του ζώου σε σκοτεινό, ήσυχο και θερμό χώρο.
- Επιμελής καθαρισμός των οφθαλμών, της μύτης και του στόματος.
- Έκπλυση των οφθαλμών με θερμό φυσιολογικό ορό και ενστάλαξη οφθαλμικών κολλυρίων.
- Αποφυγή χρήσης οφθαλμικών αλοιφών. Κίνδυνος εγκλωβισμού του πετρελαίου στον κερατοειδή και πρόκληση περαιτέρω βλάβης.
- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών με καθετήρα σίτισης από το στόμα για ενυδάτωση και ταυτόχρονη έκπλυση του πετρελαίου που έχει καταπωθεί από το γαστρεντερικό σύστημα.
- Χορήγηση Κ-Ρ αντιδιαρροικών ή αλάτων βιζμουθίου για την καταπράυνση του γαστρεντερικού σωλήνα και την απορρόφηση των τοξινών.

5.5.3.12. Παρασιτώσεις

Ενδοπαράσιτα και εξωπαράσιτα

Η ανεύρεση παρασίτων στα άγρια ζώα είναι συχνή, χωρίς όμως πάντα να έχει ιδιαίτερες επιπτώσεις στη γενικότερη υγεία τους. Παρόλα αυτά εάν το παρασιτικό φορτίο είναι μεγάλο και το ανοσοποιητικό σύστημα του ζώου είναι κατεσταλμένο, μπορεί οι παρασιτώσεις να αποδειχθούν πιο σοβαρές από ότι στα κατοικίδια ζώα. Τα είδη των παρασίτων που ανευρίσκονται στα άγρια ζώα είναι πολλά και όχι πάντα γνωστά. Παρ' όλα αυτά, ακόμα κι αν το ακριβές είδος του παρασίτου δεν είναι εύκολο να ταυτοποιηθεί, μπορεί να εφαρμοστεί κατάλληλη αντιπαρασιτική αγωγή βασιζόμενη σε πρωτόκολλα που αφορούν γνωστά και παρόμοια παράσιτα.

Αντιμετώπιση:

- Προσοχή στη χρήση αντιπαρασιτικών. Κίνδυνος τοξίκωσης. Επιλογή κατάλληλου αντιπαρασιτικού σκευάσματος ανάλογα με το είδος του ζώου. π.χ ιβερμεκτίνη ποτέ στις χελώνες.
- Χρήση σκευασμάτων που χρησιμοποιούνται και στα κατοικίδια ζώα ίδιας ηλικίας.
- Απαραίτητη η παρασιτολογική εξέταση κοπράνων, σιέλου, αίματος ή άλλων βιολογικών υλικών για την ταυτοποίηση του είδους του παρασίτου και την επιλογή κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής.

6. ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ

Τα τελευταία χρόνια εκδηλώνονται πολλές πυρκαγιές μικρής ή μεγάλης έκτασης, ιδιαίτερα τις θερμές εποχές του έτους, κυρίως λόγω της κλιματικής κρίσης. Τα άγρια ζώα, θύματα αυτών των καταστροφών μπορεί να πλήττονται από μεγάλης κλίμακας πυρκαγιές ή από τοπικές μικρής κλίμακας εστίες, που εκδηλώνονται πλέον ακόμη και κατά τους ψυχρούς μήνες του έτους. Στη χώρα μας τα είδη που πλήττονται περισσότερο είναι τα ερπετά (φίδια, σαύρες, χερσαίες χελώνες), τα δίκηλα, τα πτηνά και ιδιαίτερα οι νεοσσοί, αν η πυρκαγιά συμπίσει με την περίοδο που βρίσκονται στις φωλιές. Η διαχείριση των πυρκαγιών που πλήττουν την άγρια ζωή απαιτεί συντονισμό και συνεργασία ποικίλων κρατικών και μη κρατικών φορέων, των οποίων βασική προτεραιότητα είναι η διάσωση της ανθρώπινης ζωής και της άγριας φύσης. Οι βασικοί πυλώνες της διαχείρισης των πυρόπληκτων άγριων ζώων είναι η ακριβής αξιολόγηση της κατάστασης, η έγκαιρη θεραπεία αυτών που μπορούν να αποκατασταθούν, αλλά και η ευθανασία όσων υποφέρουν από εκτεταμένα εγκαύματα και η αποκατάσταση τους δεν είναι εφικτή. Σε κάθε περίπτωση ισχύουν οι βασικές αρχές παροχής πρώτων βοηθειών σε ζώα της άγριας πανίδας. Τα εγκαύματα είναι πολύπλοκες και ιδιαίτερες τραυματικές κακώσεις. Έτσι, η διαχείριση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ενός πυρόπληκτου άγριου ζώου πρέπει να παρέχεται από κτηνίατρο ή εξειδικευμένο νοσηλεύτη, αφού του παρασχεθούν οι πρώτες βοήθειες και σταθεροποιηθεί η κατάσταση του. Η έγκαιρη διάσωση όμως, και η παροχή ενδεδειγμένων πρώτων βοηθειών, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ανάρρωση και επιβίωσή του στη συνέχεια.

Οι ενέργειες και οι προτεραιότητες ενός διασώστη στο πεδίο σε μια δασική πυρκαγιά είναι:

- Ασφαλής προσέγγιση ενός άγριου ζώου (χρήση προστατευτικών γαντιών).
- Σύλληψη και μεταφορά του ζώου σε ασφαλή περιοχή.
- Παροχή πρώτων βοηθειών.
- Κατάσβεση της φωτιάς του σώματος και ψύξη της εγκαυματικής περιοχής.
- Θεραπεία για καταπληξία (shock).
- Διαλογή (triage), διαδικασία διαχωρισμού και κατηγοριοποίησης των πυρόπληκτων ζώων ανάλογα με τον βαθμό βαρύτητας τραυματισμού, με βασικό κριτήριο το κατά πόσο κινδυνεύει η ζωή τους.
- Μεταφορά του ζώου σε δομή για κτηνιατρική περίθαλψη.

Έγκαυμα στο δέρμα

Για να κατανοήσουμε τα εγκαύματα και το τί συμβαίνει όταν το δέρμα είναι κατεστραμμένο, πρέπει να κατανοήσουμε το ρόλο του δέρματος, του μεγαλύτερου οργάνου του σώματος. Οι βασικές λειτουργίες του δέρματος, που το καθιστούν σημαντικό όργανο, είναι η προστασία του σώματος (φραγμός), η διατήρηση του ισοζυγίου υγρών και ηλεκτρολυτών, η θερμορύθμιση, η λειτουργία της αίσθησης της αφής και η παραγωγή βιταμινών. Η διαταραχή των παραπάνω μπορεί να αποβεί μοιραία για τη ζωή ενός οργανισμού. Το βάθος, η έκταση και ο

εντοπισμός ενός εγκαύματος είναι καθοριστικά κριτήρια για τη διαχείριση, τη θεραπεία και τη μακροπρόθεσμη πρόγνυσή του. Έτσι τα εγκαύματα ανάλογα με το βάθος τους διακρίνονται σε:

α) επιφανειακά ή α' βαθμού,

όπου προσβάλλονται οι επιφανειακές στιβάδες της επιδερμίδας.

β) μερικού πάχους ή β' βαθμού,

όπου εκτείνονται σε διάφορο πάχος στην επιδερμίδα (με σχηματισμό φυσαλίδων) και σε τμήμα του χορίου.

γ) ολικού πάχους ή γ' βαθμού,

όπου χαρακτηρίζονται από καταστροφή όλων των στοιβάδων του δέρματος και του υποδόριου ιστού.

Η έκταση ενός εγκαύματος από την άλλη, είναι σημαντικό και καθοριστικό κριτήριο για την επιλογή της διαχείρισης, την επιβίωση και απελευθέρωση ενός άγριου ζώου.

- Τα εγκαύματα με έκταση λιγότερο από το 10% του σώματος έχουν καλή πρόγνωση.
- Τα εγκαύματα με έκταση στο 10 - 15% του σώματος δεν έχουν καλή πρόγνωση.
- Τα εγκαύματα με έκταση πάνω από το 20% του σώματος έχουν κακή πρόγνωση και στις περισσότερες περιπτώσεις απαιτείται ευθανασία.

Επιπλέον, η εντόπιση ενός εγκαύματος παίζει σημαντικό ρόλο στην αποκατάσταση και επανένταξη των άγριων ζώων, από τη στιγμή που ένα λειτουργικό σώμα είναι απαραίτητο για την επιβίωση στη φύση. Έτσι:

- Εγκαύματα κοντά στις αρθρώσεις και ανάπτυξη ουλώδους ιστού, περιορίζει την κινητικότητα των άκρων ή των δακτύλων σε ορισμένα είδη και τα καθιστά μη απελευθερώσιμα.
- Εγκαύματα στην πελματιαία επιφάνεια των άκρων ή στα νύχια, περιορίζουν την ικανότητα ανεύρεσης τροφής, προστασίας κ.ά.
- Εγκαύματα σε μη ορατά σημεία, όπως κάτω από φτερά και το τρίχωμα, διαφεύγουν της προσοχής και δεν αξιολογούνται επαρκώς.

6.1. Πρώτες Βοήθειες

Για την επιτυχή διαχείριση περιστατικών πυρόπληκτων ζώων απαιτείται ομαδική δουλειά, προκαθορισμένα καθήκοντα και αρμοδιότητες των συμμετεχόντων. Μετά την απομάκρυνση του ζώου από το σημείο της φωτιάς γίνεται αξιολόγηση της κατάστασης του, δηλαδή αν έχει δυνατότητα επιβίωσης, έτσι ώστε να αποφασιστεί επιτόπου ή ανάληψη θεραπείας ή η ευθανασία. Για την αντιμετώπιση των πυρόπληκτων ζώων και των εγκαυμάτων είναι σημαντικά τα παρακάτω:

6.1.1. Εκτίμηση της κατάστασης του ζώου και Έλεγχος Ζωτικών Σημείων

- Εξέταση της νοσητικής κατάστασης του ζώου. Είναι σε εγρήγορση, αδιάφορο ή ληθαργικό;

- Εκτίμηση της αναπνοής για τη διαπίστωση εισπνοής καπνού ή παρουσίας εγκαυμάτων της αναπνευστικής οδού (γρήγορη, επιφανειακή, με ρόγχους, θορυβώδης ή με ανοικτό στόμα αναπνοή).
- Εκτίμηση του καρδιακού ρυθμού. Ένα ζώο σε καταπληξία θα έχει ταχυκαρδία.
- Εκτίμηση της αφυδάτωσης.
- Εκτίμηση του χρώματος του βλεννογόνου του στόματος. Είναι ροζ ή λευκός; Ποιος είναι χρόνος επαναπλήρωσης των τριχοειδών αγγείων; >1 δευτερόλεπτο υποδηλώνει καταπληξία.
- Εκτίμηση του βάρους.

6.1.2. Αντιμετώπιση καταπληξίας (shock)

- Διατήρηση του ζώου σε ζεστό, σκοτεινό και ήσυχο χώρο.
- Διατήρηση της θερμοκρασίας του περιβάλλοντος μεταξύ 24ο – 30°C. Τα ζώα υποφέρουν συχνά από υποθερμία λόγω των επανειλημμένων προσπαθειών ψύξης τους.
- Ελαχιστοποίηση της ανθρώπινης παρουσίας και του θορύβου. Απομάκρυνση άλλων κατοικίδιων ή παιδιών.
- Διατήρηση καλής υγιεινής του περιβάλλοντος φιλοξενίας των πυρόπληκτων ζώων. Αποφυγή μυΐασης.
- Φαρμακευτική αγωγή (κτηνίατρος).

6.1.3. Αντιμετώπιση της αφυδάτωσης

- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών από το στόμα ή υποδόρια, ή αν υπάρχει κτηνίατρος ή εκπαιδευμένος διασώστης ενδοφλέβια.
- Εξασφάλιση διαθέσιμου φρέσκου νερού στην περιοχή (δοχεία με νερό). (Προσοχή: το ζώο μπορεί να είναι πολύ αποπροσανατολισμένο ή να πονάει).

6.1.4. Αντιμετώπιση εγκαυμάτων

Η πρωταρχική και άμεση παροχή πρώτων βοηθειών στο σημείο της φωτιάς και η αρχική αντιμετώπιση ενός εγκαύματος είναι η συνεχής πλύση με κλιαρό νερό για 10 λεπτά. Στόχος είναι να σταματήσει το φαινόμενο των «μικροκυμάτων». Συγκεκριμένα, το δέρμα παγιδεύει τη θερμότητα, ενώ το υποδόριο λίπος συνεχίζει να «καίει» και έτσι το έγκαυμα επεκτείνεται σε βαθύτερα στρώματα. Επιπλέον, η επιμελής πλύση του εγκαύματος, μεταξύ άλλων, θα αφαιρέσει και μερικά από τα υπολείμματα της φωτιάς, όπως αιθάλη και φυτικό υλικό. Πριν την οποιαδήποτε παρέμβαση και αντιμετώπιση των πυρόπληκτων ζώων, σημαντική είναι η οργάνωση, η μεθοδολογία και τοποθέτηση των υλικών και εργαλείων, ώστε να είναι έτοιμα προς χρήση. Απαραίτητα είναι:

- Γάντια μιας χρήσης, για πρόληψη μεταφοράς βακτηρίων από τα χέρια του διασώστη στο έγκαυμα.
- Επιμελής κουρά του τριχώματος με ψαλίδι ή κουρευτική μηχανή, ώστε να αποκαλυφθεί η έκταση του εγκαύματος.

- Πλύση του εγκαύματος με χλιαρό φυσιολογικό ορό 0,9% για 5' – 10' ή εναλλακτικά χρήση διαλυμάτων ποβιδόνης 1%. Η χρήση χλωρεξιδίνης αντενδείκνυται καθώς είναι τοξική για τους ζωντανούς ιστούς ακόμη και σε χαμηλές συγκεντρώσεις.
- Πλύση των οφθαλμών με άφθονο φυσιολογικό ορό, ώστε να απομακρυνθεί η αιθάλη από τον επιπεφυκότα και τον κερατοειδή.
- Καθαρισμός των μυκτάρων με υγρά τολύπια γάζας ή βαμβακερή γάζα.
- Αφαίρεση προσεκτικά των ιστών νεκρού δέρματος. Αυτό επαναλαμβάνεται σε κάθε αλλαγή επιδέσμου μέχρι να μην βρεθεί άλλο νεκρό δέρμα.
- Χρήση βαμβακερής γάζας ή βαμβακερής πετσέτας. Τολύπια από βαμβάκι δεν ενδείκνυται γιατί αφήνουν νήματα στην πληγή.
- Τοποθέτηση υγρής βαμβακερής γάζας απευθείας πάνω στο έγκαυμα και από πάνω της στεγνής κατά την επίδεση.
- Εφαρμογή αλοιφών στις εγκαυματικές περιοχές με ιατρικό μέλι ή αργυρούχο σουλφαδι-αζίνη 1% (αντιβακτηριδιακή και αντιμυκητιασική δράση).
- Εφαρμογή ειδικού απορροφητικού αντικολλητικού επιθέματος (Melolin-Smith & Nephew®) με τη γυαλιστερή αντικολλητική επιφάνεια να εφάπτεται στο έγκαυμα.
- Τοποθέτηση στην πληγή γάζας παραφίνης.
- Επίδεση των άκρων με τεχνικές επίδεσης ανάλογες με το είδος.
- Καθημερινή αλλαγή επίδεσης τις πρώτες 5 ημέρες. Στη συνέχεια οι αλλαγές επίδεσης μπορούν να γίνονται κάθε δεύτερη μέρα.

6.1.5. Διατροφή

Οι μεταβολικές απαιτήσεις των πυρόπληκτων ζώων είναι τουλάχιστον τριπλάσιες από τις ανάγκες συντήρησής τους, ιδιαίτερα σε πρωτεΐνες οι οποίες είναι απαραίτητες για τη δημιουργία κυττάρων, για την καταπολέμηση της μόλυνσης και την επούλωση. Συστήνονται συμπληρώματα και υποκατάστατα διατροφής υψηλής θερμιδικής αξίας, ανάλογα με το είδος του ζώου.

6.1.6. Φαρμακευτική αγωγή

Η φαρμακευτική αγωγή εφαρμόζεται μόνο μετά από επικοινωνία και συνταγογράφηση από κτηνίατρο. Φαρμακευτικές ουσίες που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των εγκαυμάτων είναι:

- Αντιβιοτικά ευρέως φάσματος
- Αναλγητικά
 - * Αντιφλεγμονώδη (μελοξικάμη κ.ά.)
 - * Οπιούχα (τραμαδόλη)
- Βιταμίνες (Α,Β,Σ,Ε)
- Ηρεμιστικά/αναισθητικά

Ειδικότερα:

6.2. Οδηγίες για διαχείριση πυρόπληκτων Χερσαίων Χελωνών

6.2.1. Περίθαλψη πυρόπληκτων χερσαίων χελωνών στο πεδίο (για διασώστες /κτηνιάτρους)

Υγιείς χελώνες σε καμένη περιοχή

- ΔΕΝ τις μετακινούμε.
- Άμεση ενυδάτωση. Εμβαπτισμός σε λεκάνη με νερό θερμοκρασίας 27°-33°C και ύψους 2-3 cm.

Χελώνες με εγκαύματα

- Σε πρόσφατα περιστατικά: άμεση πλήση ολόκληρου του ζώου με τρεχούμενο δροσερό νερό (μείωση των βλαβερών επιπτώσεων της υψηλής θερμοκρασίας στο δέρμα, στο χέλυο, στο πλάστρον και στα εσωτερικά όργανα του ζώου).
- Ενυδάτωση του ζώου με χλιαρά λουτρά.
- Επάλειψη εγκαυμάτων με ιατρικό μέλι ή αλοιφή αργυρούχου σουλφαδιαζίνης 1%.
- Μεταφορά σε δομή περίθαλψης
 - * τοποθέτηση πάνω σε υγρές χοντρές πετσέτες ή πάνες και κάλυψη με χοντρό τούλι για πρόληψη μυΐασης.

6.2.2. Οδηγίες για διαχείριση Χερσαίων Χελωνών (για κτηνιάτρους)

Περιποίηση εγκαυμάτων

- Έκπλυση με άφθονο φυσιολογικό ορό και αντισηπτικά διαλύματα.
- Νεαροποίηση νεκρωμένων ιστών.
- Εφαρμογή αντιμικροβιακών και επουλωτικών αλοιφών με ιατρικό μέλι ή αργυρούχο σουλφαδιαζίνη 1%.
- ΠΡΟΣΟΧΗ! Όχι βίαιη, αλλά σταδιακή αφαίρεση νεκρωμένων αποπίπτουσων φολιδών.
- Προστασία των τραυμάτων από έντομα.
- Κάλυψη των εγκαυμάτων με αντικοληπτικές γάζες επούλωσης και επιδέσμους.
- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών. Η ενυδάτωση γίνεται με τους τρόπους που έχουν περιγραφεί παραπάνω (βλ. ενυδάτωση).
- Χορήγηση αντιμικροβιακών ευρέως φάσματος παρεντερικά, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, όπως σε βαθιά ή εκτεταμένα τραύματα ή σε προσβολή του αναπνευστικού συστήματος (κατάπτωση, θορυβώδης αναπνοή, ανοιχτό στόμα).
- Χορήγηση αναλγητικών και αντιφλεγμονωδών φαρμάκων παρεντερικά (πχ μελοξικάμη).

- Διατροφή δια της βίας, σε περίπτωση κατάπτωσης / ανορεξίας. Ιδανικά μετά από τοποθέτηση οισοφαγικού καθετήρα (1 φορά την ημέρα), χορήγηση ειδικών διατροφικών σκευασμάτων για φυτοφάγα ζώα εμπλουτισμένων με συμπληρώματα βιταμινών και ιχνοστοιχείων.

6.3. Οδηγίες για διαχείριση πυρόπληκτων πτηνών

Πτηνά θύματα πυρκαγιών σπάνια προσκομίζονται για περίθαλψη. Συνήθως ή πεθαίνουν ή φεύγουν πετώντας. Στην πλειοψηφία τους οι περιπτώσεις αφορούν σε ενήλικα πτηνά που έχουν κατεστραμμένο (καμένο) πτέρωμα, μικρής έκτασης εγκαύματα, αναπνευστικά συμπτώματα, αφυδάτωση και shock. Ειδικότερα:

- Η σύλληψη και ο χειρισμός των πτηνών πραγματοποιείται όπως έχει περιγραφεί παραπάνω.
- Η μεταφορά σε Κέντρο Περίθαλψης γίνεται μέσα σε σκοτεινό, ήσυχο, ασφαλές μέσο (πχ κλειστό ανθεκτικό χαρτόκουτο, σκεπασμένο με σκοτεινό ύφασμα, pet porter) με βρεγμένες χοντρές απορροφητικές πετσέτες για υπόστρωμα.
- Στην περίπτωση των γυπών (όρνια, μαυρόγυπες) πριν τη σύλληψή τους, συστήνεται η προσφορά δροσερού νερού μέσα σε μεγάλης διαμέτρου δοχείο, το οποίο τοποθετείται σε πολύ κοντινή απόσταση από το ζώο.
- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών. Η ενυδάτωση γίνεται με τους τρόπους που έχουν περιγραφεί παραπάνω (βλ. ενυδάτωση).
- Η περιποίηση των εγκαυμάτων είναι ανάλογη με αυτή των χερσαίων χελωνών (βλέπε παραπάνω).
- Προστασία των τραυμάτων από έντομα και κάλυψη τους με αντικολλητικές γάζες επούλωσης και επιδέσμους.
- Χορήγηση αντιμικροβιακών ευρέως φάσματος παρεντερικά, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, όπως σε βαθιά ή εκτεταμένα τραύματα ή σε προσβολή του αναπνευστικού συστήματος (κατάπτωση, θορυβώδης αναπνοή, ανοιχτό στόμα)..
- Χορήγηση αναλγητικών και αντιφλεγμονωδών φαρμάκων παρεντερικά (πχ, μελοξικάμη, τραμαδόλη).

6.4. Οδηγίες για διαχείριση πυρόπληκτων θηλαστικών και άλλων ερπετών

- Άμεση ενημέρωση της αρμόδιας αρχής π.χ. το Δασαρχείο της περιοχής ή τη Δ/νσης Κτηνιατρικής, σε περιπτώσεις εντοπισμού πυρόπληκτων μεγάλων θηλαστικών (π.χ. ελαφιών, πλατωνιών, αγριογούρουνων, λύκων, αλεπούδων, τσακαλιών κ.ά).
- Τοποθέτηση μεγάλων δοχείων με νερό κοντά στο σημείο που εντοπίστηκε το πυρόπληκτο ζώο.
- Τα μικρότερα θηλαστικά (π.χ. πετροκούναβα, σκαντζόχοιροι) ή ερπετά (σαύρες, φίδια) πρέπει να συλλαμβάνονται και να γίνεται διαχείριση με τους τρόπους που έχουν περιγραφεί παραπάνω.
- Προσοχή! Ο χειρισμός των πυρόπληκτων ιοβόλων φιδιών επιτρέπεται μόνο από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό.
- Μεταφορά των ζώων σε Κέντρο Περίθαλψης/Κτηνιατρείο μέσα σε σκοτεινό, ήσυχο, ασφαλές μέσο (π.χ. κλειστό χαρτόκουτο, σκεπασμένο με σκοτεινό ύφασμα, pet porter), με βρεγμένες χοντρές απορροφητικές πετσέτες για υπόστρωμα. Κάλυψη των κουτιών ή των κλωβών μεταφοράς για αποφυγή μύiasης.
- Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη παρέχεται από κτηνίατρο.
- Χορήγηση υγρών και ηλεκτρολυτών. Η ενυδάτωση γίνεται με τους τρόπους που έχουν περιγραφεί παραπάνω (βλ. ενυδάτωση).
- Περιποίηση των εγκαυμάτων (βλέπε παραπάνω).
- Χορήγηση αντιμικροβιακών ευρέως φάσματος παρεντερικά εφόσον κρίνεται απαραίτητο, όπως σε βαθιά ή εκτεταμένα τραύματα ή σε προσβολή του αναπνευστικού συστήματος (κατάπτωση, θορυβώδης αναπνοή, ανοιχτό στόμα).
- Χορήγηση αναλγητικών και αντιφλεγμονωδών φαρμάκων παρεντερικά (π.χ. τραμαδόλη, μελοξικάμη).

6.5. Νοσηλεία

Ανάλογα με το είδος, την παθολογική κατάσταση και την ηλικία, τα πυρόπληκτα ζώα πρέπει να φιλοξενούνται ατομικά ή σε ομάδες μέσα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, με το κατάλληλο υπόστρωμα και χωρίς να έχουν οπτική επαφή με τους διασώστες ή το προσωπικό του σταθμού. Συστήνεται:

- Σχολαστικός καθαρισμός του χώρου φιλοξενίας.
- Αποφυγή περιττής επαφής με τα ζώα.
- Τακτικός έλεγχος της κατάστασης της υγείας τους.

7. ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ-ΝΕΚΡΟΨΙΑ

Η ευθανασία είναι η πρακτική του σκόπιμου και ανώδυνου τερματισμού μιας ζωής, για την ανακούφισή του από τον πόνο και από μη ιάσιμο νόσημα. Η ευθανασία ζώων της άγριας πανίδας είναι ένα ευαίσθητο θέμα και η λήψη απόφασης πρέπει να λαμβάνεται με κριτήρια διαφορετικά από αυτά των κατοικίδιων ζώων. Σε κάθε περίπτωση, πρωταρχικό μέλημα αποτελεί η ευζωία των ζώων. Η ευθανασία πρέπει να πραγματοποιείται μόνο από έμπειρο κτηνίατρο και πάντα με τρόπο που να ελαχιστοποιείται η ταλαιπωρία του ζώου, να προκαλείται ταχεία απώλεια της συνείδησής του με το ελάχιστο δυνατό στρες, και θάνατος ενώ αυτό βρίσκεται υπό αναισθησία. Οι μέθοδοι πρόκλησης ευθανασίας μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των φαρμάκων και τον εξοπλισμό, καθώς και τη θέση, το είδος, το μέγεθος, την ηλικία και την κινητικότητα του ζώου που χρειάζεται ευθανασία. Ο τρόπος χειρισμού του ζώου και ο βαθμός συγκράτησης που απαιτείται εξαρτώνται από τις εκάστοτε συνθήκες και καθορίζουν πολλές φορές την επιλογή της μεθόδου ευθανασίας ενός ζώου.

Σε κάθε περίπτωση επιβάλλεται μετά την ευθανασία να γίνεται νεκροψία/νεκροτομή και δειγματοληψία από κτηνίατρο, με στόχο τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με την ασθένεια ή τον τραυματισμό του ζώου ή τη συχνότητα εμφάνισης ασθενειών γενικότερα σε ζώα της άγριας πανίδας. Αυτό συμβάλλει στη συλλογή πολύτιμων στοιχείων σχετικά με την κατανόηση της υγείας της άγριας ζωής και τη λήψη μέτρων προστασίας των διαφόρων ειδών. Οι νεκροψίες θα πρέπει να γίνονται το συντομότερο δυνατό μετά το θάνατο του ζώου, για να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα μεταθανάτιων αλλαγών που μπορεί να καλύψουν τα ευρήματα και την αιτία του θανάτου ενός ζώου. Η απόφαση για ευθανασία θα πρέπει να βασίζεται σε μια σειρά πρακτικών και ηθικών κριτηρίων όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

8. ΒΑΣΙΚΕΣ ΖΩΟΑΝΘΡΩΠΟΝΟΣΟΙ

Η λήψη μέτρων προστασίας για ζωοανθρωπονόσους είναι απαραίτητη κατά τη διάσωση και περίθαλψη ενός άγριου ζώου. Η λήψη βασικών προφυλάξεων, οι εξαιρετικές συνθήκες υγιεινής και ο καλός αερισμός στον χώρο διατήρησης των άγριων ζώων και γενικότερα εργασίας, μπορεί να ελαχιστοποιήσουν τους κινδύνους μετάδοσης των διαφόρων παθογόνων μικροοργανισμών.

- Η χρήση προστατευτικών γαντιών κατά τους χειρισμούς άγριων ζώων είναι απαραίτητη.
- Η ενημέρωση για τις ζωοανθρωπονόσους που υπάρχουν στην περιοχή που βρέθηκε το ζώο είναι χρήσιμη.
- Σε περίπτωση προσβολής του διασώστη, πρέπει να γίνεται άμεσα επικοινωνία με ιατρό για τη χορήγηση κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής.

Οι πιο συχνές ζωοανθρωπονόσοι που συναντώνται στα άγρια ζώα είναι:

Βακτηριακές παθήσεις.

Κατά κανόνα η μετάδοση των βακτηριακών παθήσεων γίνεται μέσω αμυχών του δέρματος ή εκδορών και με τυχαία κατάποση μολυσμένων ούρων ή κοπράνων.

Βρουκέλωση.

Κύριος ξενιστής είναι τα δίχπλα (ελάφια, ζαρκάδια), η αλεπού κ.ά. Η μετάδοση γίνεται με άμεση επαφή με αίμα, ούρα, περιττώματα, κολπικές εκκρίσεις, ιστούς, έμβρυα και μολυσμένα ζώα.

Ψιττάκωση.

Κύριοι ξενιστές είναι τα πτηνά (περιστέρια, σπίνι και αρπακτικά). Ο παθογόνος παράγοντας βρίσκεται στους ιστούς, στις ρινικές εκκρίσεις και στα περιττώματα των μολυσμένων πτηνών. Ο πιο συχνός τρόπος μόλυνσης των ανθρώπων είναι δια της ρινικής οδού (εισπνοή εκκρίσεων και περιττωμάτων) ή της στοματικής/κοπρανοστοματικής οδού.

Σαλμονέλωση.

Κύριοι ξενιστές είναι τα πτηνά, τα θηλαστικά και τα ερπετά. Η μετάδοση γίνεται δια της κοπρανοστοματικής οδού. Το βακτήριο συνήθως ανευρίσκεται σε μολυσμένα τρόφιμα ή νερό και σε επιφάνειες που έχουν καθαρισθεί πλημμελώς.

Λεπτοσπείρωση.

Ξενιστές είναι ο λύκος, η αλεπού, το κουνάβι, ο ασβός, τα τρωκτικά και άλλα θηλαστικά. Η μετάδοση γίνεται άμεσα με επαφή με ούρα ή ιστούς μολυσμένου ζώου μέσω των βλεννογόνων (των οφθαλμών, της μύτης και του στόματος) ή μέσω αμυχών του δέρματος. Επίσης, η μετάδοση της λεπτοσπείρας μπορεί να γίνει έμμεσα, μετά από επαφή με μολυσμένα ούρα ή περιβάλλον (έκθεση σε μολυσμένο νερό, κατάποση μολυσμένης τροφής).

Τουλαραιμία.

Ξενιστές είναι οι λαγοί και τα τρωκτικά. Μεταδίδεται με χειρισμό μολυσμένων ζώων, εισπνοή βακτηρίων, μέσω αμυχών δέρματος και με δήγματα κουνουπιών, τσιμπουριών ή μυγών.

Μυκητιασικές παθήσεις

Οι παθήσεις αυτές σχετίζονται με κοινούς μύκητες που συχνά βρίσκονται στο περιβάλλον.

Ασπεργίλωση.

Κύριοι ξενιστές είναι τα πτηνά, ειδικότερα τα αρπακτικά και τα θαλασσοπούλια. Η μετάδοση γίνεται με την εισπνοή σπορίων του μύκητα που εκκρίνονται από μολυσμένα ζώα.

Ιστοπλάσμωση.

Ξενιστές είναι οι νυχτερίδες, τα πτηνά (κυρίως περιστέρια, ψαρόνια και κοτσύφια). Η μετάδοση γίνεται μέσω εισπνοής σπορίων του μύκητα, που συνήθως εντοπίζεται στο χώμα που περιέχει περιττώματα σε αποσύνθεση νυχτερίδων και πτηνών.

Ιογενείς παθήσεις

Λύσσα

Κάθε άγριο θηλαστικό που προσκομίζεται για περίθαλψη θα πρέπει να θεωρείται ως πιθανός φορέας της λύσσας. Ξενιστής μπορεί να είναι κάθε θερμόαιμο θηλαστικό, κυρίως όμως ο λύκος, η αλεπού, ο ασβός και οι νυχτερίδες. Ο ιός εντοπίζεται στο σάλιο του φορέα και μεταδίδεται στον οργανισμό μέσω τραυμάτων, εκδορών ή με άμεση επαφή με τους βλεννογόνους.

Παρασιτικές παθήσεις

Πολλά παράσιτα μπορεί να προκαλέσουν σοβαρές βλάβες τόσο στον άνθρωπο όσο και σε άλλα είδη. Συχνότερες παρασιτικές παθήσεις είναι από:

Νηματώδη

Οι περισσότερες ασκαρίδες παρουσιάζουν ειδικότητα ξενιστή. Η *Toxocara canis*, *Toxocara cati* και *Toxascaris Leonina* είναι τα πιο συχνά νηματώδη παράσιτα σε σκύλους, γάτες και αλεπούδες ενώ ο *Baylisascaris columnnatis* βρίσκεται συχνά σε κουνάβια.

Σαρκοπτική ψώρα

Διάφορα είδη μπορεί να εκδηλώσουν σαρκοπτική ψώρα, αλλά λίγα μπορούν να τη μεταδώσουν στον άνθρωπο. Η μετάδοση γίνεται με άμεση επαφή με το μολυσμένο δέρμα ενός άγριου ζώου, κατά τους χειρισμούς.

Τζιαρντίωση

Η *Giardia spp.* είναι παράσιτο του λεπτού εντέρου των ζώων και του ανθρώπου. Μεταδίδεται μέσω της πεπτικής οδού με κατάποση χώματος, φαγητού και νερού, το οποίο έχει μολυνθεί με κόπρανα ανθρώπου ή ζώου.

Κροτωνογενείς παθήσεις

Βορρελίωση ή Νόσος Lyme

Είναι η πιο συχνή κροτωνογενής πάθηση στον άνθρωπο. Οφείλεται σε μόλυνση από *Borrelia burgdorferi* μετά από δάγμα μολυσμένου κρότωνα. Κύριος ξενιστής είναι οι κρότωνα των ζαρκαδιών, ελαφιών και άλλων ειδών.

Ερλιχίωση

Η ερλιχίωση προκαλείται από βακτήρια που ανήκουν στο γένος *Ehrlichia* και μεταδίδεται με δάγμα μολυσμένου κρότωνα.

9. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ/ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Τα περισσότερα φαρμακευτικά σκευάσματα που χρησιμοποιούνται στα ζώα συντροφιάς μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στα άγρια ζώα επίσης.

Μερικές σημαντικές εξαιρέσεις αποτελούν:

- Η ιβερμεκτίνη μπορεί να είναι θανατηφόρος για τις χελώνες.
- Η πενικιλίνη πρέπει να αποφεύγεται στα λαγόμορφα (λαγοί, κουνέλια) και γενικότερα στα τρωκτικά (σκίουρους).
- Η δεξαμεθαζόνη και οποιοδήποτε άλλο στεροειδές πρέπει να αποφεύγεται στα λαγόμορφα και στα πτηνά.
- Η υδροχλωρική κλινδαμυκίνη δεν πρέπει να χορηγείται στα λαγόμορφα, στα μηρυκαστικά (ελάφια) και στα τρωκτικά.
- Η φιπρονίλη (Frontline), δεν πρέπει να χρησιμοποιείται στα λαγόμορφα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΛΙΣΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΝ

- Ένας οδηγός αναγνώρισης ειδών.
- Φαρμακευτικός οδηγός -Συνταγολόγιο ειδικό για άγρια ζώα.
- Τροφή για επείγουσες περιπτώσεις.
 - ▶ Σκεύασμα σε σκόνη που γίνεται χυλός με χλιαρό νερό (εμπορικό σκεύασμα για ανατροφή νεοσσών παπαγάλων και περιστεριών) και ιατρική δίαιτα σε κονσέρβα Hills a/d
 - ▶ Φόρμουλα για χορτοφάγα/σαρκοφάγα (Critical Care-Oxbow)
 - ▶ Υποκατάστατο γάλατος για κουτάβια και γατάκια
 - ▶ Ξηρά τροφή για κουτάβια και γατάκια με βάση το κοτόπουλο
 - ▶ Κονσέρβες σκύλων ή γατών
 - ▶ Φρούτα -Μικρά κομμάτια φρούτων
 - ▶ Μίγμα για λαγόμορφα και τρωκτικά σε pellet
 - ▶ Μίγμα για παπαγάλους
 - ▶ Σπόροι υψηλής ποιότητας
 - ▶ Τροφή για υδρόβια πτηνά, σε pellet
 - ▶ Καλαμπόκι σπαστό
 - ▶ Λαχανικά με πράσινα φύλλα π.χ ραδίκια
 - ▶ Κατεψυγμένα ποντίκια
 - ▶ Σκουλήκια
 - ▶ Κρέας κοτόπουλου τεμαχισμένο για αρπακτικά
- Γενικός Εξοπλισμός
 - ▶ Απόχες διαφόρων μεγεθών, λάσο, αρπάγη
 - ▶ Δερμάτινα γάντια υψηλής προστασίας
 - ▶ Γάντια μιας χρήσης
 - ▶ Κλούβια ειδικά για μικρόσωμα είδη
 - ▶ Ζυγαριά ακριβείας (γραμμαρίων)
 - ▶ Θερμά υποστρώματα και θερμαντικές λάμπες
 - ▶ Κουβέρτες και πετσέτες
 - ▶ Μη συγκολλητικοί αυτοσυγκρατούμενοι επίδεσμοι όπως «Vetflex»
 - ▶ Καθετήρες και σύριγγες σίτισης
 - ▶ Χαρτοκιβώτια για τον περιορισμό του ζώου ή για χρήση φωλιάς

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- ΚΥΑ: Κριτήρια και διαδικασία αναγνώρισης και εποπτείας Κέντρων Περιθάλψης (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.) και Σταθμών Πρώτων Βοηθειών Ειδών της Άγριας Πανίδας (Σ.Π.Β.Ε.Α.Π.). ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/88658/2929.
- Σύμβαση της Βέρνης (Παραρτήματα II & III), “Για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης”.
- Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της Ευρώπης της 2ας Απριλίου 1979 για τη διατήρηση των άγριων πουλιών.
- Σύμβαση της Βόννης: Απόφαση 82/461/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24 Ιουνίου 1982 για τη Διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών της Άγριας Πανίδας.
- Κοινοτική Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992, “Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας”.
- Προεδρικό Διάταγμα υπ’ αριθμόν 67, ΦΕΚ 23/Α/30-1-81, “Περί προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της έρευνας επ’ αυτών”.
- Σύμβαση CITES, “Για το Διεθνές Εμπόριο των Απειλούμενων με Εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας”. Η Σύμβαση CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) ρυθμίζει το διεθνές εμπόριο ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση. Τα κράτη-μέρη της Σύμβασης, έχουν συμφωνήσει στην τήρηση και εφαρμογή ενιαίων αρχών, κανόνων και συγκεκριμένων διαδικασιών διακίνησης και εμπορίας των ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, προκειμένου να προστατευθούν σε παγκόσμιο επίπεδο είδη που απειλούνται με εξαφάνιση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΡΧΩΝ

Οι δασικοί υπάλληλοι είναι ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι (μπορούν να προβαίνουν σε στάση, κατάσχεση, μήνυση) για όλα τα ζητήματα που αφορούν σε παραβάσεις στα δάση, δασικές εκτάσεις, χορτολιβαδικές εκτάσεις, λίμνες και ποτάμια, παραβίαση θηραματικής νομοθεσίας, παράνομη υλοτομία, ρίψη απορριμμάτων, πρόκληση κινδύνου πυρκαγιάς, αμμοληψία από ποτάμια και λίμνες, παράνομη αλιεία σε γλυκά νερά κ.α.). Επίσης, είναι αρμόδιοι για απεγκλωβισμό ενός άγριου ζώου ή περισυλλογή ενός τραυματισμένου άγριου ζώου.

Οι θηροφύλακες είναι ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι σε ό,τι αφορά σε παράβαση της θηραματικής νομοθεσίας (κυνήγι σε απαγορευμένη περίοδο, σε απαγορευμένη περιοχή, κυνήγι απαγορευμένων ειδών, με παράνομα μέσα, σύλληψη άγριων ζώων συμπεριλαμβανομένων των λεγόμενων ωδικών πουλιών, εμπορία και κατοχή των παραπάνω). Επίσης, είναι αρμόδιοι για απεγκλωβισμό ενός άγριου ζώου ή περισυλλογή ενός τραυματισμένου άγριου ζώου. Οι λιμενικοί είναι γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι και έχουν δικαιοδοσία σε ό,τι συμβαίνει στον αιγιαλό και στην θάλασσα.

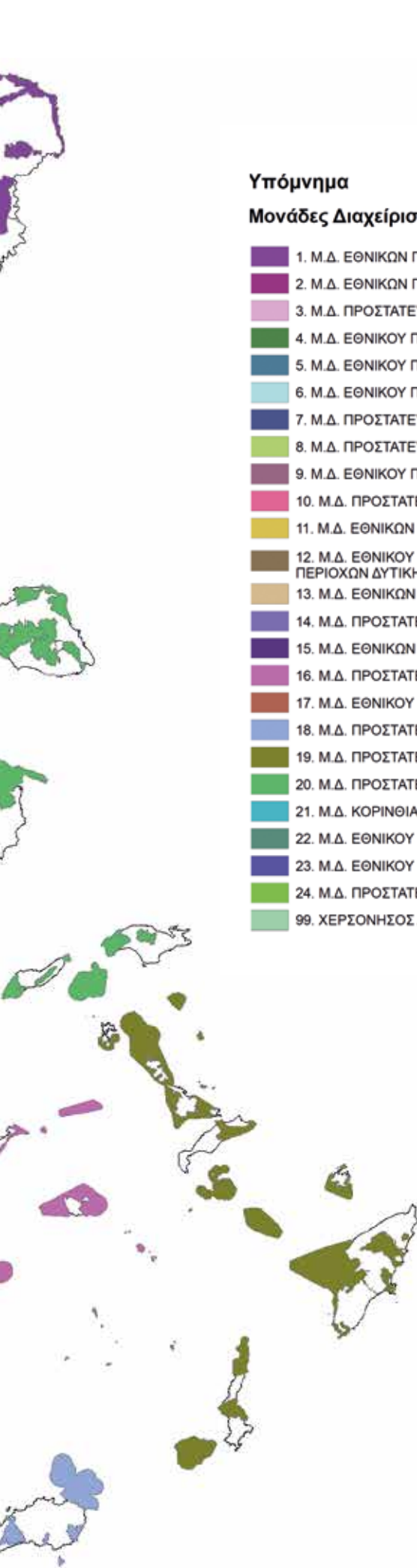
Οι αστυνομικοί υπάλληλοι είναι γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι και μπορούν αν παρεμβαίνουν σε κάθε παράνομη πράξη και παραβίαση της νομοθεσίας (εκτός των περιπτώσεων που υπάγονται στη δικαιοδοσία των λιμεναρχείων), συμπεριλαμβανομένης και της δασικής. Ανακριτική ιδιότητα έχουν και οι υπάλληλοι της πυροσβεστικής, σε περιπτώσεις παραβίασης της σχετικής νομοθεσίας (π.χ. κάψιμο κλαριών σε απαγορευμένη περίοδο, άναμμα φωτιάς στο δάσος κ.λπ.).

Το προσωπικό των 24 Μονάδων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών του ΟΦΥΠΕΚΑ (<https://necca.gov.gr/monades-diacheirisis-prostatevomenon-periochon/>) δεν έχει ανακριτικές ιδιότητες, αλλά μπορεί να καλέσει την αρμόδια αρχή όταν διαπιστώσει μια παράβαση. Επίσης, είναι αρμόδιοι για απεγκλωβισμό ενός άγριου ζώου ή περισυλλογή ενός τραυματισμένου άγριου ζώου.

Υπόμνημα

Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών

-
1. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΔΕΛΤΑ ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΔΑΔΙΑΣ
 2. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΝΕΣΤΟΥ - ΒΙΣΤΩΝΙΔΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ
 3. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
 4. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΠΡΕΣΠΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
 5. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ
 6. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ
 7. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ
 8. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 9. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΠΟΡΑΔΩΝ
 10. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΑΧΕΛΩΟΥ ΚΑΙ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ
 11. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ, ΑΙΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
 12. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
 13. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ, ΟΙΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
 14. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑΣ
 15. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΠΑΡΝΗΘΑΣ, ΣΧΙΝΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ
 16. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
 17. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΑΜΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
 18. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
 19. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΝΟΤΙΟ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
 20. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΒΟΡΕΙΟ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
 21. Μ.Δ. ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ
 22. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΧΕΛΜΟΥ – ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
 23. Μ.Δ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
 24. Μ.Δ. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΝΟΤΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
 99. ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΑΘΩ

Πηγή: Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α. <https://necca.gov.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΣΩΣΤΗ Η ΤΟΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟ

Διαχείριση τηλεφωνικής κλήση για άγρια ζώα

Πάντα πρέπει να υπάρχει άμεσα διαθέσιμη μια λίστα επικοινωνίας με τα Κέντρα Περιθάλψης Άγριων Ζώων της περιοχής που έχει βρεθεί ένα άγριο ζώο. Η πρώτη επικοινωνία με το άτομο που εντόπισε ένα άγριο ζώο που χρήζει βοήθειας γίνεται συνήθως μέσω τηλεφώνου. Οι τηλεφωνικές συμβουλές μπορούν να επιλύσουν προβλήματα, να σώσουν ζωές και να αποτρέψουν νεαρά ζώα από το να μείνουν ορφανά. Συχνά τα άτομα που εντοπίζουν ένα άγριο νεαρό ζώο καλούν τον διασώστη και τον κτηνίατρο για να τους καθοδηγήσει πώς να το φροντίσουν ή πώς να το αναθρέψουν (ορφανό).

Σημαντικές γενικές οδηγίες που συνήθως δίνονται από το τηλέφωνο

- Ζητήστε πρώτα το ονοματεπώνυμο και τον αριθμό του τηλεφώνου του ατόμου που βρήκε ένα άγριο νεαρό ζώο.
- Μην δίνετε στο άτομο που καλεί οδηγίες για το πώς θα φροντίσει ή θα αναθρέψει ένα άγριο ζώο, ακόμη και αν θεωρεί ότι είναι καταρτισμένο.
- Αν ένα άτομο φαίνεται αποφασισμένο να το κρατήσει για να το περιθάλψει ή να το αναθρέψει πρέπει να πεισθεί ότι αυτό δεν είναι προς όφελος του ζώου, δεν επιτρέπεται από τη νομοθεσία, ενώ μπορεί να αποβεί επικίνδυνο και για το ίδιο το άτομο.
- Αν όλα αυτά αποτύχουν, τότε καλέστε ένα από τα Κέντρα Περιθάλψης της λίστας επικοινωνίας σας και αφήστε τους να χειριστούν επαγγελματικά την κατάσταση.
- Αν ένα άτομο έχει ήδη ένα άγριο ζώο στην κατοχή του, πρέπει να πεισθεί να το παραδώσει σε εσάς ή να το μεταφέρει σε ένα Κέντρο Περιθάλψης άμεσα.
- Τα άγρια ζώα δεν χρήζουν πάντοτε διάσωσης.
- Η ανεύρεση ενός νεογνού ή νεαρού ατόμου δεν υποδηλώνει απαραίτητα εγκατάλειψη ή απώλεια γονικής φροντίδας. Ο αποχωρισμός από τους γονείς για κάποιο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια της μέρας μπορεί να είναι φυσιολογικός. Συστήστε να αφεθεί το νεογνό ή το νεαρό άτομο ήσυχο, ή να επανατοποθετηθεί αμέσως στο σημείο όπου βρέθηκε (νεοσσοί των περισσότερων ειδών πτηνών, νεογνά οπληφόρα).

Ειδικές συμβουλές για τη διαχείριση κλήσεων που αφορούν νεαρά ζαρκάδια/ελάφια

- Οι περισσότερες κλήσεις για νεαρά ζαρκάδια/ελάφια δεν αφορούν όντως ορφανά, αλλά ζώα τα οποία οι άνθρωποι λανθασμένα θεωρούν ότι έχουν εγκαταλειφθεί από τη μητέρα τους.
- Οι γεννήσεις γίνονται από τέλη Απριλίου έως τέλη Ιουνίου, με τα περισσότερα να γεννιούνται στις αρχές του τελευταίου. Οι μητέρες συχνά γεννούν σε μέρη που μπορεί να φαίνονται εντελώς ασφαλή κατά τη διάρκεια της νύχτας, ενώ στην πραγματικότητα ισχύει το αντίθετο.
- Η μητέρα φεύγει προς αναζήτηση τροφής και συνήθως επιστρέφει στο μικρό της πριν πέσει το σκοτάδι.
- Το ζώο θεωρείται ορφανό μόνο όταν βρεθεί νεκρή η μητέρα στη γύρω περιοχή.
- Απομακρύνετε τους ανθρώπους και τα άλλα ζώα (κατοικίδια ή μη) μακριά από το μικρό. Μπορεί να περάσουν ακόμη και 24 ώρες μέχρι η μητέρα να νιώσει αρκετά ασφαλής ώστε να επιστρέψει.
- Η φυσιολογική στάση σώματος για ένα νεογνό ελάφι ή ζαρκάδι που είναι υγιές και περιμένει τη μητέρα του είναι να βρίσκεται «κουλουριασμένο», ενώ αν είναι όρθιο και κινείται αποπροσανατολισμένο πιθανόν υπάρχει κάποιο πρόβλημα.
- Τις πρώτες πέντε ημέρες της ζωής τους τα νεαρά δεν απομακρύνονται όταν τα πλησιάζει άνθρωπος και μπορεί να εξοικειωθούν με την ανθρώπινη παρουσία αν παραμείνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα μαζί του.
- Εάν το νεαρό φαίνεται ορφανό ή τραυματισμένο επικοινωνήστε με τον αρμόδιο φορέα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΔΕΙΕΣ ΓΙΑ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΥΣ

Συχνά μπορεί να ζητηθεί η συνδρομή κτηνιάτρου ή να προσκομιστεί στο ιατρείο του ένα άγριο ζώο που χρήζει επείγουσας φροντίδας. Συστήνεται σε κάθε περίπτωση, ο κτηνίατρος να έρχεται σε άμεση επικοινωνία με σχετικό αδειοδοτημένο Κέντρο Περιθαλψής, να συμβουλευτεί ειδικό και, εφόσον επιθυμεί, να συμμετέχει σε ένα Δίκτυο Διάσωσης, αφού εκπαιδευτεί κατάλληλα και λάβει τη σχετική κρατική άδεια για τη χρήση του ιατρείου του ως «Σταθμού Πρώτων Βοηθειών» σύμφωνα με την ΚΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/886558/2929,α.1 παρ 3. Στα περισσότερα κράτη οι κτηνίατροι δικαιούνται να έχουν στην κατοχή τους ένα άγριο ζώο έως και 48 ώρες, και στη συνέχεια υποχρεούνται να το παραδώσουν σε κάποιο αδειοδοτημένο και κατάλληλο για το είδος ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.

Αν είστε κτηνίατρος ή βοηθός κτηνιάτρου και ενδιαφέρεστε να συνεργαστείτε με ένα Κέντρο Περιθαλψής και Επανάταξης (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.), μπορείτε να απευθυνθείτε στη Δ/νση Δασών της Περιφέρειάς σας, για να σας παραθέσει τη λίστα των αδειοδοτημένων κέντρων, και να σας ενημερώσει για τις σχετικές άδειες που κατέχουν και για τα είδη που περιθάλλουν. Έτσι, μετά την παροχή των αναγκαίων πρώτων βοηθειών σε ένα επείγον περιστατικό και την σταθεροποίηση του ζώου, συστήνεται η ενημέρωση του αντίστοιχου ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. και η μεταφορά του ζώου σε αυτό.

Σε περίπτωση υπερβολικού φόρτου εργασίας και αδυναμίας διαχείρισης ενός τέτοιου περιστατικού, συστήνεται να δίνονται τα ονόματα και οι τηλεφωνικοί αριθμοί των Κέντρων Περιθαλψής, έτσι ώστε το άτομο που σας καλεί να αναζητήσει τη βοήθεια ή τις συμβουλές που χρειάζεται σε αυτές τις πηγές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: ΟΤΑΝ ΤΟ ΖΩΟ ΦΤΑΣΕΙ ΣΤΟΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟ

Η λεπτομερής λήψη πληροφοριών και ιστορικού είναι σημαντικές και καθοριστικές για την επιλογή κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής. Οι κλινικοί κτηνίατροι εφόσον θέλουν να εμπλακούν ενεργά σε ένα Δίκτυο Διάσωσης, θα μπορούσαν να σχεδιάσουν ένα έντυπο που θα καταγράφονται οι σχετικές πληροφορίες.

Οι βασικές πληροφορίες που πρέπει να λαμβάνονται είναι:

- Όνομα, διεύθυνση και αριθμός τηλεφώνου του ατόμου που βρήκε το άγριο ζώο.
- Τοποθεσία ανεύρεσης του ζώου (πόλη και οδός εάν είναι δυνατόν, και σε τι περιβάλλον βρέθηκε, π.χ. κάτω από ένα δέντρο, στη μέση του δρόμου κ.λπ.).
- Πότε βρέθηκε το ζώο;
- Έχει χορηγηθεί τροφή στο ζώο; Αν ναι, ποια τροφή και σε τι ποσότητα;
- Τί μεσολάβησε από τη στιγμή που βρέθηκε το ζώο;
- Ποιος έχει χειριστεί το ζώο; Πόσο συχνά;
- Λήφθηκαν μέτρα προστασίας για λοιμώδη νοσήματα; (ιδιαίτερα για είδη που αποτελούν φορείς της λύσσας).

- Αν το ζώο είναι νεαρό, το άτομο που το βρήκε γνωρίζει τι απέγινε η μητέρα;
- Η επιστροφή ενός υγιούς νεογνού ή νεαρού άγριου ζώου στη φύση είναι ακόμη πιθανή; Νεαρά πτηνά και μικρά σπληφόρα (ελάφια/ζαρκάδια), έχουν καλές προοπτικές επιβίωσης αν επιστραφούν στο ακριβές σημείο ανεύρεσης τους και αν δεν έχει μεσολαβήσει μεγάλο χρονικό διάστημα από τον μητρικό αποχωρισμό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΝΕΟΣΣΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΓΝΑ

Διάσωση νεοσσών και νεογνών θηλαστικών

Επικοινωνήστε άμεσα με κάποιο σχετικό Κέντρο Περίθαλψης ή Κτηνίατρο για καθοδήγηση.

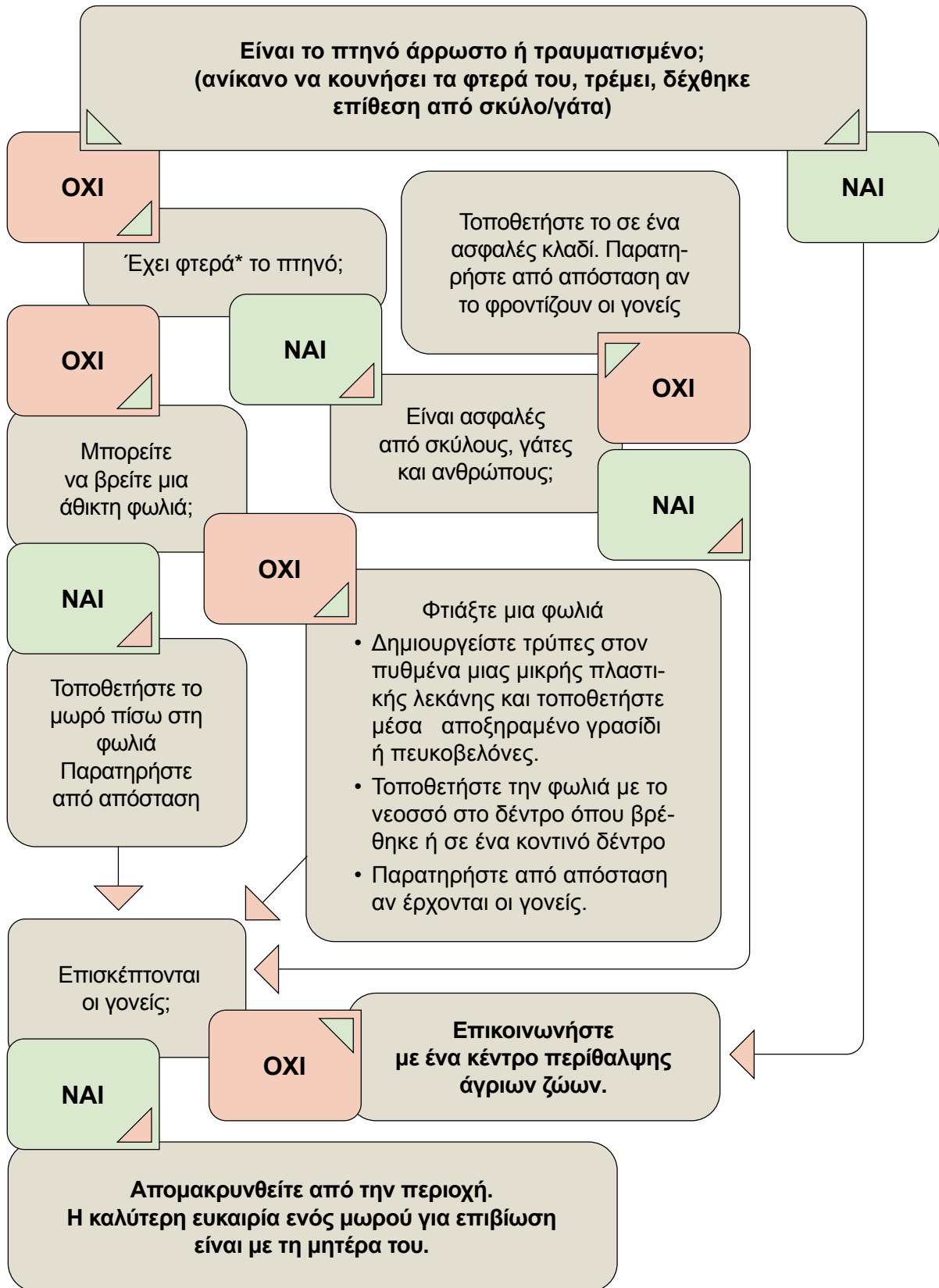
Απαραίτητες ενέργειες:

1. Καταγραφή της τοποθεσίας εύρεσης του ζώου. Αποτελεί σημαντικότερη πληροφορία για την απελευθέρωσή του στο μέλλον.
2. Προστασία. Λήψη μέτρων προστασίας (π.χ. γάντια) για αποφυγή τραυματισμού και μετάδοσης ζωοανθρωπονόσων.
3. Προετοιμασία κλωβού. Νεοσσός: Τοποθετήστε ένα καθαρό, απαλό πανί χωρίς κρόσια, ή εφημερίδες ή χαρτί κουζίνας στον πάτο ενός ανθεκτικού χαρτόκουτου ή ενός κλωβού μεταφοράς για σκύλους/γάτες. Εναλλακτικά μια πάνινη τσάντα την οποία θα εκστρέψετε, ώστε να μην μπλεχτεί το πτηνό στις κλωστές. Νεογνό: Τοποθετήστε ένα πανί στον πάτο ενός ανθεκτικού χαρτόκουτου ή κλωβού μεταφοράς για σκύλους/γάτες. Δημιουργήστε τρύπες εξαερισμού στο χαρτόκουτο εάν δεν έχει.
4. Κάλυψη του ζώου με μια πετσέτα, ένα σεντόνι ή μια πάνινη τσάντα. Η απομάκρυνση των οπτικών ερεθισμάτων μπορεί να ελαχιστοποιήσει το στρες.
5. Προσεκτική τοποθέτηση του ζώου στον κλωβό.
6. Διατήρηση του ζώου σε ζεστό, σκοτεινό και ήσυχο χώρο, μακριά από παιδιά και άλλα κατοικίδια ζώα. Αποφυγή χορήγησης νερού ή τροφής.
7. Θέρμανση του ζώου αν η θερμοκρασία του ή του περιβάλλοντος είναι χαμηλή. Χρήση ηλεκτρικής θερμοφόρας ρυθμισμένης στο χαμηλότερο, θερμαντικής λάμπας ή φιάλης με ζεστό νερό τυλιγμένης με ένα πανί.
8. Προστασία του κλωβού από την άμεση ηλιακή ακτινοβολία κατά τη διάρκεια του καύσωνα και αποφυγή παραμονής σε κλειστό όχημα. Η υπερθερμία μπορεί να είναι πιο επικίνδυνη από την υποθερμία. Ιδανική θερμοκρασία 30°C-35°C. Ασφάλιση του κλωβού.
9. Σχολαστική πλύση των χεριών και των υλικών που ήρθαν σε επαφή με το ζώο (πετσέτες, ρούχα, κλωβός) για αποφυγή μετάδοσης ασθενειών. Τα άγρια ζώα αποτελούν «αποθήκες» για τις περισσότερες ζωοανθρωπονόσους.
10. Άμεση επικοινωνία με την αρμόδια υπηρεσία ή κτηνίατρο το συντομότερο δυνατό.
11. Μεταφορά του ζώου σε κάποιο Κέντρο Περίθαλψης Άγριων Ζώων το συντομότερο δυνατό.

**ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Η ΚΑΤΟΧΗ ΑΓΡΙΟΥ ΖΩΟΥ ΧΩΡΙΣ ΑΔΕΙΑ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8: ΠΙΝΑΚΕΣ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΗΚΑ ΕΝΑΝ ΟΡΦΑΝΟ ΝΕΟΣΣΟ

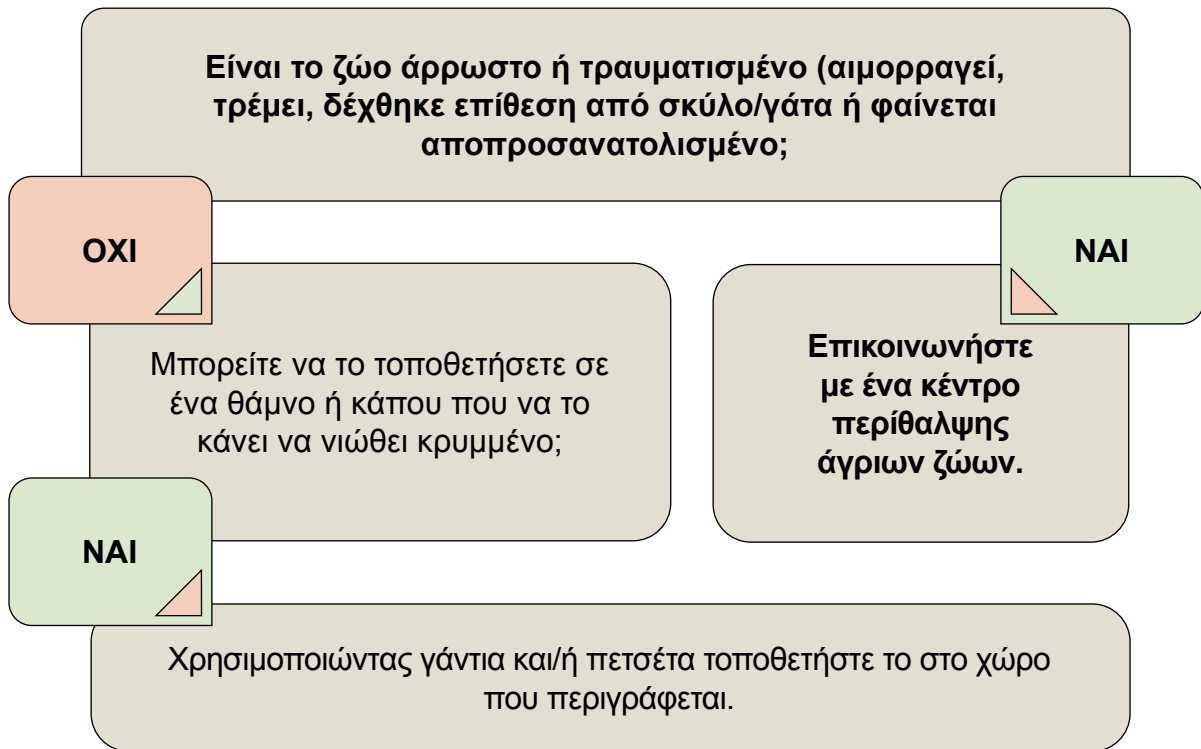

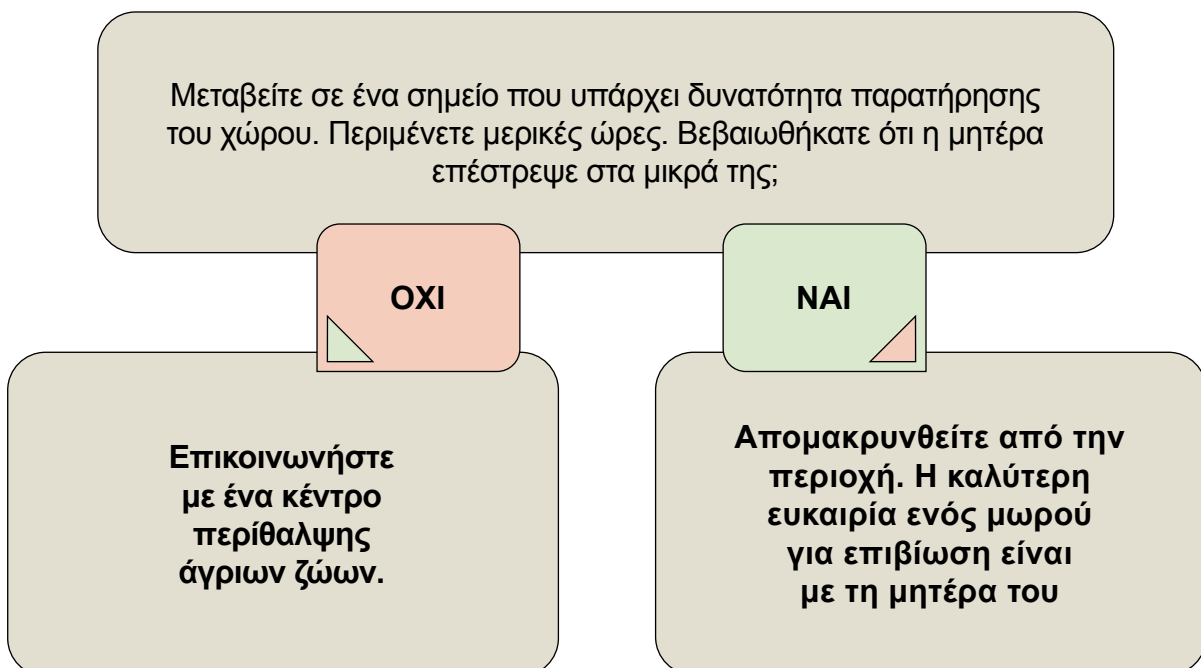
Αν είναι υδρόβιο πτηνό π.χ. πάπια ή χήνα

- Εάν γνωρίζετε ότι η μητέρα είναι νεκρή ή ότι ο νεοσσός είναι τραυματισμένος, επικοινωνήστε με Κέντρο περίθαλψης.
- Εάν η μητέρα είναι κοντά, τοποθετείστε το νεοσσό κοντά της. Παρατηρήστε από απόσταση.
- Εάν η μητέρα αδιαφορεί για το νεοσσό, επικοινωνήστε με ένα Κέντρο Περίθαλψης.

ΒΡΗΚΑ ΕΝΑ ΟΡΦΑΝΟ ΘΗΛΑΣΤΙΚΟ

Τοποθετήστε το μωρό σε ένα χαμηλού ύψους κιβώτιο με μια πετσέτα, κοντά στο σημείο όπου βρέθηκε. Κρατήστε το ζώο ζεστό με μία θερμοφόρα, ηλεκτρικό κουβερτάκι ή κάτι αυτοσχέδιο.

Σημειώσεις για ορφανά ελάφια, ζαρκάδια:

- Οι μητέρες συνήθως αφήνουν τα μωρά τους για να τραφούν καθ' όλη τη διάρκεια ημέρας.
- Οι μητέρες δεν θα επιστρέψουν στα μωρά τους όταν άνθρωποι ή κατοικίδια ζώα βρίσκονται κοντά. Αφήστε τα ήσυχα.
- Εάν το μωρό φαίνεται να κρυώνει, να πεινάει, να είναι άρρωστο ή μπερδεμένο ή εάν σκύλοι, άλλα ζώα ή άνθρωποι απειλούν την ασφάλειά του, καλέστε ένα Κέντρο Περίθαλψης Άγριων Ζώων

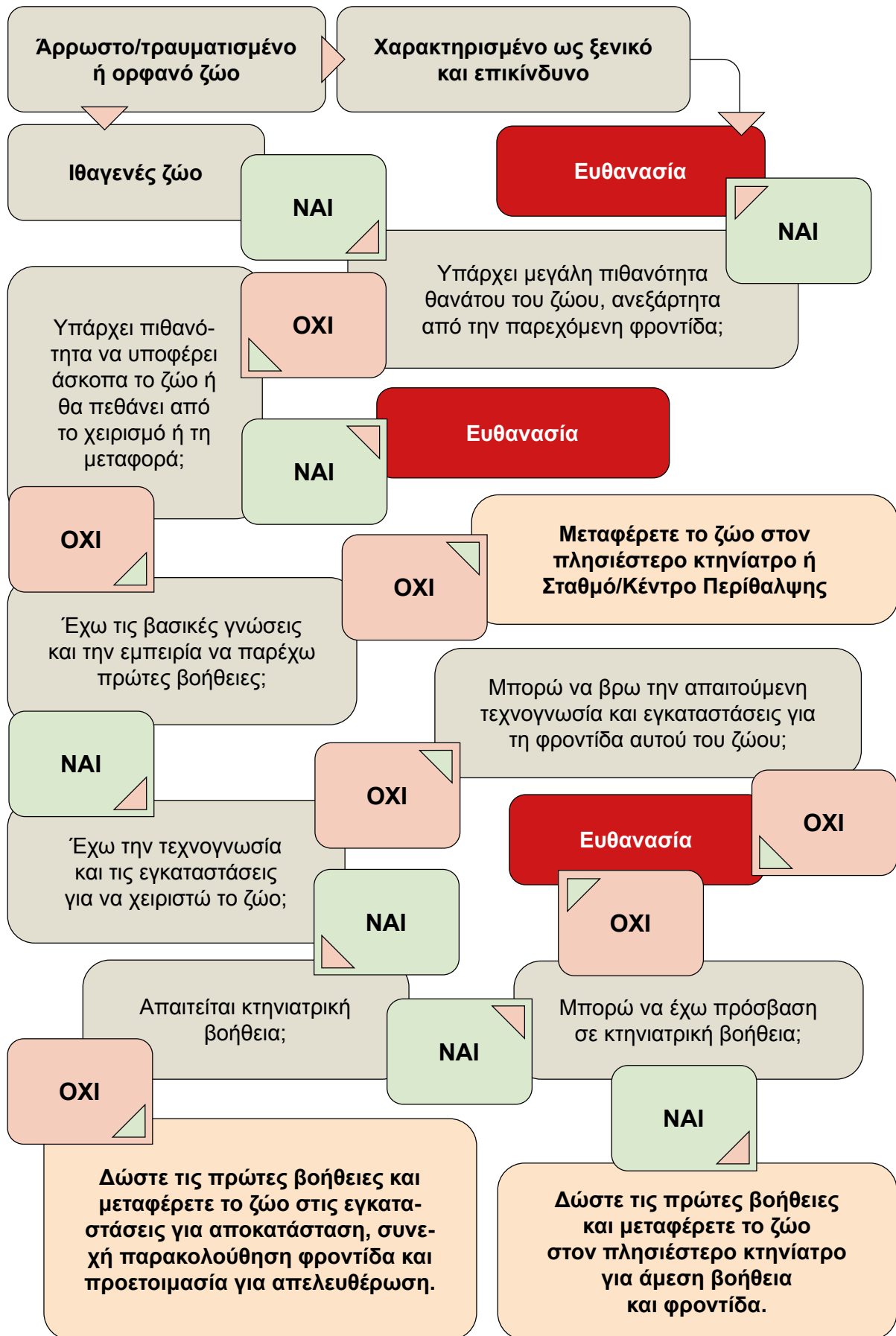
Σημειώσεις για τα μωρά άγρια κουνέλια/λαγούς:

- ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗ υγιή λαγουδάκια που είναι 10-12 εκατοστά μήκος, πηδούν και έχουν τα μάτια/αυτιά ανοιχτά. Είναι μικρά, αλλά μπορούν να επιβιώσουν μόνα τους.
- Δημιουργήστε μια φωλιά εάν έχει καταστραφεί- ρηχό βαθούλωμα στο χώμα καλυμμένο χορτάρι/τρίχωμα .
- Τοποθετήστε τα μωρά στη φωλιά χρησιμοποιώντας γάντια ή/και πετσέτα.
- Οι μητέρες επιστρέφουν την αυγή/το σούρουπο στη φωλιά αλλά δεν θα το κάνουν αν υπάρχουν άνθρωποι ή κατοικίδια ζώα κοντά.

Ζαρκαδάκι σε φυσιολογική θέση. Δεν κινδυνεύει.

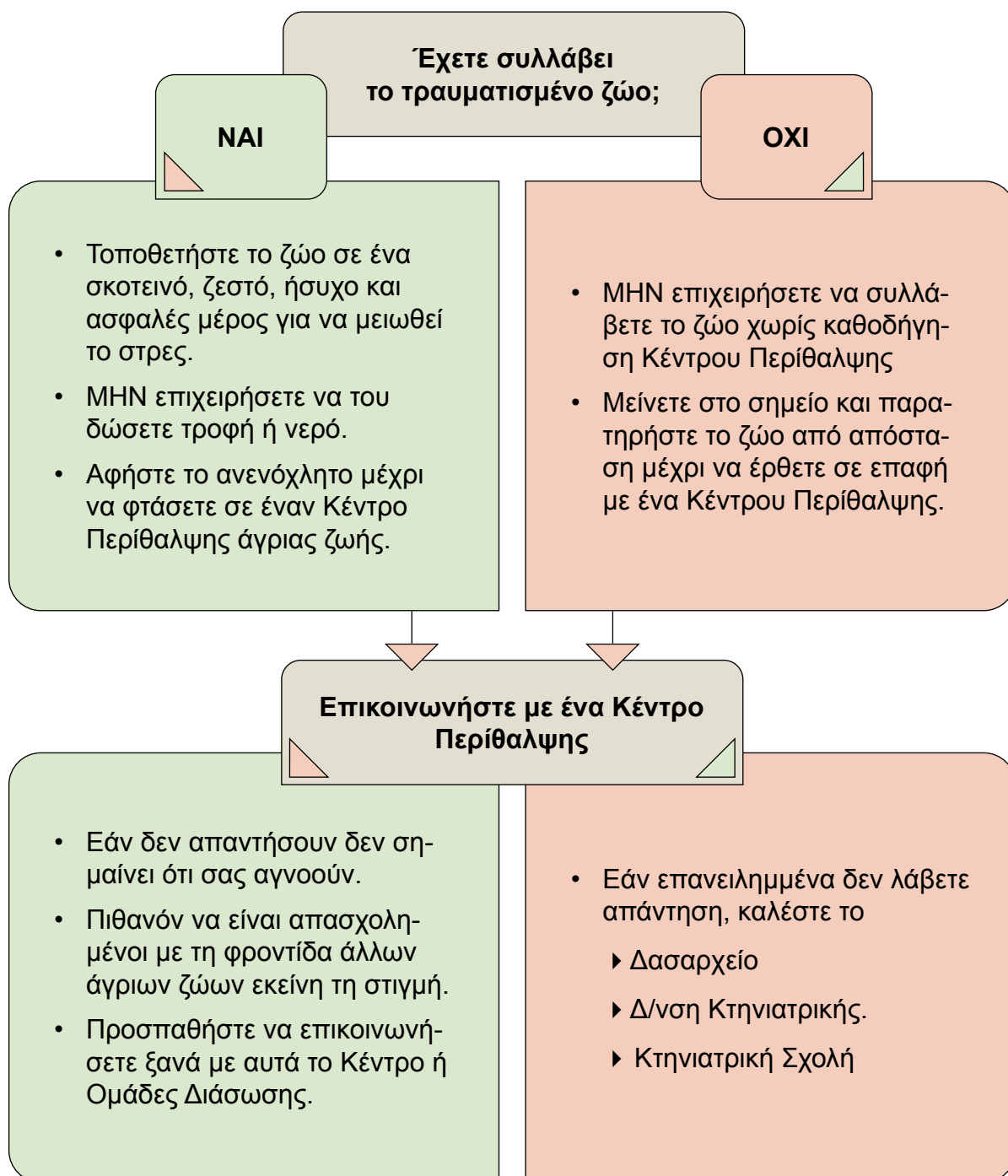
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΣΩΣΤΕΣ / ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΥΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΕΣ

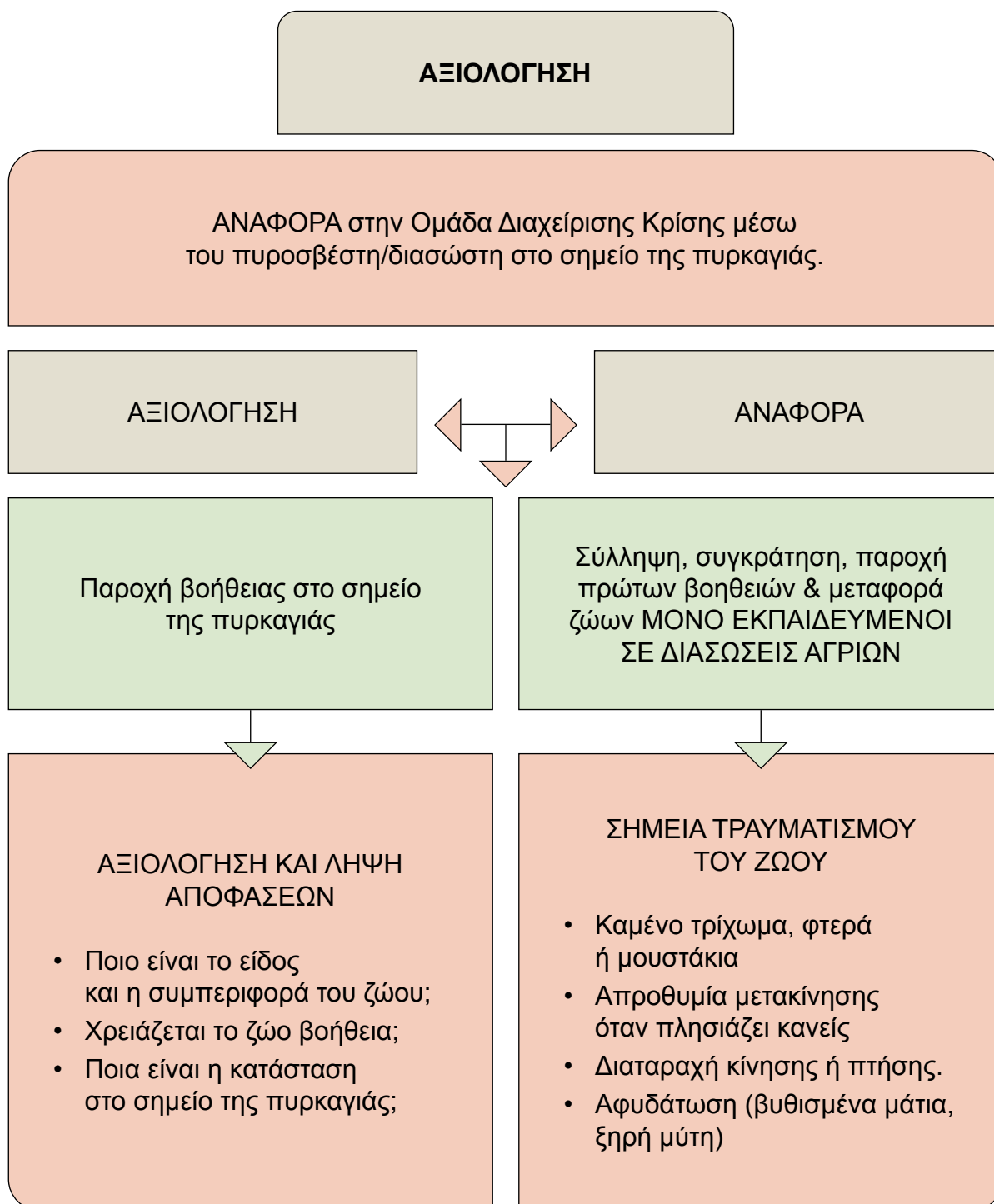
Ο Υπεύθυνος της μονάδας περίθαλψης και επανένταξης των άγριων ζώων δεν απαντάει. Τι κάνουμε σε αυτή την περίπτωση;

Χρησιμοποιήστε αυτό το διάγραμμα για να σας βοηθήσει στα επόμενα βήματά σας

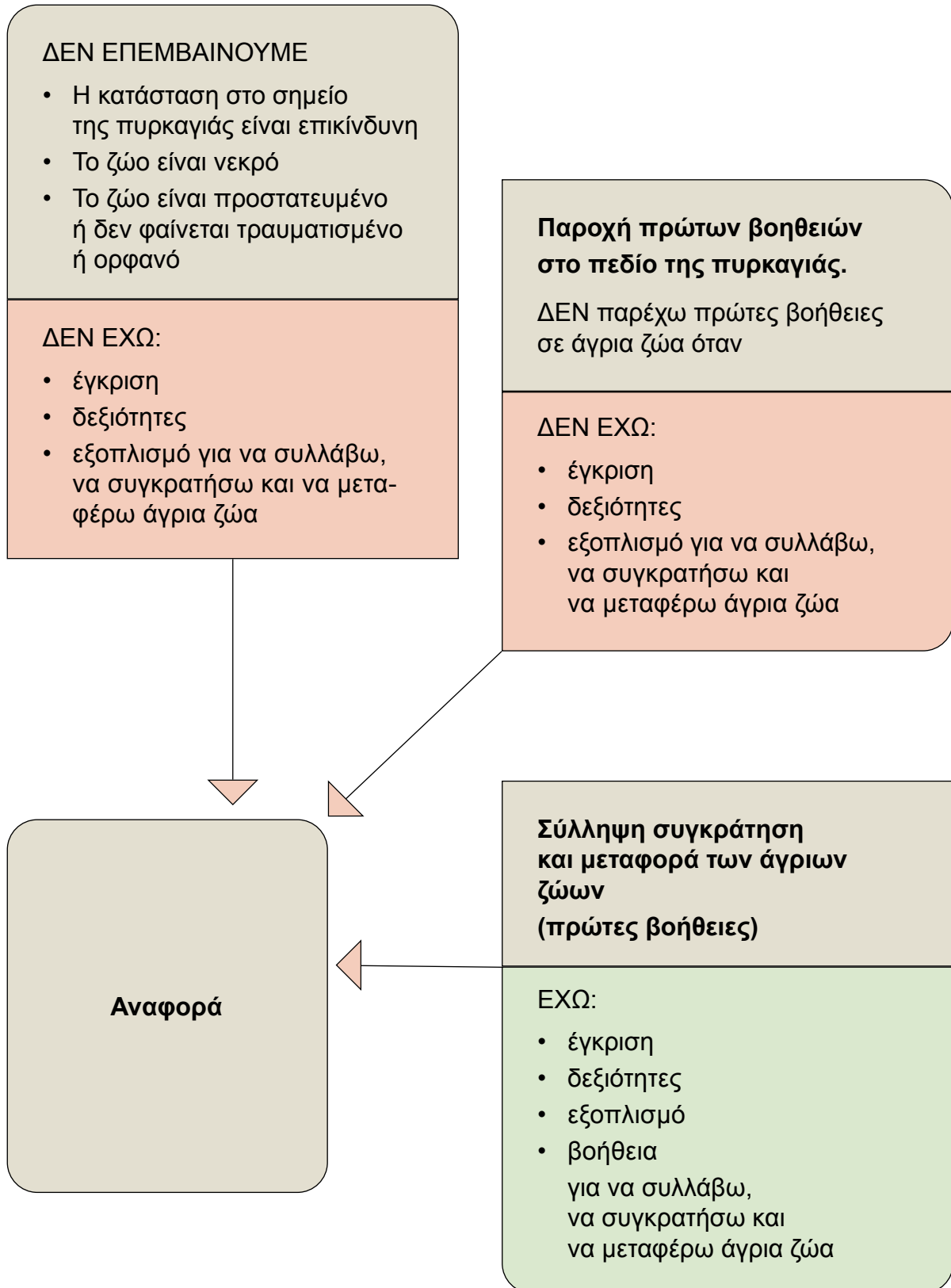
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΕ ΠΥΡΚΑΓΙΑ

Βασικές αρχές διαχείρισης πυρόπληκτων ζώων

Διάγραμμα αποφάσεων

Επιλογές μετά την ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ της κατάστασης πυρκαγιών
άγριων ζώων

ΠΡΟΕΧΕΙ Η ΔΙΚΗ ΣΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Τι πρέπει να κάνετε αν συναντήσετε πυρόπληκτα τραυματισμένα άγρια ζώα

Ενημέρωση για τους υπάρχοντες **κινδύνους** από τη φωτιά, αναμμένα κάρβουνα, πεσμένα καλώδια ηλεκτρικού ρεύματος ή δέντρα

Χρήση μιας **πετσέτας ή γαντιών** για την αποφυγή τραυματισμού κατά την συλλογή ενός τραυματισμένου ζώου.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

ΟΧΙ επικίνδυνα ζώα π.χ σαρκοφάγα, φίδια κ.ά. εκτός εάν υπάρχει εκπαιδευμένος διασώστης

- **Βοηθήστε τα άγρια ζώα μόνο όταν είναι ασφαλές να το κάνετε** και όταν ακολουθείτε τις οδηγίες του συντονιστή στο πεδίο της πυρκαγιάς.
- **Χρησιμοποιείτε μέσα προστασίας για όλα τα ζώα** π.χ. γάντια, μακριά μανίκια, προστασία των ματιών.
- **Εφαρμόστε αυστηρή υγιεινή** πλένοντας τα χέρια/απολυμαίνοντας τα το συντομότερο δυνατό μετά την επαφή με τα άγρια ζώα.

- **Σε δήγματα, ή τραυματισμούς από τα ζώα:** Επιμελής πλύση των τραυμάτων με σαπούνη και εφαρμογή αντισηπτικού.
- **Λοιμώδη νοσήματα** μπορούν να μεταδοθούν **από τα ζώα της άγριας πανίδας άμεσα** με επαφή, δήγματα, γρατζουνιές ή έμμεσα με τα κόπρανα.
- **Προσωπική υγιεινή, μέτρα προστασίας, σωστή σύλληψη και τεχνικές χειρισμού,** απαραίτητες προϋποθέσεις για την πρόληψη του μετάδοσης ασθενειών και τραυματισμών.
- **Κατάλληλοι εμβολιασμοί**

**ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
στο χώρο της πυρκαγιάς**

**ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ**

- **Αναφορά** συμβάντος που αφορά πυρόπληκτα ζώα στο χώρο πυρκαγιάς στον επόπτη της Πυροσβεστικής και στην Ομάδα Διαχείρισης Κρίσης.
- **Αξιολόγηση.** Παροχή φωτογραφικού υλικού, βίντεο, καταγραφές φωνής, εφόσον το επιτρέπει ο χρόνος και η τηλεφωνική υπηρεσία είναι διαθέσιμη.

ΛΙΣΤΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Πληροφορίες σημαντικές που πρέπει να αναφέρει ο διασώστης που συναντά πυρόπληκτο άγριο ζώο

- Κατάσταση χώρου παρέμβασης (π.χ. ενεργή πυρκαγιά, αναμμένα κάρβουνα, επικίνδυνα δέντρα).
- Τοποθεσία συνάντησης - GPS όπου είναι δυνατόν (π.χ. πλησιέστεροι διασταυρούμενοι δρόμοι, ορόσημο).
- Περιβάλλον/τοπίο (π.χ. κοίτη ποταμού, ανοιχτή πεδιάδα, δίπλα σε δρόμο).
- Χρόνος συνάντησης/σύλληψης.
- Τύπος/είδος ζώου εάν είναι δυνατόν.
- Αριθμός ζώων που έχουν επηρεαστεί.
- Ηλικία του ζώου εάν είναι δυνατόν (π.χ. νεαρό, ενήλικο).
- Εκτίμηση της κατάστασης του τραυματισμένου ζώου (π.χ. εμφανείς τραυματισμοί, ανώμαλή κίνηση, ατονία).
- Χορήγηση νερού; Εάν ναι, ποσότητα που καταναλώθηκε.
- Πρώτες βοήθειες/θεραπεία (εάν χορηγήθηκε).
- Πραγματοποιήθηκε σύλληψη, συγκράτηση και μεταφορά;
- Που μεταφέρθηκε το ζώο;

ΕΑΝ ΕΙΝΑΙ ΑΣΦΑΛΕΣ, ΒΟΗΘΗΣΤΕ ΤΑ ΑΓΡΙΑ ΖΩΑ

- απομακρύνοντας τις άμεσες απειλές π.χ. καμένα κλαδιά, κάρβουνα που καπνίζουν.
- εξασφαλίζοντας σκιά/καταφύγιο με την τοποθέτηση κλαδιών με φύλλα πάνω από το ζώο.
- παρέχοντας νερό σε διάφορα σημεία με δοχεία, πιάτα κ.α.

ΣΥΛΛΗΨΗ, ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ & ΜΕΤΑΦΟΡΑ

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ να πραγματοποιείται χωρίς έγκριση του υπεύθυνου πυροσβέστη στο πεδίο της πυρκαγιάς.

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ να παρέχεται βοήθεια σε τραυματισμένα άγρια ζώα εκτός αν υπάρχουν:

- ▶ **Μέσα προστασίας:** γάντια, μακριά μανίκια, προστασία για τα μάτια.
- ▶ **Εξοπλισμός διάσωσης και μεταφοράς:** πετσέτες, κουβέρτες, κουτιά, κλωβοί μεταφοράς.

ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΤΡΟΦΗ

ΜΗΝ δίνετε νερό από μπουκάλι ή να ρίχνετε στο στόμα, καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εισρόφηση. Κατά προτίμηση προσφέρετε νερό από πιάτο.

ΜΗΝ χορηγήσετε νερό αν δεν είστε σίγουροι για το ζώο και τις φυσιολογικές συμπεριφορές του.

ΜΗΝ χορηγήσετε τροφή - λανθασμένη διατροφή μπορεί να προκαλέσει περισσότερα προβλήματα.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΕ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΑΓΡΙΑ ΖΩΑ

ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ:

- GPS - για την ακριβή θέση σημείου διάσωσης
- Κιάλια
- Φακός (ή φακός κεφαλής)
- Μέθοδος καταγραφής πληροφοριών (π.χ. στυλό και σημειωματάριο, ηλεκτρονική συσκευή)

ΣΥΛΛΗΨΗ, ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ & ΜΕΤΑΦΟΡΑ:

- Απόχη, λάσο, αρπάγη.
- ΜΑΠ (γάντια, μακριά μανίκια, γυαλιά προστασίας).
- Πετσέτες, κουβέρτες.
- Κλουβιά μεταφοράς κατοικίδιων ζώων, ανθεκτικά κουτιά από χαρτόνι.
- Μαλακά/πλαστικά κλουβιά μεταφοράς κατοικίδιων ζώων, κουτιά από χαρτόνι - σε επίπεδη συσκευασία.
- Μαξιλαροθήκες, μεγάλοι καμβάδες, ισχυροί βαμβακεροί σάκοι με εξαερισμό, λαστιχάκια, σχοινιά, δεσμοί καλωδίων.
- Κάδος σκουπιδιών ή πλαστικός κάδος.
- Αεριζόμενα μικρά πλαστικά δοχεία (για μικρά πουλιά, σαύρες).

ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ:

- ΜΑΠ (γάντια, μακριά μανίκια, προστασία για τα μάτια).
- Πετσέτες, κουβέρτες.
- Κόφτες καλωδίων, ψαλίδια, πένσες.
- Βαφή με σπρέι - για τη σήμανση των ζώων με ένα σταυρό.
- Νερό, πτυσσόμενος κουβάς, δοχείο νερού.

ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΑΓΡΙΑ ΖΩΑ:

- Επίδεσμοι
- Γάζες
- Φυσιολογικός ορός
- Νερό για έκπλυση εγκαυμάτων

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΗΨΗΣ & ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΖΩΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ

- Γνώση των τεχνικών σύλληψης ανάλογα με το είδος.
- Γνώση της συμπεριφοράς του ζώου και του τρόπου με τον οποίο αμύνεται.
- Ησυχία – προσέγγιση με ήρεμο και αργό τρόπο.
- Ομαδική εργασία. Ενθαρρύνετε το ζώο να κατευθυνθεί προς το άτομο που θα το συλλάβει. ΔΕΝ κυνηγάμε το ζώο σε μεγάλο χώρο.
- Αποφασιστικότητα, γρήγορες και σταθερές κινήσεις.
- Η χρήση πετσέτας/ κουβέρτας, αποτελεσματική για τη σύλληψη/συγκράτηση. (τη ρίχνετε πάνω από το ζώο, την τυλίγετε γύρω από το σώμα του ή τα φτερά του.)
- Κάλυψη των οφθαλμών/κεφαλής του ζώου για περιορισμό των οπτικών ερεθισμάτων και την μείωση του στρες.
- Αφόδευση και ούρηση παρατηρούνται συχνά κατά τη σύλληψη ενός ζώου.
- Σταθερή συγκράτηση (κρατήστε το ζώο στο ύψος της μέσης σας και μακριά από το πρόσωπο σας).
- Αποφυγή άσκησης πίεσης στην περιοχή του εγκαύματος ή στα τραύματα.
- Εξασφάλιση καλής θερμοκρασίας.
- Ο σάκος/κιβώτιο μεταφοράς να είναι έτοιμος και σε κοντινή απόσταση.

ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

Τοποθετήστε το ζώο σε ζεστό, σκοτεινό, ήσυχο μέρος
το συντομότερο δυνατό.

ΠΟΤΕ ΠΑΡΕΧΟΥΜΕ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

- Ο πυροσβέστης/διασώστης είναι σε θέση να δώσει τις πρώτες βοήθειες.
- Το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του και ο διασώστης μπορεί να το διαχειριστεί με ασφάλεια.
- Η συγκράτηση του ζώου είναι επαρκής.
- Απαιτείται θεραπεία για εγκαύματα, αιμορραγία, σοβαρά τραύματα.
- Βασικές πρώτες βοήθειες μπορούν να βελτιώσουν τις πιθανότητες ανάρρωσης.

- Εκτείνετε το κεφάλι και το λαιμό του ζώου για να διευκολύνετε την αναπνοή εάν το ζώο έχει εγκαύματα στο πρόσωπο ή δυσκολία στην αναπνοή.
- Ανυψώστε το κεφάλι πάνω από το επίπεδο του στομάχου εάν δεν διατηρεί τις αισθήσεις του.
- Κρατήστε το ζώο ήρεμο και ζεστό.
- Εφαρμόστε πίεση σε τραύματα που αιμορραγούν.
- Ξεπλύνετε το έγκαυμα με καθαρό, χλιαρό νερό.
- Χρησιμοποιήστε αποστειρωμένη βαμβακερή αντικολλητική γάζα για την προστασία του εγκαύματος.
- Ξεπλύνετε τα μάτια με καθαρό, χλιαρό νερό ή φυσιολογικό ορό

ΜΗ δίνετε στα ζώα νερό από μπουκάλι.

ΜΗ ταΐζετε τα ζώα.

ΜΗ προσπαθήσετε να καθαρίσετε την πληγή ή τα εγκαύματα με οτιδήποτε άλλο εκτός από καθαρό, χλιαρό νερό ή φυσιολογικό ορό.

ΜΗ χρησιμοποιείτε βαμβάκι.

ΜΗ χρησιμοποιείτε κρέμες, έλαια, αλοιφές.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ, ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΣΕ ΜΙΚΡΕΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ, ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΣΟΒΑΡΟ ΣΤΡΕΣ
ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΕΛΑΧΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΕΣ

ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ

- Θερμοκρασία περιβάλλοντος
- 25°-27°C είναι ιδανική, αλλά μπορεί να είναι δύσκολη κατά τη διάρκεια μιας πυρκαγιάς.

ΕΞΑΕΡΙΣΜΟΣ

- Εξασφάλιση εξαερισμού στο κοντέινερ ή στο όχημα μεταφοράς.
- Διατήρηση απόστασης μεταξύ των κουτιών μεταφοράς και εξασφάλιση ροή αέρα ανάμεσα τους.

ΘΟΡΥΒΟΣ

- Αποφυγή περιττού στρες (κλειστά παράθυρα, και απουσία θορύβου στο όχημα).

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

- Τοποθέτηση μόνο ενός ζώου ανά κουτί/σάκο (εξαιρούνται γονείς με νεαρά/ μικρά ζώα).

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΟΠΤΙΚΩΝ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΩΝ

- Περιορισμός του στρες (μειώνεται όταν το ζώο δεν μπορεί να δει τι είναι γύρω του).
- Τοποθέτηση σε κουτί κλειστό αφού έχουν ανοιχθεί σπές εξαερισμού
- Κάλυψη του κουτιού με πετσέτα.

ΤΥΠΟΣ ΚΟΥΤΙΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

- Το μέγεθος και ο τύπος κουτιού πρέπει να αντιστοιχούν στο μέγεθός και στο είδος του ζώου.

ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ ΣΕ ΕΡΠΕΤΑ, ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ

Μετά από πυρκαγιές, τα ερπετά που συνήθως χρήζουν βοήθειας είναι οι σαύρες και οι χελώνες, οι οποίες παρουσιάζουν εγκαύματα στο κέλυφος ή στα άκρα

ΕΡΠΕΤΑ

Χελώνες με εγκαύματα

- Άμεση πλύση ολόκληρου του ζώου με τρεχούμενο δροσερό νερό (μείωση των βλαβερών επιπτώσεων της υψηλής θερμοκρασίας, στο δέρμα, στο χέλυο στο πλάστρο και στα εσωτερικά όργανα του ζώου).
- Ενυδάτωση του ζώου με λουτρά σε χλιαρό νερό.
- Επάλειψη εγκαυμάτων με ιατρικό μέλι ή αλοιφή αργυρούχου σουλφαδιαζίνης 1%.
- Μεταφορά σε δομή περίθαλψης (τοποθέτηση πάνω σε υγρές χοντρές πετσέτες ή πάνες και κάλυψη με χοντρό τούλι για πρόληψη μυΐασης.)

Σαύρες με εγκαύματα

- Συλλάβετε και Ακίνητοποιείτε τη σαύρα συγκρατώντας το λαιμό και ώμους και στηρίξτε το σώμα της με το άλλο χέρι.
- Αντιμετώπιση ίδια με τις με χελώνες.

ΠΟΤΕ ΜΗ

γυρίζετε ένα ερπετό ανάποδα.

ΠΟΤΕ ΜΗ

χειρίζεστε επικίνδυνα ερπετά π.χ. ιοβόλα φίδια.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

σε Δομή Περίθαλψης μέσα σε σκοτεινό, ήσυχο, ασφαλές μέσο (τοποθέτηση πάνω σε υγρές χοντρές πετσέτες ή πάνες και κάλυψη με χοντρό τούλι για πρόληψη μυΐασης.

ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ

ΠΤΗΝΑ ΜΕ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

- Σύλληψη.
- Άμεση πλύση του εγκαύματος με τρεχούμενο δροσερό νερό.
- Πλύση των οφθαλμών.
- Ενυδάτωση.
- Επάλειψη εγκαυμάτων με ιατρικό μέλι ή αλοιφή αργυρούχου σουλφαδιαζίνης 1%.
- Τοποθέτηση υγρής βαμβακερής γάζας απευθείας πάνω στο έγκαυμα ή εφαρμογή ειδικού απορροφητικού αντικολλητικού επιθέματος .
- Επίδεση.
- Μεταφορά σε Δομή Περίθαλψης μέσα σε σκοτεινό, ήσυχο, ασφαλές μέσο (τοποθέτηση πάνω σε υγρές χοντρές πετσέτες ή πάνες και κάλυψη με χοντρό τούλι για πρόληψη μυΐασης).
- Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη γίνεται από κτηνίατρο.

ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ ΜΕ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

- Άμεση ενημέρωση της αρμόδιας αρχής (Δασαρχείο, Δ/νση Κτηνιατρικής) σε περιπτώσεις εντοπισμού πυρόπληκτων μεγάλων θηλαστικών (πχ ελαφιών, πλατωνιών, αγριογούρουνων, λύκων, αλεπούδων, τσακαλιών κά).
- Τοποθέτηση μεγάλων δοχείων με νερό κοντά στο σημείο που εντοπίστηκε το πυρόπληκτο ζώο.
- Σύλληψη.
- Άμεση πλύση του εγκαύματος με τρεχούμενο δροσερό νερό.
- Πλύση των οφθαλμών
- Ενυδάτωση.
- Επάλειψη εγκαυμάτων με ιατρικό μέλι ή αλοιφή αργυρούχου σουλφαδιαζίνης 1%.
- Τοποθέτηση υγρής βαμβακερής γάζας απευθείας πάνω στο έγκαυμα ή εφαρμογή ειδικού απορροφητικού αντικολλητικού επιθέματος .
- Επίδεση.
- Μεταφορά σε Δομή Περίθαλψης μέσα σε σκοτεινό, ήσυχο, ασφαλές μέσο (τοποθέτηση πάνω σε υγρές χοντρές πετσέτες ή πάνες και κάλυψη με χοντρό τούλι για πρόληψη μυΐασης).
- Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη γίνεται από κτηνίατρο.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΠΤΗΝΩΝ

ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ

- Συγκρατήστε απαλά το κεφάλι από πίσω, συγκρατήστε τα πόδια και τα πέλματα.
- Χρησιμοποιήστε πετσέτα για να τυλίξετε απαλά το σώμα και φτερά του πουλιού.

- ΜΗΝ κρατάτε πολύ σφιχτά ή πιέζετε το θώρακα.
- Προστατέψτε τα φτερά.
- Προστατευθείτε από το ράμφος και τα πόδια/νύχια.

ΑΡΠΑΚΤΙΚΑ

(αετοί, γεράκια, κουκουβάγιες).

- Καλύψτε με μια πετσέτα το πουλί για να το αρπάξετε.
- Ακινητοποιείστε τα πόδια του πτηνού και βεβαιωθείτε ότι δεν θα πιαστούν στο διασώστη.
- Συγκρατήστε πρώτα τα νύχια και μετά κρατήστε το πίσω μέρος του κεφαλιού.
- Καλύψτε τα μάτια και κρατείστε το πτηνό σε οριζόντια θέση. Έτσι θα ελαχιστοποιηθεί το στρες.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

- Χάρτινο κουτί με οπές εξαερισμού.
- Πάνινο κουτί μεταφοράς.
- Αεριζόμενο πλαστικό ή κουτί από πλέγμα, μικρό κουτί μεταφοράς ή βαμβακερή τσάντα.
- Τυλιγμένες πετσέτες ή εφημερίδες στη κουτί.

ΥΔΡΟΒΙΑ ΠΤΗΝΑ

- Κρατήστε τις πάπιες έτσι ώστε τα χέρια σας να αγκαλιάζουν όλο το πτηνό με τα φτερά σε φυσική θέση.
- Πλησιάστε τους κύκνους από πίσω και ακινητοποιήστε τα φτερά.
- Συγκρατήστε απαλά το κεφάλι του κύκνου.

Ερωδιοί

- Προσέξτε το αιχμηρό ράμφος. Κίνδυνος τραυματισμού από την αιφνίδια κίνηση.
- Συγκρατήστε κρατώντας το πίσω μέρος του κεφαλιού.
- Κρατήστε το πτηνό στο ύψος της μέσης σας και μακριά από το πρόσωπο - χρησιμοποιήστε προστασία για τα μάτια.

ΔΙΑΣΩΣΤΕ ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ ΟΤΑΝ

- είναι στο έδαφος
- είναι απρόθυμο να μετακινηθεί
- έχει φτέρωμα σε κακή κατάσταση
- έχει κρεμασμένο φτερό
- έχει κλειστά μάτια
- έχει δύσκολη αναπνοή

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ahmed J., Khatun M., Ahmed N., and Tadap S. (2021). Rescue and Rehabilitation of Wild Animals. *The Science World*1(3): 13-20.
2. Best Practice Guidelines for Wildlife Rehabilitation (2021) (Version 2). Department of Primary Industries, Parks, Water and the Environment. Tasmanian Government. Available at <https://nre.tas.gov.au/Documents/Best%20Practice%20Guidelines%20for%20Wildlife%20Rehabilitation.pdf>
3. Garcês Andreia (2022). The importance of Wildlife Rehabilitation Center in the conservation of wild species. *Int. j. adv. multidisc. res. stud.* 2(6):1094-1099.
4. DANR Guide to Disaster Preparedness. Veterinary Medicine Extension. University of California. Available at <http://www.wifss.ucdavis.edu/wp-content/uploads/documents/disasterPreparedness/DANRGuide2>.
5. Duratovic Tania (2016). First Aid for Fires. Australian Rehabilitation Conference. IWRC. Melbourne. Australia. Available at <https://www.awrc.org.au/>
6. Garcês Andreia and Pires Isabel (2023). The Hell of Wildfires: The Impact on Wildlife and Its Conservation and the Role of the Veterinarian. *Conservation* 2023, 3, 96–108. <https://doi.org/10.3390/conservation3010009>.
7. Gutiérrez Jara and Francisco Javier de Miguel (2020). Challenges posed by fires to wild animals and how to help. A literature Review. Department of Biology Autonomous University of Madrid. *Animal Ethics*. info@animal-ethics.org.
8. Fowler Anne (2016). Assessment and Treatment of Burnt Wildlife. 4th edn., Port Macquarie Koala Hospital Burns Protocol, Cheyne Flanagan, 2002.
9. Joosten S, Moore A (2002). Principles of Wildlife Rehabilitation: The Essential Guide for Novice and Experienced Rehabilitators, 2nd edn. St. Cloud, MN, National Wildlife Rehabilitator's Association. Available at www.nwrawildlife.org.
10. Κομνηνού Αναστασία. (2008). Κτηνιατρική Εξωτικών και Άγριων Ζώων. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. Τμήμα Εκδόσεων Α.Π.Θ.
11. National Wildlife Rehabilitators Association-NWRA. Available at [https://www.nwrawildlife.org/page/Found Injured Wildlife](https://www.nwrawildlife.org/page/Found+Injured+Wildlife).
12. Miller E.A (2012). Minimum Standards for Wildlife Rehabilitation, 4rd edn. National Wildlife Rehabilitators Association, St. Cloud.
13. Linda Mihatov. Basic Wildlife Protocol. Vetfolio NAVC. Available at <https://www.vetfolio.com/learn/article/basic-wildlife-protocol>.
14. Pyke Graham H and Szabo Judit K. (2017). Conservation and the four Rs, which are rescue, rehabilitation, release, and research. *Conservation Biology* 32(1) DOI: 10.1111/cobi.12937.
15. Pollock C. (2011). Fluid administration in exotic companion mammals. *LafeberVet Web*

- site. Available at <https://lafeber.com/vet/fluid-administration-in-exotic-companion-mammals/>.
16. Pollock C, Arbona N. (2017). Fluid administration in reptiles. LafeberVet Web site. Available at <https://lafeber.com/vet/fluid-administration-in-reptiles>.
 17. Pollock C. (2015). Administration of medication in birds: Injections. LafeberVet Web site. Available at <https://lafeber.com/vet/injections/>.
 18. Stocker Les. (2005). Practical Wildlife Care. 2nd edn. UK: Wiley-Blackwell.
 19. Thompson Patricia (2019). Wildlife Rehabilitation Manual. 3rd edn. Washington Department of Fish and Wildlife. Available at <https://wdfw.wa.gov/sites/default/files/publications/01651/wdfw01651.pdf>
 20. Wildlife First Response for Fire Fighters. Taronga Conservation Society for the Wildlife. NSW Government. Available at <https://www.environment.nsw.gov.au/-/media/OEH/Corporate-Site/Documents/Animals-and-plants/Native-animals/wildlife-first-response-training-for-nsw-firefighters.pdf>
 21. Wildlife Care Basics for Veterinary Hospitals: Before the Rehabilitator Arrives. Humane Society Veterinary Medical Association and The Humane Society of United States.
 22. WReNNZ Minimum standards for rehabilitators. Wildlife Rehabilitation Network of New Zealand. (2021). Available at <https://www.doc.govt.nz/globalassets/documents/about-doc/concessions-and-permits/wildlife-research-permits/minimum-standards-wrennz.pdf>

Σκοπός της διαδικασίας της περίθαλψης άγριων ζώων και κορυφαία στιγμή όλης της δραστηριότητας, είναι η επανένταξη στο φυσικό περιβάλλον.

Τα Κέντρα Περίθαλψης Αγριων Ζώων διαθέτουν την εμπειρία και την τεχνογνωσία ώστε ένα αποθεραπευμένο άγριο ζώο να έχει τις μέγιστες πιθανότητες επιβίωσης ελεύθερο στη φύση.

**ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΑΠΟ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ**

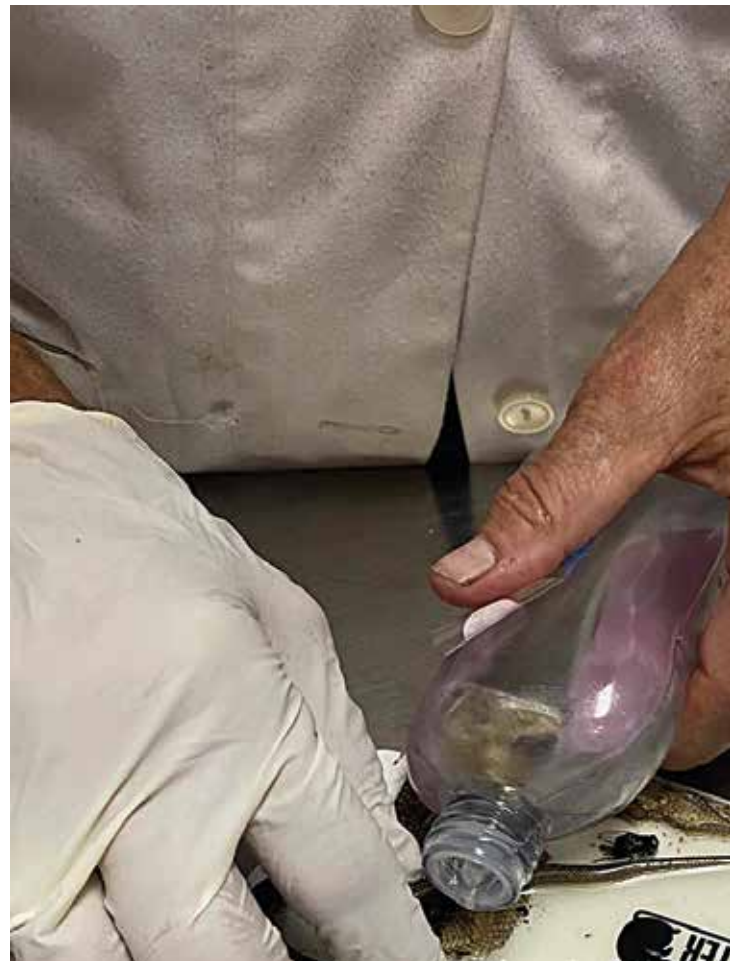
Απελευθέρωση φιδιού από κολλητική ταινία με χρήση baby oil

Εντοπισμός αγκιστριού στον οισοφάγο με τη βοήθεια ενδοσκοπίου

Η βασιλική φλέβα, στη μέσα μεριά του αγκώνα, είναι ιδανική για ενδοφλέβιες εγχύσεις

Θαλασσοκόρακας με αγκίστρια στο στόμα και στον οισοφάγο

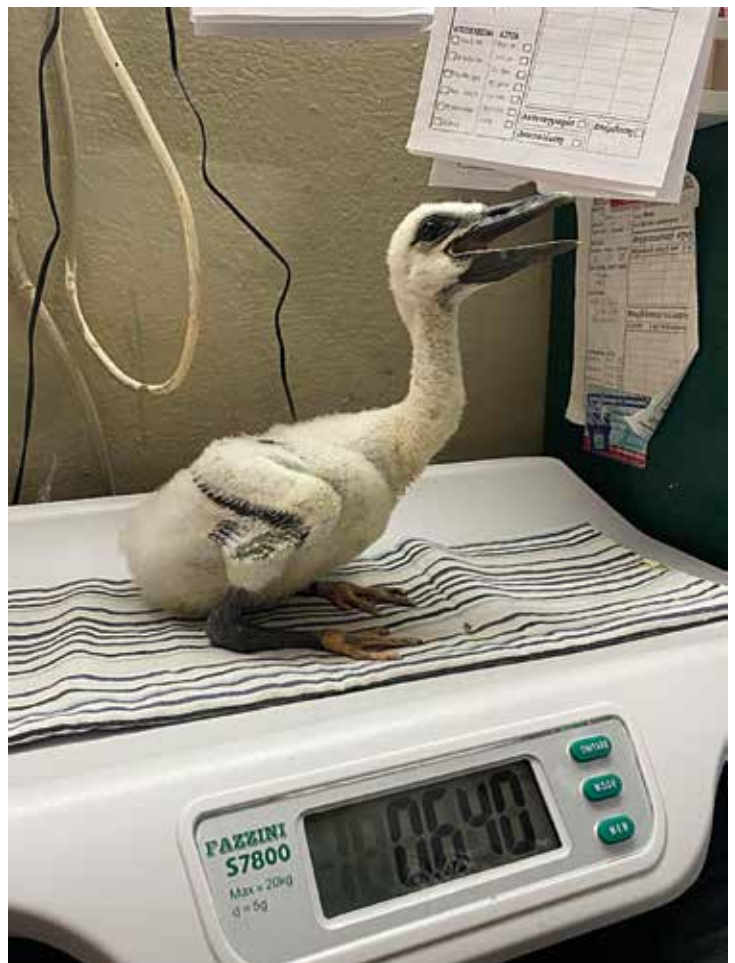
Μεταφορά πλατωνιού με καλυμμένο κεφάλι

Νεαρό χαβαρόνι με νάρθηκα για κάταγμα αντιβραχίου

Νεαρός νανόμπουφος σε κουτί με λουρίδες εφημερίδας

Πελαργάκι σε ζυγαριά ακριβείας

Ροδοπελεκάνος σε χαρτόκουτο με λουριδες εφνμεριδας.

Σκαντζοχοιράκι σε ζυγαριά ακριβείας.

Σκαντζόχοιρος υπό γενική αναισθησία.

Σπουργιτάκια νεοσσοί σε φωλιά, στο Κέντρο Περιθαλψης.

Συγκράτηση μικρού πουλιού (χρυσοβασιλίσκος).

Τοποθέτηση φλεβοκαθετήρα σε έσω μετατάρσια φλέβα αργυροπελεκάνου.

Τοποθέτηση φλεβοκαθετήρα σε βασιλική φλέβα γύπα (στο εσωτερικό του αγκώνα).

Τοποθέτηση φλεβοκαθετήρα σε ασημόγαρο.

Τοποθέτηση χελωνών από διασώστες σε λεκάνες, σε επιχείρηση μετά από πυρκαγιά.

Ενυδάτωση χελώνας από εθελοντή.

Πλύσιμο και ενυδάτωση χελωνών από διασώστες, μετά από πυρκαγιά.

Η ANIMA – Σύλλογος Προστασίας Άγριας Ζωής είναι σωματείο και ιδρύθηκε το 2005, από ανθρώπους με πολύχρονη εμπειρία στην περίθαλψη άγριων ζώων στην Ελλάδα, καθώς και από κτηνιάτρους, βιολόγους, δασολόγους και φίλους της φύσης και της άγριας ζωής. Συνεργάζεται με ειδικούς επιστήμονες που αποτελούν την Επιστημονική Επιτροπή του φορέα, με διαγνωστικά κέντρα και με αντίστοιχους φορείς στο εξωτερικό.

Κύρια δραστηριότητα της ANIMA είναι η περίθαλψη και επανένταξη άγριων ζώων στο φυσικό τους περιβάλλον. Με δεδομένο ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κρατικός φορέας που να ασχολείται με το αντικείμενο αυτό, η ANIMA, μαζί με τις υπόλοιπες οργανώσεις που ασχολούνται με την περίθαλψη άγριων ζώων, έρχεται να καλύψει μια βασική ανάγκη για την προστασία και διατήρηση της άγριας ζωής στη χώρα.

Μενελάου 134, Καλλιθέα 176 76, τηλ.: 210 9510075, κιν.: 697 266 4675
e-mail: wildlifecare@gmail.com

www.wild-anima.gr

Η Αναστασία Κομνηνού

είναι Καθηγήτρια Χειρουργικής-Συγκριτικής Οφθαλμολογίας-Ιατρικής Εξωτικών και Άγριων Ζώων του Τμήματος Κτηνιατρικής, της Σχολής Επιστημών Υγείας, του Α.Π.Θ. Ασχολείται ιδιαίτερα με την Κλινική και Συγκριτική Οφθαλμολογία μικρών, μεγάλων και εξωτικών ζώων καθώς επίσης και με τη Χειρουργική και την Παθολογία των Εξωτικών και Άγριων Ζώων.

Είναι Μέλος της «Επιστημονικής Αρχής της Διεθνούς Σύμβασης CITES», Μέλος και Συντονίστρια του «Εθνικού Δικτύου Εκβρασμών Ειδών Θαλάσσιας Πανίδας», του ΥΠΑΤ, υπεύθυνη της εθελοντικής «Ομάδας Περίθαλψης Αγρίων Ζώων» της Κτηνιατρικής Σχολής Α.Π.Θ., επιστημονικός σύμβουλος του «Ελληνικού Κέντρου Περίθαλψης Αγρίων Ζώων – «ANIMA», της ΜΚΟ «Αρκτούρος» και υπεύθυνη κτηνίατρος της «Εταιρείας Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας-MOM». Είναι Πρόεδρος και υπεύθυνη κτηνίατρος του «Ελληνικού Κέντρου Περίθαλψης και Επανάταξης Κητιδίων-ΑΡΙΩΝ» και τ. Εκπρόσωπος της Ελλάδας και των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου στη Διακρατική Σύμβαση ACCOBAMS, του ΟΗΕ και «National Focal Point on Wildlife» στον ΟΙΕ.

Η Μαρία Γανωτή

είναι ιδρυτικό μέλος της ANIMA και πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου.

Είναι απόφοιτος του ΕΚΠΑ και δραστηριοποιείται στον χώρο της προστασίας της φύσης και της περίθαλψης άγριων ζώων από το 1985. Έχει διατελέσει μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «Νέα Οικολογία», της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας και του Αρίωνα..